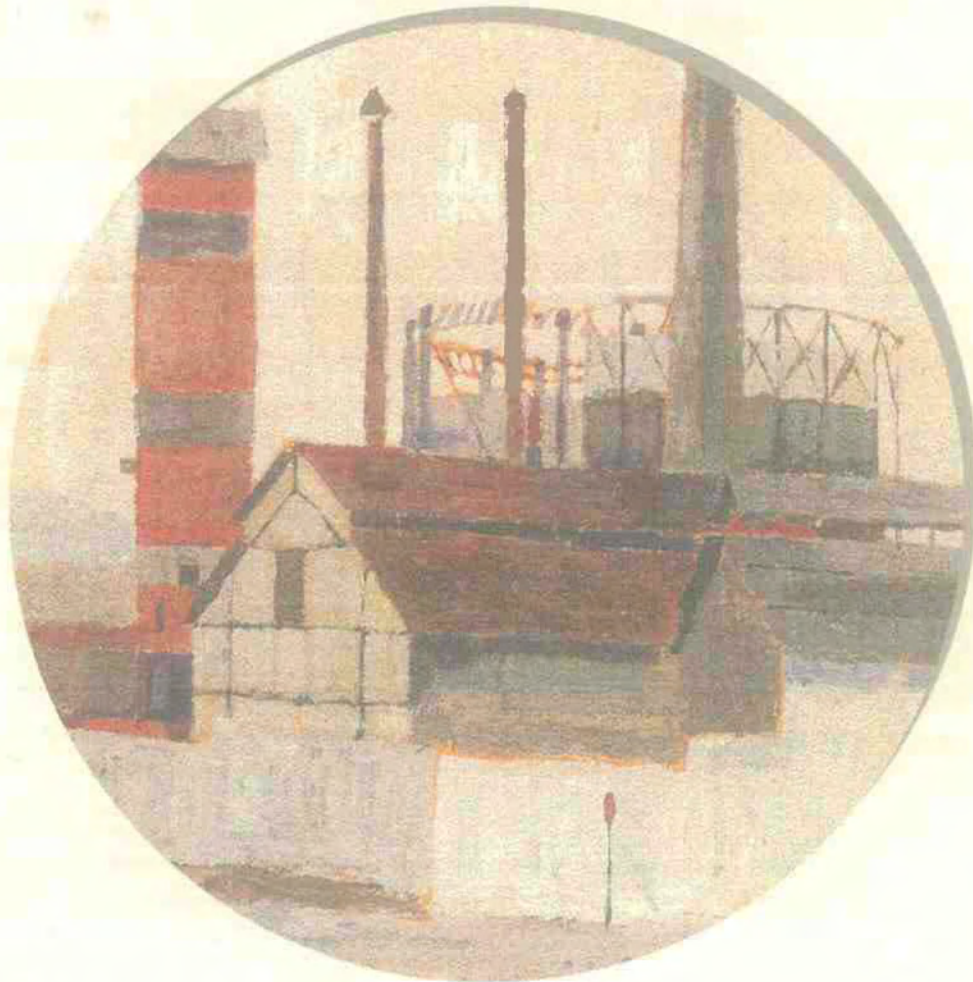

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ ΚΑΙ Η
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΗΤΡΟΥΣΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Σ. ΒΛΙΑΜΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1999

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 1908/1
Ημερ. Εισ.: 27-10-1999
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
1999
ΜΗΤ

Στους γονείς μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της Διπλωματικής Εργασίας θεωρώ υποχρέωση να ευχαριστήσω ορισμένους ανθρώπους, των οποίων η καθοδήγηση, οι παρατηρήσεις, οι συμβουλές και η παροχή στοιχείων ήταν πολύτιμη και χωρίς τη βοήθεια τους θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Αρχικά οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Σ. Βλιάμο για την παρακολούθηση και διόρθωση της εργασίας μου. Στους καθηγητές μου κ. Α. Κότιο για την παροχή στοιχείων και την καθοδήγηση του στην διάρθρωση των περιεχομένων της διπλωματικής μου και τον κ. Γ. Πετράκο για την παροχή στοιχείων. Επίσης, ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω και στην κ. Μ. Λιβιτσιάνου-Ζούγλου, οικονομολόγο, για την πολύτιμη βοήθεια της στην επιλογή του θέματος και στην συγκέντρωση πολλών στοιχείων, τα οποία ήταν καθοριστικά για την περαιτέρω ανάπτυξη του. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Θ. Βραγγάλα, νομαρχιακό σύμβουλο Ν. Καστοριάς, για το ενδιαφέρον του καθώς και τον κ. Μπουρδάρα, διευθυντή του γραφείου του κ. Παπουτσή, πρώην κοινοτικού επιτρόπου, για την αποστολή των ζητούμενων στοιχείων. Επίσης, τον κ. Β. Παππά για την παραχώρηση του εργαστηρίου των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου για την συμπαράσταση και την υποστήριξη τους κατά τη διάρκεια της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις σελίδες που ακολουθούν, γίνεται μια παρουσίαση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις ΜΜΕ, της συμβολής των ΜΜΕ στην τοπική ανάπτυξη, των τρόπων χρηματοδότησης τους καθώς και της πολιτικής των κινήτρων στην Ελλάδα. Παρόλο που οι ΜΜΕ ασκούν τις δραστηριότητες τους εντός των εθνικών συνόρων, επηρεάζονται άμεσα από την κοινοτική νομοθεσία. Τα προγράμματα και οι Πρωτοβουλίες που αναφέρονται σε αυτές αποτελούν τις επιμέρους πολιτικές της Κοινότητας, η οποία έχει ως βασικό στόχο την ενίσχυση τους. Τα συμπεράσματα που διεξάγονται για τις ΜΜΕ στην Ελλάδα δεν είναι τόσο ενθαρρυντικά και για το λόγο αυτό προτείνεται ένα πρόγραμμα για τις ΜΜΕ καθώς και ποιοι θα έπρεπε να είναι οι στόχοι της πολιτικής υπέρ αυτών.

SUMMARY

This subject was elaborated due to the assignment for the diploma for the department of Planning and Regional Development and the professor, Mr S. Vliamos as a supervisor.

The topic of the subject deals with the policy of European Community for the SME (Small and Medium Enterprises) and the contribution of SME in the local Development. The significance, which the SME has for the financial life, contributing in the fight against unemployment and in the creation of new occupations, as well as the big interest from the side of European Community for them, constituted the main reasons for the choice of the subject.

The existence of SME is absolutely necessary for the function of a modern economy. The SME are present in all the departments of industry merchant and services. They are easily attached in the development of financial and social circumstances as they innovate and widen markets that are negligent by big businesses.

In spite of the fact that the SME do their activities inside the national borders, they are also directly influenced by the communal legislation in the department of taxation, competition, the justice of companies, the regional and social policies and the customs formulation. The communal policy in relation to the SME is suggested in measures for the protection of their benefits and the abolition of some discriminations which are subordinate, as far as the access in the money-market is concerned, the taxation, the national supplies and the ability of their adaptation in the changes. From 1986 the Community has a commissioner who is responsible for the policy in the department of SME.

The subject that follows is a first approach of the matter in enough issues. It doesn't try to give particular answers but it plays mainly a descriptive role as far as the policy of European Community is concerned, the present institution of law in European Community and in Greece for the SME, the ways of financing and their participation in the local development. It's possible that there is enough lack of full coverage of the matter, as the particular, on its own, covers a spectre of different approaches and analysis. In fact, a whole and deep approach of the matter would demand, timely, a deeper effort and would escape the limits of the diploma.

In the first unit of the subject, I tried to show the most basic characteristics of the ford model of mass production, because it loses control and we transfer to the Developing

Specialization. It's most basic characteristics and the important role of SME in this model. Also, the basic characteristics of SME, the reasons of policy exercise for them and the institution of hyper contracting, which is in full connection with the SME, are presented.

In the second unit, which has the title "the policy of European Community for the SME", is talking about the interest of the Community for the SME via its politics. More specifically, it mentions the institution of law, the ways of inference of European Community, other policies like the regional and articulating policy, policy of research and development, policy of competition, the improvement of business environment, special financing support, as well as the support of their cooperation. In smaller units of other politics some programmes of the European Community are mentioned such as the ADAPT, INTERREG II, LEADER II, LEONARDO, CRAFT as well as the contribution of financing from the Seed Capital and programmes-services which have the cooperation as a target, such as BRE, BC-NET, EUROPARTENARIAT, IBEX, ECIP and others. Also, there is a presentation of the Third Derennial Programme for the SME, three communal mechanisms of financing, the necessity of internationalism of the SME and finally the impression that these politics have in the European and Greek SME are mentioned.

In the third unit, which is named "The SME and the local development in Greece" the particular developing laws are presented and it is given special attention in the new law 2801/98 which the chosen investing bearers, the motive areas where the country is divided, the form of the allowance percentage and the SME are mentioned. Later, the role of local initiatives in the local development is mentioned and there has been a presentation of SME in Greece, where the differences between the Greek SME and the European Community countries are presented, the weaknesses of Greek SME as well as the main reasons that led to dejection. Also, there has been a mention in the spreading of methods of local development and exchange of experiences as well as the ways of financing with extensive mention in the law of Leasing. The third unit ends with an approach, which concerns the way the SME can contribute in the local development.

The fourth unit contains the final conclusions and the suggestions that can be mentioned so that the SME is supported. A programme for the SME is suggested and the targets of policy for them. In the final conclusions all the above are mentioned in a summary and there's been a valuation of the role of SME in the financial and social life.

We could support that the SME is the "spine" of economy and the understanding of the meanings agility, innovation, new technology, development and production of new

products is considered very important, which also contain new forms in the organization of work and new places of land-surveying of dynamic financial activities.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
Γ.Δ.	Γενική Διεύθυνση
Δ.Τ.	Διαρθρωτικά Ταμεία
Ε.Α.Ε.	Εταιρεία Αμοιβαίων Εγγυήσεων
Ε.Α.Σ.Ε	Εταιρεία Ανώτατων Στελεχών Επιχειρήσεων
Ε.Δ.	Ενδογενές Δυναμικό
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Δ.Ε.	Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων
Ε.Ε.Ε.Κ.	Ευρωπαϊκή Ένωση Επιχειρηματικού Κεφαλαίου
Ε.Ε.Π.	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
Ε.Κ.Α.Χ.	Ευρωπαϊκή Ένωση Άνθρακα και Χάλυβα
Ε.Κ.	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Ε.Κ.Ε.Κ.	Ευρωπαϊκά Κέντρα Επιχειρήσεων και Καινοτομίας
Ε.Κ.Π.	Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφοριών
Ε.Κ.Τ.	Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο
Ε.Λ.Ι.Σ.Ε.	European Loan Insurance Scheme for Employment
ΕΟΜΜΕΧ	Ελληνικός Οργανισμός Μικρομεσαίων και Μεταποιητικών Επιχειρήσεων
Ε.Ο.Χ.	Ενιαίος Ευρωπαϊκός Χώρος
Ε.Ο.Ο.Σ.	Ευρωπαϊκός Όμιλος Οικονομικού Σκοπού
Ε.Π.Ε.Κ	Εταιρείες Παροχής Επιχειρηματικού Κεφαλαίου
Ε.Σ.Υ.Ε.Α	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος

E.T.A.E.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
E.T.B.A	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
E.T.E.B.A.	Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης
E.T.E.Π.	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
E.T.Π.A.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
E.Σ.	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
E.V.C.A.	European Venture Capital Association
I.B.EX.	International Buyers Exhibition
K.E.Δ.Ο.Α.	Κέντρο Ερευνών Διεθνούς Οικονομικής Ανάπτυξης
K.Π.	Κοινοτική Πολιτική
K.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
MME	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
O.T.A.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Ο.Τ.Α.	Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης
Π.Π.	Περιφερειακή Πολιτική
T.Π.	Τοπικές Πρωτοβουλίες
V/C	Venture Capital

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
-----------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1.1 ΤΟ ΦΟΡΝΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΑΖΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	4
1.2 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΝΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ	7
1.3 ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	10
1.4 ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ	12
1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	15
1.6 Η ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	17
1.7 ΛΟΓΟΙ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΜΜΕ	18
1.8 ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1) ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	24
2.2 ΛΟΓΟΙ ΥΠΑΡΞΗΣ ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ	27
2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	28
2.3.1 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	30

2.3.2	<i>ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ</i>	31
2.3.2.1	Περιφερειακή και Διαρθρωτική πολιτική.....	31
2.3.2.2	Πολιτική Έρευνας και Ανάπτυξης.....	37
2.3.2.3	Πολιτική Ανταγωνισμού.....	39
2.3.3	<i>ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΜΕ</i>	42
2.3.4	<i>ΕΙΔΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ</i>	44
2.3.5	<i>ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΜΜΕ</i>	46
2.3.6	<i>ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ</i>	52
2.4	ΝΕΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	53
2.5	ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	55
2.6	Η ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΜΜΕ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1	ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ	61
3.1.1	<i>ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</i>	61
3.1.2	<i>Ο Ν.1262/82</i>	63
3.1.3	<i>Ο Ν.1892/90</i>	65
3.1.4	<i>Ο Ν.2234/94</i>	67
3.1.5	<i>Ο ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2601/98</i>	70
3.1.5.1	Οι επιλέξιμοι επενδυτικοί φορείς.....	71
3.1.5.2	Οι περιοχές κινήτρων στις οποίες χωρίζεται η χώρα.....	73
3.1.5.3	Διαμόρφωση του ποσοστού επιχορήγησης και ΜΜΕ.....	74
3.2	ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	75
3.3	ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	79
3.3.1	<i>ΜΜΕ: ΣΕ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε</i>	79
3.3.2	<i>ΠΟΙΕΣ, ΠΟΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΥ ΟΙ ΜΜΕ</i>	80

3.3.3 ΟΙ ΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΜΕ	82
3.3.4 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΤΙΣ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ... 83	
3.3.5 ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	85
3.4 ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ	87
3.5 ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	90
3.5.1 ΟΙ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ	90
3.5.2 ΤΟ LEASING ΚΑΙ ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΣΕ ΜΙΑ ΜΜΕ.....	93
3.6 ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ;	97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	100
4.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ...	107
4.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΠΣ.....	112
4.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	114
4.5 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ.....	117

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	124
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	129

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 «ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ: ΑΡΘΡΟ 130»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 «ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΕΝΟΣ ΤΡΙΤΟΥ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 «ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή εκπονήθηκε στα πλαίσια της ανάθεσης Διπλωματικής Εργασίας του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης και με επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Σ. Βλιάμο.

Το αντικείμενο της εργασίας πραγματεύεται τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την συμβολή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην τοπική ανάπτυξη. Η μεγάλη σημασία που έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην οικονομική ζωή, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της ανεργίας και στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, καθώς και το μεγάλο ενδιαφέρον από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αυτές, αποτέλεσαν τους καθοριστικούς λόγους για την επιλογή του θέματος.

Η ύπαρξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι απολύτως απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία μιας σύγχρονης οικονομίας. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι παρούσες σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας, του εμπορίου και των υπηρεσιών. Προσαρμόζονται με ευκολία στην εξέλιξη των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών καθώς καινοτομούν και διευρύνουν αγορές τις οποίες παραμελούν οι μεγάλες επιχειρήσεις.

Παρά το γεγονός ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ασκούν επί το πλείστον τις δραστηριότητες τους εντός των εθνικών συνόρων, επηρεάζονται ωστόσο άμεσα από την κοινοτική νομοθεσία στον τομέα της φορολογίας, του ανταγωνισμού, του δικαίου των εταιρειών, της περιφερειακής και κοινωνικής πολιτικής και των τελωνειακών διατυπώσεων. Η κοινοτική πολιτική σε σχέση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνίσταται σε μέτρα για την προάσπιση των συμφερόντων τους και στην κατάργηση ορισμένων διακρίσεων τις οποίες υφίστανται όσον αφορά την πρόσβαση στις χρηματαγορές, τη φορολογία, τις κρατικές προμήθειες και τη δυνατότητα προσαρμογής τους στις αλλαγές. Από το 1986 η Κοινότητα διαθέτει επίτροπο στον οποίο έχει ανατεθεί η πολιτική στον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Η εργασία που ακολουθεί αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση του θέματος σε αρκετά ζητήματα. Δεν προσπαθεί να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις αλλά έχει περισσότερο ρόλο περιγραφικό όσον αφορά τις πολιτικές της Ε.Ε., το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο στην Ε.Ε και στην Ελλάδα για τις ΜΜΕ, τους τρόπους χρηματοδότησης τους και την συμβολή τους στην τοπική ανάπτυξη. Είναι πιθανό να

υπάρχουν αρκετές ελλείψεις ως προς την πλήρη κάλυψη του θέματος αφού το ίδιο, από μόνο του, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών προσεγγίσεων και αναλύσεων. Άλλωστε μια ολοκληρωμένη και σε βάθος προσέγγιση του θέματος θα απαιτούσε, χρονικά, μια πολύ πιο εκτεταμένη προσπάθεια και θα ξέφευγε από τα όρια της Διπλωματικής Εργασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, προσπάθησα να δείξω τα βασικότερα χαρακτηριστικά του φορντικού μοντέλου μαζικής παραγωγής, γιατί αυτό αποδιοργανώνεται και μεταβαίνουμε στην Ευέλικτη Εξειδίκευση, τα βασικότερα χαρακτηριστικά αυτής και τον σημαντικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε αυτό το μοντέλο. Επίσης παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι λόγοι άσκησης πολιτικής υπέρ αυτών και ο θεσμός της υπεργολαβίας, ο οποίος βρίσκεται σε πλήρη συνάφεια με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο φέρει ως τίτλο «Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις», αναφέρεται το ενδιαφέρον της Κοινότητας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω των πολιτικών της. Αναλυτικότερα, παρουσιάζεται το θεσμικό πλαίσιο, οι μορφές παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι επιμέρους πολιτικές όπως η περιφερειακή και διαρθρωτική πολιτική, η πολιτική έρευνας και ανάπτυξης, η πολιτική ανταγωνισμού, η βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων, η ειδική χρηματοδοτική ενίσχυση καθώς και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ τους. Στα υποκεφάλαια αυτών των επιμέρους πολιτικών αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως το ADAPT, INTERREG II, LEADER II, LEONARDO, CRAFT καθώς και η συμβολή στην χρηματοδότηση από ETAE, ETEΠ, Seed Capital και προγράμματα – υπηρεσίες που έχουν ως στόχο την συνεργασία, όπως BRE, BC-NET, Europartenariat IBEX, ECIP κ.α. Επίσης αναφέρονται τρεις νέοι κοινοτικοί μηχανισμοί χρηματοδότησης, η ανάγκη διεθνοποίησης των ΜΜΕ και τέλος, η απήχηση που έχουν οι πολιτικές αυτές στις ευρωπαϊκές και ελληνικές ΜΜΕ.

Στο τρίτο κεφάλαιο, το οποίο φέρει τον τίτλο «Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η τοπική ανάπτυξη στην Ελλάδα», παρουσιάζονται οι εκάστοτε αναπτυξιακοί νόμοι και δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον νέο Ν.2801/98 όπου αναφέρονται οι επιλέξιμοι επενδυτικοί φορείς, οι περιοχές κινήτρων στις οποίες χωρίζεται η χώρα, η διαμόρφωση του ποσοστού επιχορήγησης και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στην συνέχεια αναφέρεται ο ρόλος των τοπικών πρωτοβουλιών στην τοπική ανάπτυξη και

γίνεται μια παρουσίαση των ΜΜΕ στην Ελλάδα όπου παρουσιάζονται οι διαφορές των ελληνικών ΜΜΕ από αυτές των χωρών της Ε.Ε., οι αδυναμίες των ελληνικών ΜΜΕ καθώς και τα κυριότερα αίτια που τις οδήγησαν στον μαρασμό. Επίσης γίνεται αναφορά στην διάδοση των μεθόδων τοπικής ανάπτυξης και ανταλλαγής εμπειριών καθώς και στους τρόπους χρηματοδότησης με εκτενέστερη αναφορά στο θεσμό του Leasing. Το 3^ο κεφάλαιο τελειώνει με μια προσέγγιση που αφορά τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συμβάλλουν οι ΜΜΕ στην τοπική ανάπτυξη.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα τελικά συμπεράσματα και τις προτάσεις που μπορούν να γίνουν ώστε να υποστηριχτούν οι ΜΜΕ. Προτείνεται ένα πρόγραμμα υπέρ των ΜΜΕ και ποιοι θα έπρεπε να είναι οι στόχοι της πολιτικής για αυτές. Στα τελικά συμπεράσματα συνοψίζονται όλα τα παραπάνω και γίνεται μια εκτίμηση του ρόλου των ΜΜΕ στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι ΜΜΕ αποτελούν την «ραχοκοκαλιά» της οικονομίας και κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η κατανόηση των εννοιών της ευελιξίας, της καινοτομίας, των νέων τεχνολογιών, της βελτίωσης και της παραγωγής νέων προϊόντων που με τη σειρά τους περιλαμβάνουν νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας και νέες τοποθεσίες χωροθέτησης των δυναμικών οικονομικών δραστηριοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1.1 ΤΟ ΦΟΡΝΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΜΑΖΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 κυριαρχούσε ένα υπόδειγμα οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης που ονομάζεται «οργανωμένος καπιταλισμός» και παραπέμπει σε ορισμένα στοιχεία της οικονομικοκοινωνικής ζωής που συμπυκνώνονται στην ολοένα αυξανόμενη κυριαρχία των μεγάλων εθνικών, οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών οργανώσεων και οργανισμών. Αυτά τα στοιχεία είναι οι τεράστιοι χώροι δουλειάς, οι γρήγοροι ρυθμοί αύξησης της συγκέντρωσης του κεφαλαίου, η στενή συνεργασία και συνύφανση τους ανάμεσα στο κράτος, τις τράπεζες και τα βιομηχανικά συγκροτήματα, η τάση αστικοποίησης γύρω από τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα, η καθιέρωση συλλογικών διαπραγματεύσεων σε εθνική κλίμακα ανάμεσα σε εργοδότες και εργαζόμενους και τέλος, η συγκρότηση μιας κουλτούρας και πολιτικής πρακτικής η οποία αντανακλά οργανωμένες ταξικές συγκροτήσεις.

Το οργανωμένο καπιταλιστικό σύστημα όμως άρχισε να υποχωρεί κάτω από την πίεση μιας σειράς παραγόντων:

- Η γοργή διεθνοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων και ανταλλαγών, ουσιαστικά υπέσκαψε τη συνοχή και την ενότητα των ξεχωριστών εθνικών ενοτήτων. Η ενδυνάμωση των διεθνικών επιχειρήσεων σε πολλές περιπτώσεις οδήγησε σε καταστάσεις όπου το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αρκετών οικονομιών να φαίνεται αμελητέα ποσότητα σε σύγκριση με τον ετήσιο τζίρο μιας διεθνικής επιχείρησης.
- Οι σημαντικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στον τομέα της παραγωγής αποτελούν το δεύτερο σημαντικό παράγοντα. Υποχωρεί ο δυναμισμός και η σημασία των γιγαντιαίων χώρων εργασίας, αυξάνει το ειδικό βάρος των απασχολούμενων στον τομέα των υπηρεσιών, των εργαζομένων σε μικρές επιχειρήσεις, των αυτοαπασχολούμενων καθώς και όσων εργάζονται στη

λεγόμενη «δευτερεύουσα» αγορά εργασίας (προσωρινή και μερική απασχόληση).

- Οι αλλαγές που συντελούνται στη γεωγραφία της παραγωγής αποτελούν έναν εξίσου σημαντικό παράγοντα. Οι επιχειρήσεις πλέον είναι σε θέση να λειτουργούν σε παγκόσμια κλίμακα, να μπεινοβγαίνουν από τα εθνικά σύνορα, να κατανέμουν τις παραγωγικές τους δραστηριότητες ανάμεσα σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και να έχουν ελευθερία επιλογών όσο αφορά τις νέες χωροθετήσεις.
- Η καινοτομία, η επινοητικότητα και ο δυναμισμός που δείχνουν οι εργοδότες στην εκμετάλλευση των νέων δυνατοτήτων που προσφέρονται σε αντιδιαστολή με την αμυντική στάση που υιοθετούν οι εργαζόμενοι είναι ένας ακόμη παράγοντας.

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι οι δομές του σύγχρονου καπιταλισμού έχουν μετασχηματισθεί κάτω από την επίδραση τριών θεμελιακών διαδικασιών: της διεθνοποίησης «από τα άνω» (διεθνικές επιχειρήσεις και υπερεθνικοί οργανισμοί οικονομικής ολοκλήρωσης), της αποκέντρωσης «από τα κάτω» (κατακερματισμός της παραγωγής, απορύθμιση μεγάλων χώρων δουλειάς, ανάδειξη μικρότερης κλίμακας μονάδων) και της αποδιοργάνωσης «από τα μέσα» (με την ανάδειξη μιας ισχυρής «μεσαίας» τάξης που συνδέεται με την ανάπτυξη των υπηρεσιών και γενικότερα του τριτογενή τομέα, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη συγκρότηση μιας περισσότερο πλουραλιστικής και γι αυτό ανομοιογενούς κοινωνίας των πολιτών (Upy, 1988:33 στο Α. Λυμπεράκη, 1992).

Με το τέλος του «οργανωμένου καπιταλισμού» παρατηρούνται πολύ σημαντικές αλλαγές και στον τρόπο οργάνωσης της παραγωγικής διαδικασίας. Ότι αφορά τη σφαίρα της υλικής παραγωγής, αυτό που αποδιοργανώνεται είναι το φορντικό σύστημα της μαζικής παραγωγής ή αλλιώς ο φορντισμός.

Ο φορντισμός (οριζόμενος είτε ως τεχνικοοικονομικό υπόδειγμα, είτε ως υπόδειγμα βιομηχανικής δομής που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο σύστημα συσσώρευσης/τρόπο ρύθμισης) ουσιαστικά αναφέρεται σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο τεχνολογιών, αγορών και θεσμών (Α. Λυμπεράκη, 1992). Θα πρέπει να κατανοηθεί ως μια ιστορικά συγκεκριμένη συνάρθρωση ανάμεσα στη διαδικασία παραγωγής και στον τρόπο κατανάλωσης. Βασίζεται σε συστήματα μαζικής παραγωγής που παράγουν τυποποιημένα προϊόντα δηλαδή κάθε εργασία και κάθε προϊόν είναι

τυποποιημένα. Αυτό σημαίνει ότι αφού οι εργασίες είναι ίδιες, τότε κάποιες μπορούν να εκμηχανισθούν. Έτσι στα μαζικής παραγωγής εργοστάσια αναπτύχθηκαν, για συγκεκριμένες εργασίες, μηχανήματα που τα περισσότερα δεν μπορούν να αλλάξουν από προϊόν σε προϊόν. Όπως υποστηρίζει ο Murray, ενδεικτικό της τάσης για τυποποίηση είναι και το γεγονός ότι αν μπει κανείς σε οποιοδήποτε εργοστάσιο της Ford στον κόσμο, θα διαπιστώσει ότι η κάτοψη τους, η διάταξη της γραμμής ροής, τα υλικά που χρησιμοποιούνται, ακόμη και η θέση όπου βρίσκονται τα μηχανήματα με τα αναψυκτικά είναι όλα ίδια.

Στην κλασική του μορφή, από τεχνολογική πλευρά, στηρίζεται σε μεγάλες επενδύσεις, σε εξειδικευμένο μηχανολογικό εξοπλισμό και από ειδικευμένους εργάτες. Βασικά τεχνολογικά χαρακτηριστικά του είναι:

- Η συνεχής γραμμή παραγωγής η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον συντονισμό διαφορετικών τμημάτων του έργου.
- Η αρχή της τυποποίησης η οποία βοηθά την παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων των αγαθών.
- Τεράστια εργοστάσια έντασης κεφαλαίου τα οποία τα χαρακτηρίζει ο έντονος καταμερισμός της εργασίας.
- Εξαιτίας της συνεχής τυποποίησης του προϊόντος και της εξειδίκευσης του μηχανολογικού εξοπλισμού, η παραγωγή αναζητά συνεχώς εσωτερικές οικονομίες κλίμακας.

Αυτά είχαν ως αποτέλεσμα η ποσότητα της παραγωγής, το μέγεθος του εργοστασίου και η παραγωγικότητα της εργασίας να αυξάνονται σταθερά στο χρόνο. Από τη φύση τους τα χαρακτηριστικά αυτά απαιτούσαν και δημιουργούσαν μεγάλες και σταθερές αγορές οι οποίες είχαν την ικανότητα να απορροφούν μεγάλες ποσότητες τυποποιημένων προϊόντων και με το πέρασμα του χρόνου εξασφάλιζαν την απόσβεση του υψηλού κόστους επένδυσης και τη μόνιμη απασχόληση των συντελεστών της παραγωγής.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 κλονίζεται το φορντικό σύστημα της μαζικής παραγωγής. Μερικά από τα προβλήματα του μοντέλου είναι:

- Το σύστημα πάσχει από ακαμψία και αδυναμία προσαρμογής στις αλλαγές της ζήτησης, καθώς έχει μια εγγενή τάση προς την ομοιομορφία αγοράς και την τυποποίηση των προϊόντων (Sayer, 1986 στο Α. Μουρίκη 1996).

- Στην περίπτωση παραγωγής σύνθετων προϊόντων υπάρχουν δυσκολίες στο συντονισμό της ροής των διαφόρων συστατικών μερών του τελικού προϊόντος.
- Ο ποιοτικός έλεγχος αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο μειονέκτημα του φορντικού μοντέλου. Τα προβλήματα της ποιότητας περιλαμβάνουν τα προϊόντα (ελαττωματικά) και τις συνθήκες του χώρου εργασίας.
- Ο κορεσμός της αγοράς για ορισμένα αγαθά και η στασιμότητα της ζήτησης για τα περισσότερα από αυτά.
- Η αύξηση της ανεργίας στις βιομηχανικές χώρες και η ένταση του ανταγωνισμού από την Ιαπωνία και τις Νέες Βιομηχανικές Χώρες.
- Η τάση των μεγάλων επιχειρήσεων να χωροθετούν μέρος της παραγωγής τους σε οικονομίες χαμηλού εργατικού κόστους αναγκαστικά έσπασε το συναινετικό δόγμα της σύνθεσης των μισθών με την παραγωγικότητα (Roobeek, 1987 στο Α. Λυμπεράκη, 1992).

Ο συνδυασμός της μείωσης της παραγωγικότητας και των κοινωνικών εντάσεων ερμηνεύεται ως ένδειξη πως το φορντικό μοντέλο εξάντλησε τόσο τις τεχνικές/τεχνολογικές όσο και τις κοινωνικές δυνατότητες του (Perez, 1985 στο Α. Λυμπεράκη).

1.2 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΝΤΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ

Το φορντικό μοντέλο, όπως έχει ήδη προαναφερθεί, εξάντλησε τα τεχνικά και κοινωνικά του όρια, καθώς οι συνεχείς μέχρι τότε βελτιώσεις στην παραγωγικότητα άρχισαν να επιβραδύνονται. Προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα έγινε επιτακτική η ανάγκη να εμπλουτιστεί η εργασιακή διαδικασία με ευελιξία, πρωτοβουλία, βελτιώσεις και καινοτομίες.

Μια εναλλακτική πρόταση υπέρβασης της κρίσης της δεκαετίας 1970 αποτελεί η ευέλικτη εξειδίκευση η έννοια της οποίας όμως δεν είναι δεδομένη. Πρόκειται για μια εξαιρετικά πολυσήμαντη έννοια που παραπέμπει σε ευελιξία προϊόντων, ποσοτήτων και ποιότητων αλλά και σε ποικιλία μορφών και μεθόδων παραγωγής ώστε να εξασφαλίζεται η γρήγορη και αποτελεσματική

προσαρμοστικότητα σε οποιεσδήποτε αλλαγές της ζήτησης. Επίσης είναι ταυτισμένη με την ανταγωνιστική στρατηγική που προσανατολίζει τον ορίζοντα της παραγωγής μακριά από τυποποιημένες αγορές προς την κατεύθυνση μικρότερων μεριδίων αγοράς.

Καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με τεράστια προβλήματα που αρκετά συχνά τις οδηγούσαν σε κλείσιμο, οι μικρομεσαίες μονάδες επέδειξαν ιδιαίτερη ανθεκτικότητα και κατάφεραν να αυξήσουν το ειδικό τους βάρος στις αναπτυγμένες βιομηχανικές οικονομίες. Το προσδιοριστικό στοιχείο της ανταγωνιστικότητας μιας επιχείρησης δεν είναι πλέον μόνο το μέγεθος της αλλά και ο τρόπος με τον οποίο είναι οργανωμένη. Ο νέος τύπος επιχειρηματικής οργάνωσης καθορίζεται από την ποιότητα των συναλλακτικών σχέσεων ανάμεσα στις μονάδες που τον συγκροτούν και από την πυκνότητα των δικτύων οικονομικής συνεργασίας.

Στην φορντική περίοδο, η παραγωγική αποκέντρωση είχε ως μοναδικό στόχο την επίτευξη οικονομιών μέσα από τη μείωση του εργατικού κόστους. Αντίθετα με τη σημερινή εποχή της Ευελιξίας, ο στόχος που εξυπηρετεί η παραγωγική αποκέντρωση είναι διαφορετικός. Οι επιχειρήσεις (ανεξαρτήτως μεγέθους) αναθέτουν μέρος της παραγωγικής διαδικασίας σε υπεργολάβους προκειμένου να αυξήσουν την ευελιξία τους και να μοιράσουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο που συνεπάγεται η αβεβαιότητα. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν αρκεί πλέον να προσφέρουν «φτηνό εργατικό δυναμικό» αλλά πρέπει να διαθέτουν υψηλό τεχνολογικό επίπεδο.

Παρακάτω στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται οι διαφορές των δύο τύπων του φορντικού μοντέλου μαζικής παραγωγής και της Ευέλικτης Εξειδίκευσης. Σε αυτόν φαίνονται οι κυριότερες διαφορές των δύο αυτών μοντέλων όσον αφορά το μέγεθος της επιχείρησης/μονάδας, την τεχνολογία, την απασχόληση και τους εργαζόμενους, την διοίκηση, τα προϊόντα, την ανταγωνιστική συμπεριφορά και το θεσμικό πλαίσιο.

Πίνακας 1: Διαφορές του φορντικού μοντέλου μαζικής παραγωγής και Ευέλικτης Εξειδίκευσης.

	ΜΑΖΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ
Μέγεθος επιχείρησης /μονάδας	Μεγάλο	Δυνατότητες και για μικρό και για μεγάλο
Τεχνολογία	Εξειδικευμένα μηχανήματα ειδικής χρήσης	Μηχανήματα γενικής και πολλαπλής χρήσης
Απασχόληση /εργαζόμενοι	<ul style="list-style-type: none"> • Στενά ειδικευμένοι • Διαχωρισμός ανάμεσα στη σύλληψη και υλοποίηση • Αποσπασματικό έργο ρουτίνας • «Στενός» ορισμός του έργου 	<ul style="list-style-type: none"> • Ευρεία ειδίκευση • Συνοχή ανάμεσα στη σύλληψη και εκτέλεση • Ποικιλία διαφορετικών έργων με ευρεία ειδίκευση • Ευρύς ορισμός έργου
Διοίκηση	Ιεραρχική και τυπική	Άτυπη άσκηση και εγκατάλειψη ιεραρχικών διακρίσεων
Προϊόντα	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλες ποσότητες • Μικρή ποικιλία τυποποιημένων προϊόντων 	<ul style="list-style-type: none"> • Μεγάλες ποσότητες και μικρές σειρές, αλλά και μεμονωμένα προϊόντα • Μεγάλη ποικιλία μη τυποποιημένων προϊόντων
Ανταγωνιστική συμπεριφορά	Στρατηγική ελέγχου της αγοράς	Γρήγορη προσαρμογή στις αλλαγές, καινοτομία
Θεσμικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκεντρωτικό • Εθνικό και διεθνικό σύστημα κεντρικής ρύθμισης 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκεντρωμένο • Τοπικοί θεσμοί που συνθέτουν δημιουργικά τον ανταγωνισμό με τη συνεργασία

Πηγή: Α. Λυμπεράκη, 1991

1.3 ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Τα κύρια χαρακτηριστικά της Ευέλικτης Εξειδίκευσης είναι τα εξής:

- Συμπλέγματα μικρών επιχειρήσεων παράγουν ευρύ φάσμα προϊόντων για εξειδικευμένες και απαιτητικές αγορές. Η παραγωγή τους συνεχώς αναπροσαρμόζεται ώστε να ανταποκρίνονται στη ζήτηση και να διευρύνουν τους ορίζοντες της αγοράς τους. Εδώ οι μικρές επιχειρήσεις έχουν σημαίνοντα ρόλο στο οικονομικό σύστημα αφού δημιουργούν δίκτυα συνεργασίας όπου ανταλλάσσουν τεχνογνωσία, συλλογικές διαδικασίες παραγωγής κ.λ.π.
- Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κάνουν χρήση ευέλικτων μεθόδων παραγωγής και νέων τεχνολογιών με αποτέλεσμα να προάγεται η καινοτομία. «Η Ευέλικτη Εξειδίκευση αποτελεί μια στρατηγική αέναης καινοτομίας: προσαρμογής στις ασταμάτητες αλλαγές παρά προσπάθειας να ελεγχθούν οι αλλαγές αυτές» (Piore και Sabel , 1984, στο Α. Λυμπεράκη 1991). Οι εργαζόμενοι πρέπει να είναι καταρτισμένοι ώστε να παράγουν διαφορετικά προϊόντα που θα καλύπτουν ένα μεγάλο πεδίο αγαθών.
- Το σύστημα της μικροοικονομικής ρύθμισης που συνοδεύει την Ευέλικτη Εξειδίκευση έχει κύριο μέλημα, με την συνεχή καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες, να εξισορροπήσει τον ανταγωνισμό και τη συνεργασία. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η παραγωγικότητα των μικρομεσαίων ομάδων και δεν οδηγούνται σε δυσάρεστες καταστάσεις όπως αυτές του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Η ευελιξία αν και ανήκει στις θεωρητικές αναζητήσεις γύρω από την κρίση και την αναδιάρθρωση, εστιάζει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και αποδίδει αναλυτική σημασία στη βιοτεχνική παράδοση όπως αυτή συγκροτήθηκε στο παρελθόν και επιβιώνει μέχρι σήμερα. Αποτελεί μια εναλλακτική λύση ως προς τη μαζική παραγωγή χωρίς να έχει σκοπό να γενικευτεί και να αντικαταστήσει τη μαζική παραγωγή σε όλους τους τομείς.

Από τεχνολογικής απόψεως, έχει υποστηριχθεί ότι οι νέες ευέλικτες αυτοματοποιημένες τεχνολογίες τείνουν να δημιουργούν άφθονο χώρο για νέες μικρές μονάδες σε νέα προϊόντα. «Κατά πόσο αυτές οι μονάδες θα καταλήξουν απλά να επωμίζονται όλους τους επιχειρηματικούς κινδύνους, αν εξαγοραστούν από μεγάλους ομίλους επιχειρήσεων σε περίπτωση που έχουν επιδόσεις ή αν αφεθούν να

βουλιάζουν μετά από μια περίοδο περιθωριοποίησης, αυτό δεν μπορεί κανείς να το προβλέψει με ακρίβεια» (Perez, 1985, στο Α. Λυμπεράκη 1991). Οι Piore και Sabel (1984) υποστηρίζουν ότι οι μικρές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να ξεπεράσουν τον ιστορικά περιθωριακό και περιφερειακό τους ρόλο και να ενταχθούν στο επίκεντρο του βιομηχανικού συστήματος που θα πάρει τη θέση του φορντικού συστήματος που καταρρέει.

Ο κορεσμός και το σπάσιμο των αγορών για τυποποιημένα προϊόντα αποτέλεσαν το βασικό πρόβλημα στις φορντικές επιχειρήσεις. Δημιουργείται με τον τρόπο αυτό ο δρόμος προς τις ευέλικτες επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν με κεφαλαιουχικό εξοπλισμό πολλαπλών χρήσεων.

Η Ευέλικτη Εξειδίκευση αποκτά σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα απέναντι στο φορντικό σύστημα με την εισαγωγή της ευελιξίας και της συνεργασίας ως οργανικών και συστηματικών αρχών οργάνωσης της παραγωγής (Α. Λυμπεράκη, 1991).

Από την διεθνή εμπειρία γίνεται κατανοητό ότι δεν είναι απαραίτητες οι σταθερές και διευρυνόμενες αγορές για την επιτυχία της Ευέλικτης Εξειδίκευσης. Τα στοιχεία τα οποία απαιτούνται για να αγγίξει η ευελιξία το σύνολο της οικονομίας είναι η στενή συνεργασία ανάμεσα σε δραστηριότητες παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, η χρήση ευέλικτης τεχνολογίας και ένας ευέλικτος καταμερισμός της εργασίας στα πλαίσια της επιχείρησης η οποία θα ενθαρρύνει την πολύ-ειδίκευση.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δυνατότητα και η βιωσιμότητα εφαρμογής της ευέλικτης εξειδίκευσης συνδέεται στενά με μια νέα γενιά ευέλικτων ηλεκτρονικών τεχνολογιών αυτοματοποίησης. Σήμερα οι τεχνολογίες που βασίζονται στον υπολογιστή επιτρέπουν έναν ευρύτερο ορισμό της παραγωγής που ξεπερνά κατά πολύ τη διαδικασία της μεταποίησης που συντελείται μέσα στο εργοστάσιο και αγκαλιάζει οργανικά και τις τρεις σφαίρες που περιλαμβάνουν το σχεδιασμό, την παραγωγή και την πληροφόρηση για τον αποτελεσματικότερο συντονισμό και τη συνεργασία. Αυτό οφείλεται στο ότι οι νέες τεχνολογίες χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη διαιρετότητα και συνεπώς επιτρέπουν τόσο τον κατακερματισμό της παραγωγής όσο και τον αποτελεσματικό συντονισμό δραστηριοτήτων που διαχέονται στο χώρο.

Το κυνήγι της ευελιξίας όσον αφορά την παραγωγή και την ποιότητα των προϊόντων αφορά μια ανταγωνιστική συμπεριφορά που απομακρύνεται από την τιμή. Η νέα αυτή ανταγωνιστική μορφή επιβάλλει στενές σχέσεις συναλλαγών ανάμεσα στις

επιχειρήσεις, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις τεχνικές δεξιότητες και στη συνεχή εκπαίδευση των εργαζομένων και διάφορους τρόπους προσέγγισης καινοτομικών δραστηριοτήτων. Ουσιαστικά η έννοια της καινοτομίας περιλαμβάνει τις νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας και άσκησης των διοικητικών καθηκόντων, αλλά και τους νέους κλάδους ταχείας μεγέθυνσης, όπως και τις νέες τοποθεσίες χωροθέτησης των δυναμικών οικονομικών δραστηριοτήτων.

1.4 ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η εμπειρική έρευνα για την πορεία της τοπικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με θεωρίες για «ανάπτυξη από κάτω» ή για «αυτόνομη και αυτοδύναμη ανάπτυξη», είχε ως αποτέλεσμα κάποιες ισχυρές προτάσεις για περιφερειακή δράση. Ενώ λοιπόν στο παρελθόν η τοπική ανάπτυξη είχε πραγματοποιηθεί με έναν αυθόρμητο τρόπο, τώρα μπορεί να σχεδιαστεί ως μια πολιτική «από τα κάτω». Αυτή η προοπτική βρήκε σύμμαχους την Ισπανία, την Ελλάδα και την Ιταλία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδειξε ενδιαφέρον με διάφορα προγράμματα όπως τα προγράμματα κατάρτισης του Κοινωνικού Ταμείου για συμβούλους στον τοπικό αναπτυξιακό σχεδιασμό, το πρόγραμμα SPRINT για βοήθεια στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις κ.α.

Μια βασική αναφορά στις πολιτικές τοπικής ανάπτυξης «από τα κάτω» και στις στρατηγικές Ευέλικτης Εξειδίκευσης ως διεξόδου από την κρίση είναι η Τρίτη Ιταλία, με τις ανανεωτικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις της και τα πυκνά τοπικά δίκτυα συνεταιρισμού. Η Τρίτη Ιταλία είναι μια από τις περιοχές που απόλαυσε μεγάλη οικονομική επιτυχία τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για μια περιοχή από όπου προήλθε η «νέα πνοή» στην οικονομία της Ιταλίας και που αποτελείται από ένα σφικτό δίκτυο αλυσίδων μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τεχνολογικά πρωτοπόρων που στάθηκαν ικανές να διαλύσουν τις αυταπάτες γύρω από την υπεροχή της βαριάς βιομηχανίας.

Είναι «Τρίτη» σε αντιδιαστολή με τον σχετικά υποανάπτυκτο Νότο και το παλιό βιομηχανικό τρίγωνο του Τορίνο-Μιλάνο-Γένοβα. Εκτείνεται από τις επαρχίες της Βενετίας και μέρος της Λομβαρδίας στο βορρά, περιλαμβάνοντας την Μπολόνια και την Αγκόνα, μέχρι το Μπάρι στο νότο, και αποτελείται από βιομηχανικές

περιοχές/γειτονιές που ειδικεύονται σε συγκεκριμένα προϊόντα: πλεκτά στο Κάπρι, μάλλινα και μεταξωτά υφάσματα στο Πράτο και το Κόμο, παπούτσια στην Αγκόνα, τη Φλωρεντία και το Μοντεμπελλούντο, έπιπλα στο Πεζάρο και τη Μπριάντζα, κεραμικά στο Μπασάνο και το Μοντελούπο, τούβλα στο Σάσουλο, μουσικά όργανα στο Καστεφιλάρντο, μέχρι ειδικά μηχανήματα στην Πάρμα και την Μπολόνια, υδραυλικά είδη στη Μοντένα, ανταλλακτικά γεωργικών μηχανημάτων στην περιοχή της Εμίλια, μοτοσυκλέτες στην Μπολόνια και χάλυβα στην Μπρέσια (Α. Λυμπεράκη, 1992).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων στην Τρίτη Ιταλία είναι:

- α) το μικρό τους μέγεθος
- β) η εξειδίκευση τους σε συγκεκριμένη φάση της παραγωγικής διαδικασίας
- γ) το συλλογικό marketing.

Επειδή η κάθε επιχείρηση από μόνη της είναι αρκετά μικρή για να αναλάβει έρευνα και ανάπτυξη νέων προϊόντων, καταφεύγει αναγκαστικά σε συλλογικές λύσεις με αποτέλεσμα να βρίσκονται από κοινού νέοι τρόποι αντιμετώπισης σε πολλά προβλήματα. Πηγές καινοτομίας που υπάρχουν είναι η συλλογική προσπάθεια ανάμεσα σε μικρές επιχειρήσεις και τοπικούς προμηθευτές μηχανολογικού εξοπλισμού και οι συλλογικές προσπάθειες μικρών υπεργολάβων να αποτινάξουν την εξάρτησή τους από την εργολαβική (συνήθως μεγάλη) επιχείρηση.

Όσον αφορά την εκβιομηχάνιση έχουμε τα δίκτυα μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων που αναπτύσσονται σε συγκεκριμένες περιοχές και μπορούν να ταξινομηθούν, ως προς τη σχέση κλάδου-περιοχής, σε τρεις βασικούς τύπους (Garofoli, 1992 στο Ν. Βαΐου, 1997):

1. περιοχές παραγωγικής εξειδίκευσης, όπου επικρατεί ένας παραγωγικός κλάδος και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της περιοχής έχουν περιορισμένες έως ανύπαρκτες αλληλοσυσχετίσεις μεταξύ τους. Οι επιχειρήσεις και οι περιοχές αυτές δημιουργήθηκαν πρόσφατα λόγω πλεονεκτικών οικονομικών και γεωγραφικών συνθηκών (π.χ. μεταλλικά αντικείμενα στο Carmagnolo και Mantovano).
2. τοπικά παραγωγικά συστήματα, όπου η επικράτηση ενός ή λίγων κλάδων συνδυάζεται με ένα ανεπτυγμένο καταμερισμό της εργασίας μεταξύ μεγάλων και μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν διαμορφώσει τοπική επαγγελματική και τεχνική παράδοση (π.χ. έτοιμο ένδυμα σε περιοχές του Veneto).

3. περιοχές βιομηχανικά συστήματα, όπου η παραγωγική εξειδίκευση και ο καταμερισμός της εργασίας αναπτύσσεται έντονα μόνο μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων και οι αλληλοσυσχετίσεις έχουν αυξημένη συνθετότητα σε σχέση με το 2^ο τύπο. Πολλές από τις περιοχές αυτές έχουν μια σημαντική ιστορία και παράδοση που φτάνει σήμερα μέχρι την παραγωγή εργαλείων και μηχανών για την επεξεργασία του τελικού προϊόντος (π.χ. υφαντουργία στο Prato, κεραμικά στο Sassuolo, δερμάτινα παπούτσια στο Vigevano).

Το «πετυχημένο» παράδειγμα της Τρίτης Ιταλίας στηρίζεται σε συγκεκριμένα ιστορικά, πολιτικά και τοπικά στοιχεία που είναι δύσκολο να βρεθούν σε άλλες περιοχές της Ιταλίας. Έτσι δημιουργούνται διάφορες παρανοήσεις όσον αφορά την επιτυχία της περιοχής, οι οποίες είναι:

- Η Τρίτη Ιταλία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επεξηγηματικό μοντέλο του καπιταλιστικού δυναμισμού που παρατηρείται και σε άλλες περιοχές της Νότιας Ευρώπης.
- Η επιτυχία της Τρίτης Ιταλίας δεν μπορεί να αναλυθεί μόνο μέσα από την ανανεωτική βιομηχανική της δομή, χωρίς να ληφθεί υπόψη το σύστημα των οικισμών, η αναπτυγμένη χρηματοπιστωτική υποδομή, η πλούσια γεωργική κληρονομιά και η σημερινή σημασία της οικογενειακής γεωργίας και των συνεταιρισμών.
- Η Τρίτη Ιταλία περιλαμβάνει όχι μόνο καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις αλλά και άνδρες, γυναίκες, παιδιά καθώς και έναν αυξανόμενο αριθμό ξένων μεταναστών (κυρίως από τη Β. Αφρική) που δουλεύουν για αυτές.
- Οι πιο επιτυχημένες περιοχές της Τρίτης Ιταλίας αντιμετωπίζουν εσωτερικές και εξωτερικές πιέσεις και ήδη ορισμένες έχουν οδηγηθεί σε κρίση.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Τρίτη Ιταλία αποτελεί μια σημαντική περίπτωση τοπικής καπιταλιστικής ανάπτυξης με διεθνείς διασυνδέσεις που βασίζεται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την εντατική γεωργία και τον τουρισμό και κατόρθωσε να κινητοποιήσει τις τοπικές δυνάμεις. Παρόλα αυτά το κοινωνικό κόστος και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στο σύνολο των βιομηχανικών περιοχών, είναι αρνητικοί παράγοντες, όσον αφορά το παράδειγμα της περιοχής ως «πετυχημένο». Αν δούμε, λοιπόν, την συσχέτιση της περιοχής με άλλες νοτιοευρωπαϊκές, από άλλη οπτική γωνία, ίσως να αποτελέσει ένα αναπτυξιακό πρότυπο.

1.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Όπως έχει γίνει κατανοητό, οι νέες βιομηχανικές περιοχές αποτελούνται από μια συγκέντρωση μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων. Οι περιοχές της Τρίτης Ιταλίας, όπως έχει προαναφερθεί, έχουν γίνει διάσημες για την τοπική συσσώρευση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες παράγουν διεθνώς γνωστές μάρκες στις αγορές προϊόντων όπως κινούμενα μηχανικά όργανα ακριβείας, παπούτσια, έπιπλα, κοσμήματα, ρουχισμό και κεραμικά.

Στην Ιταλία καταγράφηκε μια μείωση στο μέσο μέγεθος των βιομηχανικών μονάδων από το 10,6 εργαζόμενους το 1971 σε 9,85 το 1981. Εκεί ακολουθήθηκε μια γενική τάση για μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις ώστε να αυξήσουν την απασχόληση και να επιδιώξουν μεγαλύτερα κέρδη. Η κατάσταση στις περιοχές της Τρίτης Ιταλίας είναι πολύ διαφορετική από τα παραδοσιακά κέντρα ανάπτυξης στο βορειότερο τμήμα της χώρας όπου βρίσκεται η Πρώτη Ιταλία και από τις υποανάπτυκτες νότιες περιοχές της «Messogiorno» ή Δεύτερη Ιταλία. Οι ευνοημένες περιοχές της Πρώτης Ιταλίας έχουν μια τυπική βιομηχανική δομή που κυριαρχείται από μεσαίου έως μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις και η οποία, όμως, είναι συνδεδεμένη με χαμηλούς και πτωτικούς αναπτυξιακούς ρυθμούς σε προηγούμενες δεκαετίες (Belandi, 1989b στο Jackson M. και Petrakos G., 1996).

Η περιοχή της Emilia-Romagna, για παράδειγμα, με λιγότερους από 4 εκατ. κατοίκους, παρουσιάζει μια μοναδική βιομηχανική δομή με περισσότερες από 67000 επιχειρήσεις (1 για κάθε 60 κατοίκους) οι περισσότερες από τις οποίες είναι εξαιρετικά μικρές. Μόνο 2% των επιχειρήσεων της περιοχής έχει περισσότερους από 50 εργαζομένους, ενώ 58000 επιχειρήσεις έχουν λιγότερους από 10 (Amin, 1989 στο Jackson M. και Petrakos G, 1996). Επίσης τα επίπεδα των μισθών στην Emilia-Romagna ήταν διπλάσια από τον εθνικό μέσο όρο το 1980, το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε από την 17η θέση ανάμεσα στις 20 περιοχές της Ιταλίας το 1973 στη 2η το 1986 και το μερίδιο των εξαγωγών που προέρχονται από την περιοχή αυτή έχει αυξηθεί και συνεχίζει να αυξάνεται από το 1960 (Harrison, 1994 στο Jackson M. και Petrakos G., 1996). Ακόμη και το επίπεδο της ανεργίας που καταγράφηκε στην περιοχή το 1991 ήταν μόνο το 1/3 του εθνικού μέσου όρου. Μια παρόμοια κατάσταση επικρατεί και στις υπόλοιπες περιοχές της Τρίτης Ιταλίας.

Που οφείλεται όμως η επιτυχία αυτών των περιοχών;

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η επιτυχία τους έχει βασιστεί σε

- Επιτυχία των οικονομιών κλίμακας.
- Στην ισχυρή εμπιστοσύνη μεταξύ των τοπικών επιχειρήσεων και στην συνεργασία.
- Στην ικανότητα των εταιρειών να καινοτομούν συνεχώς.
- Σε ένα κοινό σύστημα αξιών στις κοινωνίες αυτών των περιοχών.
- Στην ύπαρξη ισχυρών αντιπροσωπευτικών ινστιτούτων μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Στην επιτυχημένη χρήση των δικτύων συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων.
- Σε μια υψηλά εκπαιδευμένη και ευέλικτη εργατική δύναμη.

Παρατηρείται λοιπόν ότι ο ρόλος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην τοπική ανάπτυξη. Οι μικρές επιχειρήσεις ξεπερνούν τα μειονεκτήματα που βιώνουν σε σχέση με τις μεγάλες αφού δρουν σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από συνεργασία μεταξύ αυτών και των τοπικών φορέων.

Εκτός από τις εμπορικές και τις συνεταιριστικές οργανώσεις οι τοπικές κυβερνήσεις της Emilia-Romagna, στα 1970 και 1980, εγκαθίδρυσαν και προώθησαν πολλές τομεακές δημόσιες και ιδιωτικές συνεργασίες όπως η CITER (πλεκτά και μοντέρνος ρουχισμός), η CESMA (αγροτικά μηχανήματα), η CERCAL (παπούτσια) και η QUASCO (κατασκευές). Άλλα πρακτορεία όπως η ERVET και η RESFOR παρέχουν βοήθεια που περνά διαμέσου όλων των τομέων. Το τελευταίο, για παράδειγμα, βοηθά τις εταιρείες Emilian να βρουν εργολάβους με προσόντα από το εσωτερικό της περιοχής αντί να ψάχνουν από άλλες (Harrison, 1994 στο Jackson M. και Petrakos G, 1996).

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις λοιπόν, συμβάλλουν στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης αφού αναδεικνύουν την επιχειρηματικότητα, δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας με αποτέλεσμα να μειώνουν τα ποσοστά της ανεργίας. Στις περιοχές αυτές, που έχουν ήδη αναφερθεί, η μικρομεσαία επιχείρηση βελτιώνει το επιχειρηματικό περιβάλλον, γιατί οι εργαζόμενοι διατηρούν καλές σχέσεις μεταξύ τους και φροντίζουν για τη διατήρηση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησης σε υψηλό επίπεδο.

1.6 Η ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν έναν αποφασιστικό παράγοντα για την επιτάχυνση της αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας. Το γεγονός αυτό είναι αυταπόδεικτο αν λάβουμε υπόψη ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων ανήκει στις μικρομεσαίες. Για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη μια μικρή διερεύνηση όσον αφορά τη φύση και τα κύρια χαρακτηριστικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της μικρομεσαίας επιχείρησης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Ο ορισμός, όμως που έχει γίνει αποδεκτός από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θεωρεί ότι μικρομεσαία είναι κάθε επιχείρηση που απασχολεί λιγότερους από 250 εργαζόμενους. Ορισμένα χαρακτηριστικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι:

- Ελάχιστη ή ανύπαρκτη εξειδίκευση σε θέματα management.
- Στενή ή προσωπική επαφή του διευθυντή-ιδιοκτήτη με το προσωπικό.
- Αδυναμία προσέγγισης της κεφαλαιαγοράς μέσα από οργανωμένη αγορά τίτλων.
- Ολοκληρωτική συγκέντρωση της επιχείρησης σε μια συγκεκριμένη περιοχή.
- Ανυπαρξία κυριαρχικής θέσης σε μια μεγάλη αγορά προϊόντων.

Οι παρατηρήσεις, από την οικονομική μας ζωή, που προκύπτουν για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι:

- Ότι είναι πλήρως ενσωματωμένες στο σύνολο της οικονομίας.
- Ότι τοποθετούνται εύκολα στις διαρθρωτικές αλλαγές και στον ανταγωνισμό.
- Ότι προσφέρονται περισσότερο σε συναινετικές διαδικασίες, για τη δημιουργία δηλαδή ενός άτυπου και μη αυταρχικού νεοκορποραλιστικού θεσμικού πλαισίου που ομαλοποιεί τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων, που διευκολύνει τη συνεργασία κεφαλαίου-εργασίας και οδηγεί στην εργασιακή ευημερία και ειρήνη.
- Ότι προωθούν την ανάπτυξη και τη διάδοση της καινοτομίας και των νεωτερισμών.

- Ότι χρησιμοποιούν αφθονότερα την εργασία και καταπολεμούν το πρόβλημα της ανεργίας.
- Ότι εξυπηρετούν τις μειονεκτικές περιοχές και τις περιοχές που χαρακτηρίζονται από δομική υπανάπτυξη.
- Ότι βρίσκονται σε μόνιμη εξέλιξη και συνεχή ανανέωση.
- Ότι είναι σημαντική η συμβολή τους στο εθνικό μας εισόδημα και στη δικαιότερη κατανομή του.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μορφή επιχειρηματικής δραστηριότητας παρουσιάζουν ορισμένα πλεονεκτήματα όπως δυναμισμό, ευελιξία, τάση καθιέρωσης καινοτομιών, μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, ικανότητα για ταχύτερη λήψη αποφάσεων καθώς και κάλυψη σημαντικών κενών στην παραγωγή από μεγάλες μονάδες.

Εξαιτίας της φύσης τους παρουσιάζουν και ορισμένα μειονεκτήματα όπως η έλλειψη επιτελικών στελεχών και η χαμηλή ποιότητα οργάνωσης, οι περιορισμένες δυνατότητες για αριστοποίηση του συνδυασμού των συντελεστών παραγωγής, η μικρή πιστοληπτική ικανότητα, η ισχνή πρόσβαση στα κεφάλαια υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου, τις δημόσιες συμβάσεις και τα μεγάλα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, η ανεπάρκεια στο βαθμό στο βαθμό εξοικείωσης με τις εξαγωγές, το άνοιγμα στις νέες τεχνολογίες και τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων διοίκησης. Επίσης η έμπρακτη παρακολούθηση των νομοθετικών εξελίξεων, οι φορολογικές και διοικητικές διατυπώσεις και τα προβλήματα σχετικά με την τήρηση των τεχνικών προτύπων αντιπροσωπεύουν για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ένα δυσανάλογο μεγάλο κόστος.

1.7 ΛΟΓΟΙ ΑΣΚΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η τεχνολογική πρόοδος, που δεν είναι ακόμα ορατό το τέλος της, οδηγεί συχνά στον πολλαπλασιασμό των επιχειρήσεων μικρών και μεσαίων μεγεθών ποικιλόμορφης αυτονομίας. Και σε όλες αυτές περιλαμβάνονται πολλές νέες μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υποκαθιστούν την επέκταση των μεγάλων

επιχειρήσεων. Πρόκειται για κάποια γενική τάση προς την αποκέντρωση των παραγωγικών και εμπορικών δομών. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι έχει ξεκινήσει η διαδικασία μετάβασης σε μια νέα οικονομική τάξη, σε μια οικονομία που θα χαρακτηρίζεται:

- Από παραγωγή απομαζικοποιημένη μέσω κομπιούτερ και βάσει παραγγελιών.
- Από αποκέντρωση και ιδιωτικοποίηση πολλών από τις κυβερνητικές λειτουργίες και με λιγότερους κανονισμούς.
- Από ποικιλία και επιλογή στην εκπαίδευση και την επιμόρφωση.
- Από λιγότερες και ελαστικότερες ώρες εργασίας και πραγματική συμμετοχή των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων.
- Από την ανάγκη για πρωτοβουλίες, φαντασία, καινοτομίες και νεωτερισμούς από όσο γίνεται από πιο πολλούς, από την ανάγκη δηλαδή για μικρές επιχειρήσεις.

Η περίοδος της οικονομικής κρίσης που βασανίζει τη χώρα μας, ολόκληρη τη δεκαετία του '80, αποκαλύπτει πιο πολύ τις δυνατότητες που προσφέρουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο ξεπέραςμα της, αν βέβαια βελτιωθούν οι συνθήκες του νομικού, διοικητικού, οικονομικού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος και αν ενθαρρύνεται η γρήγορη προσαρμογή τους στις ασταμάτητες τεχνολογικές μεταβολές.

Είναι προφανές ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι μια ακατανίκητη δύναμη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική. Είναι αυτές που φέρνουν στο προσκήνιο όχι μόνο μια πολυάνθρωπη ομάδα, αλλά την ίδια την ανθρώπινη επαγγελματική εργασία ως κοινωνική αξία. Θα ήταν όμως παράτολμο να υποστηρίξουμε να υποστηριχτεί ότι η αναγνώριση αυτού του ρόλου και της σημασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αρκετή για την προώθηση των επιχειρήσεων αυτών σε αναπτυξιακή κατεύθυνση. Ούτε αρκούν τα όσα θεσπίστηκαν στα προηγούμενα χρόνια για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όπως π.χ. η ίδρυση κρατικού φορέα για τη βιοτεχνία, η θέσπιση της τραπεζικής χρηματοδότησης, η ίδρυση του ΕΟΜΜΕΧ. Απαιτείται μια περιεκτική ενιαία στρατηγική για την προώθηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στην παρούσα φάση οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν απόλυτη ανάγκη από μια ενισχυτική πολιτική του Κράτους και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτό γιατί:

- Η διάρκεια ζωής των μικρών επιχειρήσεων που έφτανε, ύστερα από προσεγγιστική εκτίμηση, τα 15 χρόνια περιορίστηκε λίγο κάτω από τα 10.
- Οι πτωχεύσεις επιχειρήσεων, τα τελευταία χρόνια, αυξάνουν χρόνο με το χρόνο.
- Διακόπτουν ή αναστέλλουν τη λειτουργία τους όλο και περισσότερες επιχειρήσεις.
- Πληθαίνουν με επιταχυνόμενο ρυθμό οι μικρές επιχειρήσεις που περιορίζουν τη δράση τους στην αυτοαπασχόληση των φορέων τους που σημαίνει ότι αποδυναμώνονται.
- Η λειτουργία όλων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συνεχίζεται σε περιβάλλον ναρκοθετημένο από κάθε λογής εμπόδια που δυσκολεύουν την οικονομική τους προώθηση και που διευκολύνουν σημαντικό μέρος των δυναμικών αγορών τους να καλύπτεται από την παραοικονομία, τη λαθραία και παράνομη εργασία, που όπως είναι γνωστό συντρέχει τη φοροδιαφυγή, την αποφυγή κοινωνικών εισφορών και τον παρασιτισμό.

Οι εξελίξεις αυτές που έχουν δημιουργηθεί από την σύζευξη διαφόρων παραγόντων ανησυχούν τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες, όπως και οι αλλαγές που αναμένεται να σημειωθούν στην παραγωγή και στην εμπορία αγαθών και υπηρεσιών μέσα στα χρόνια που ακολουθούν. Αλλαγές που θα προκύψουν αναπόφευκτα:

- Από την ασταμάτητη ανάπτυξη της αυτοματοποίησης, της τηλεματικής και της εξελιγμένης ρομποτικής και τις δυνατότητες των διαφοροποιημένων εφαρμογών τους.
- Από τη βέβαιη εμφάνιση νέων επαναστατικών προϊόντων στην αγορά με επακόλουθο ανατρεπτικές μεταβολές στη ζήτηση.
- Από τη μαζική εισβολή στο παγκόσμιο εμπόριο πολλών από τις αναπτυσσόμενες χώρες, εισβολή που θα σκληρύνει τον ανταγωνισμό με σοβαρές επιπτώσεις στις πολλές από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που θα βρεθούν ανέτοιμες να τον αντιμετωπίσουν.
- Από την λειτουργία της εσωτερικής ενιαίας αγοράς της Κοινότητας που μπορεί να αλλάξει σημαντικά τις συνθήκες των οικονομικών μας συναλλαγών με τις υπόλοιπες χώρες (κοινοτικούς εταίρους μας), θέμα που ατυχώς δεν έχει διερευνηθεί συστηματικά.

1.8 ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ

Η υπεργολαβία ορίζεται ως η ανάθεση από μια επιχείρηση (εντολέας) σε μια άλλη (υπεργολάβος) της εκτέλεσης μιας εργασίας ή της παραγωγής ενός προϊόντος ή της παροχής κάποιας υπηρεσίας σύμφωνα με κάποιες προδιαγραφές που δίνει ο εντολέας. Στην περίπτωση όπου ο υπεργολάβος δε χρησιμοποιεί δικές του πρώτες ύλες, αλλά τις προμηθεύεται από τον εντολέα τότε έχουμε ανάθεση φασόν (Λαμπριανίδης, 1992).

Ο εντολέας μπορεί να χρησιμοποιήσει το αποτέλεσμα αυτής της εργασίας είτε για να συμπληρώσει την παραγωγική του διαδικασία είτε ως ειδικό προϊόν, αντί να το παράγει μόνος του με μεγαλύτερο συνήθως κόστος. Η υπεργολαβία είναι πάντα αποτέλεσμα ειδικών συμφωνιών-διαπραγματεύσεων μεταξύ εντολέα και υπεργολάβου δηλαδή μια σχέση εξάρτησης. Αυτό δεν σημαίνει ότι προωθούν αυτομάτως την αμοιβαιότητα συμφερόντων και κερδών αφού ο εντολέας είναι αυτός που ουσιαστικά θέτει περιορισμούς στον υπεργολάβο όσον αφορά το ύψος της αμοιβής, το χρόνο της παράδοσης κ.α. Γενικά οι οικονομικές τους συναλλαγές είναι άνισες.

Οι υπεργολαβίες δεν αποτελούν αναχρονισμό αλλά μια από τις δυνατότητες προσαρμογής του κεφαλαίου στις νέες συνθήκες μέσα από την αναδιάρθρωση του, και ειδικότερα μέσα από την προσφορά περισσότερο ευέλικτων μορφών παραγωγής. Οι νέες δυνατότητες που ανοίγονται για το βιομηχανικό κεφάλαιο μέσω των υπεργολαβιών, συγκεντρώνουν πλεονεκτήματα, όπως: οικονομίες που απορρέουν από τις στρατηγικές εξαφάνισης των αποθεμάτων της επιχείρησης αντί των οικονομιών κλίμακας, ευέλικτες μορφές βιομηχανικής οργάνωσης αντί των άκαμπτων τεϋλορικών συστημάτων, αξιοποίηση υπαρχουσών ή δημιουργία νέων κατετεμημένων αγορών εργασίας έναντι της παλιάς ομοιογένειας και διάχυση της τεχνογνωσίας μέσω υπεργολαβιών.

Στη διεθνή βιβλιογραφία διάφορες τυπολογίες του φαινομένου των υπεργολαβιών οι οποίες μπορούν να διακριθούν ανάλογα με:

- τη χρονική τους διάρκεια σε μόνιμες, τακτικές, περιοδικές, ευκαιριακές κ.λ.π.
- τον αριθμό των εντολέων σε μονο-εργολαβικές και πολύ-εργολαβικές.

- τη χρήση των προϊόντων τους σε βιομηχανικές, όπου τα προϊόντα της υπεργολαβίας αποτελούν εισροές σε μια αλυσίδα παραγωγής και εμπορικές, όπου τα προϊόντα της διοχετεύονται κατευθείαν στην τελική κατανάλωση.
- τον τρόπο πραγματοποίησης τους σε εσωτερικές που γίνονται μέσα στο χώρο της επιχείρησης του εντολέα και εξωτερικές που γίνονται σε ανεξάρτητο χώρο
- αν είναι υπεργολαβίες ποιότητας-προϊόντος, όπου ο εντολέας δεν έχει την κατάλληλη υποδομή ή υπεργολαβίες εργασίας-ποσότητας, όπου ο εντολέας έχει την κατάλληλη υποδομή αλλά για κάποιους λόγους αναθέτει την υπεργολαβία ή, τέλος, υπεργολαβίες σε προμηθευτές όπου ο υπεργολάβος είναι από πολλές απόψεις ένας ανεξάρτητος προμηθευτής με πλήρη έλεγχο στην ανάπτυξη, το σχεδιασμό και την παραγωγή του προϊόντος, που όμως είναι και διατεθειμένος να δουλέψει ως υπεργολάβος για να παρέχει εξειδικευμένα ή αποκλειστικής εκμετάλλευσης προϊόντα (Λ. Λαμπριανίδης, 1992).

Στη σημερινή εποχή της ευελιξίας, η παραγωγική αποκέντρωση των επιχειρήσεων με σκοπό την μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου και της αβεβαιότητας για την απόκτηση ευελιξίας, προωθεί την ανάπτυξη υπεργολαβικών σχέσεων παραγωγής.

Η προσφυγή στην υπεργολαβία καθίσταται όλο και περισσότερο μια στρατηγική επιλογή για τις επιχειρήσεις, οι οποίες αντιμετωπίζουν την ανάγκη βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους. Η υπεργολαβία είναι ιδιαίτερα σημαντική σε τομείς-κλειδιά, όπως η κλωστοϋφαντουργία, οι κατασκευές, τα ηλεκτρονικά είδη, η κατασκευή εξοπλισμού μεταφορών και η αυτοκινητοβιομηχανία. Ενώ στην αρχή χρησιμοποιούνταν ως μέσο για την αντιστάθμιση των διακυμάνσεων της παραγωγικής ικανότητας του εντολέα, η υπεργολαβία σήμερα εξελίσσεται σε μια περισσότερο σύνθετη μορφή βιομηχανικής σχέσης και σε μακροχρόνιο φαινόμενο. Επιπλέον, η υπεργολαβία αποτελεί ένα προνομιούχο σημείο επαφής των μεγάλων, των μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων και συνεπώς αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο κάθε ανάλυσης για την ομοιομορφία των επιχειρηματικών κυκλωμάτων, προτύπων και ποιότητας (Παπαδούλης, 1997).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει λάβει διάφορα μέτρα για την ενίσχυση της υπεργολαβίας που έχουν ως στόχο τη βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων και την προώθηση της ανάπτυξης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Το σύνολο

των ενεργειών που προωθούνται, συμβάλλουν στην εμφάνιση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα της υπεργολαβίας ως εξής:

- με την βελτίωση της νομικής και οικονομικής διαφάνειας, όσον αφορά την υπεργολαβία, ακόμη και σε τομείς, που παραμένουν ακόμα σχετικά κλειστοί.
- με την προώθηση της εναρμόνισης των διαδικασιών ελέγχου της πιστοποίησης, ώστε να εξασφαλιστούν ανάλογα ποιοτικά πρότυπα, που επιτρέπουν τη σύναψη συμφωνιών αμοιβαίας αναγνώρισης.

Οι ενέργειες αυτές προωθήθηκαν μετά από μια σειρά μελετών που εκπονήθηκαν στα πλαίσια των ευρωπαϊκών χωρών. Αυτές κατέγραψαν τα χαρακτηριστικά, την έκταση και τη σπουδαιότητα που έχει η υπεργολαβία για την παραγωγική δομή της κάθε χώρας και ανέδειξαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η διαδικασία αυτή κατά τόπους. Τα αποτελέσματα τους εντόπισαν τους κλάδους που προσφεύγουν στη χρήση υπεργολαβίας, το μέγεθος του προϊόντος που παράγεται καθώς και την απασχόληση που καταγράφεται στις επιχειρήσεις που προσφεύγουν στην υπεργολαβία.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι με τις ενέργειες αυτές, είναι δυνατή η πραγματοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικτύου υπεργολαβίας που θα ευνοεί τις διεθνικές επαφές για ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ επαγγελματικών οργανώσεων. Όσον αφορά τους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας και της ηλεκτρονικής, πρόκειται να προταθούν πρότυπα σχέδια, ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία προσαρμογής.

Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει τις ενέργειες προώθησης και υποστήριξης της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων. Η κινητικότητα αυτή επιβάλλεται από την διαπίστωση, ότι ενώ πολλές επιχειρήσεις πραγματοποιούν πλέον ένα μέρος του κύκλου εργασιών τους εκτός των εθνικών τους πλαισίων, εν τούτοις υπάρχουν ακόμη σημαντικές διαφορές, μεταξύ των διαφόρων κλάδων και των περιοχών της Κοινότητας. Κατά συνέπεια, απαιτούνται πολιτικές για την ενίσχυση της προσαρμογής και της διαφοροποίησης των ενεργειών για την τόνωση των κλάδων, που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη, συμβάλλοντας, κατά αυτό τον τρόπο, στην προσπάθεια ανάκαμψης των σχετικών δραστηριοτήτων (ΚΟΜ(92) 470, τελικό, 1993).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

2.1 ΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Το ενδιαφέρον της κοινότητας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ξεκινά από το 1971, με μια μελέτη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ECOSOC) για το ρόλο των ΜΜΕ στην Ε.Ε. Το 1977 δημοσιεύτηκε η γνωμοδότηση του ECOSOC για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτέλεσε τη βάση για χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους στις ΜΜΕ εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, παράλληλα με βοήθεια στους τομείς του marketing και της έρευνας αγοράς.

Το Φεβρουάριο του 1978, η Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών θεμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, συνέταξε την έκθεση Notenboom που τόνιζε τη σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τη σύγχρονη οικονομία. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θεωρήθηκαν φορείς καινοτομίας, πιο ευέλικτες και καλύτερα εξοπλισμένες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούσε η αναδιάρθρωση των ευρωπαϊκών οικονομιών. Εκτιμήθηκε επίσης ότι η συμβολή τους στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ήταν πολύ μεγαλύτερη από αυτή των μεγάλων επιχειρήσεων.

Το 1981, η Οικονομική και Νομισματική Επιτροπή, σε νέα έκθεση της (έκθεση Deleau) θεωρούσε τη χρηματοδότηση της καινοτομίας ιδιαίτερα σημαντική και συνιστούσε τη δημιουργία χρηματοδοτικών οργανισμών για την παροχή πόρων συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στις κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής στον τομέα της Περιφερειακής Πολιτικής (1981), υιοθετήθηκε η θέση ότι οι λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες δεν θα μπορούσαν πλέον να βασίζονται αποκλειστικά στις διαδικασίες εξωγενούς ανάπτυξης και ότι η αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού όφειλε να προωθηθεί με κάθε μέσο. Ήδη το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) είχε πραγματοποιήσει μια στροφή από τη χρηματοδότηση υποδομών στη στήριξη των επιχειρήσεων μέσω του εκτός

ποσόστωσης τμήματος του (αναθεώρηση κανονισμού ΕΤΠΑ 1979). Επίσης είχαν διατεθεί δανειακές διευκολύνσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ) και την Ευρωπαϊκή Ένωση Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

Το 1983 υιοθετήθηκε ένα πρόγραμμα δράσης που περιελάμβανε σαφείς συστάσεις για τον τομέα της χρηματοδότησης. Το πρόγραμμα αυτό συνιστούσε επέκταση και απλοποίηση της λειτουργίας των χρηματοδοτικών μέσων για την παροχή κεφαλαίων υψηλού κινδύνου στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αύξηση των κονδυλίων του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου (ΕΚΤ) και βελτιώσεις του νομικού πλαισίου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η συζήτηση που ακολούθησε γύρω από τη δημιουργία ενός Κέντρου για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κατάληξε στην αναβάθμιση της ειδικής ομάδας (Task Force) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε Γενική Διεύθυνση με ολοένα εντονότερη δραστηριότητα στον τομέα και ανάπτυξη ειδικού προγράμματος.

Κύριος άξονας της Κοινοτικής Πολιτικής υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρουν οι επιχειρήσεις. Προς την κατεύθυνση αυτή αποτελεί πάγια πολιτική ο περιορισμός των διοικητικών διατυπώσεων και η απλούστευση της νομοθεσίας που αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η Επιτροπή συγκεντρώνει βραχυπρόθεσμα τις προσπάθειες της στο θέμα της εναρμόνισης των διατάξεων της έμμεσης φορολογίας και στην κατάργηση των στεγανών στο χώρο των δημόσιων προμηθειών και των συμβάσεων δημοσίων έργων.

Για τη διεύρυνση της πληροφόρησης, η Κοινότητα προώθησε την ίδρυση των δικτύων Euro-Info-Centers που παρέχουν πληροφόρηση και συμβουλευτικές υπηρεσίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο. Ένας τομέας της Κοινοτικής Πολιτικής με οφέλη για την τοπική ανάπτυξη είναι και η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων (Europarteneriat) που θα επιτρέψει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να αντλήσουν τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη από την Κοινοτική διάσταση προωθώντας την τοπική ανάπτυξη.

Η Κοινοτική Πολιτική για την επίτευξη του στόχου αυτού διαμορφώνεται στους τομείς:

- της έρευνας με τα προγράμματα ESPRIT και BRITTE στα θέματα βιομηχανικής συνεργασίας και του EURECA στον τομέα της τεχνολογικής συνεργασίας.

- Του ανταγωνισμού με παρεκκλίσεις υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε θέματα υπεργολαβιών, μεταφοράς τεχνολογίας και R&D.
- Της καινοτομίας, με το πρόγραμμα SPRINT, για τη συνεργασία των φορέων που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Της κατάρτισης με το πρόγραμμα COMMET που προωθεί την ανάπτυξη διαπεριφερειακής και διακρατικής εκπαίδευσης.

Το γραφείο προσέγγισης επιχειρήσεων προσπαθεί να προσδώσει ευρωπαϊκές διαστάσεις στο θέμα της αναζήτησης συνεταιίρων μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την προώθηση συνεργασιών σε τεχνικά, εμπορικά και οικονομικά ζητήματα. Στα πλαίσια αυτά προωθήθηκε το Δίκτυο Συνεργασίας Επιχειρήσεων (BC-NET) βασισμένο στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Όσον αφορά το χρηματοδοτικό τομέα, δίνεται προτεραιότητα από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με τα συνολικά δάνεια καθώς και από το Νέο Κοινοτικό Μέσο (NKM) και τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ). Για την πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά εγκαινιάστηκε πρότυπο πρόγραμμα με την ίδρυση «Κοινοπραξίας Κεφαλαίων Υψηλού Επιχειρηματικού Κινδύνου» με στόχο τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που στρέφονται προς τις νέες τεχνολογίες, στη φάση σύστασης του εταιρικού τους κεφαλαίου. Υπό διαμόρφωση τέλος βρίσκονται προγράμματα για το ξεπέρασμα των προβλημάτων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που συνδέονται με το κεφάλαιο εκκίνησης, ενώ το ΕΤΠΑ προβλέπει ολοένα και εντονότερο προσανατολισμό του Ταμείου προς την κατεύθυνση της αξιοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού που αποτελούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις των διαφόρων περιφερειών, κυρίως με την ενίσχυση υπηρεσιών υποστήριξης και πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης.

2.2 ΛΟΓΟΙ ΥΠΑΡΞΗΣ ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι ΜΜΕ ορίζονται, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως οι επιχειρήσεις με μέχρι 250 άτομα απασχόληση. Είναι απόλυτα κατανοητό ότι αποτελούν δεξαμενή δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και παράγοντα εμπλουτισμού του ευρωπαϊκού βιομηχανικού ιστού. Ταυτόχρονα όμως, οι αδυναμίες των επιχειρήσεων αυτών, από άποψη χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων πόρων, έγκαιρης πρόσβασης στην πληροφορία και την ενημέρωση και μικρών δυνατοτήτων στην ανάπτυξη στέρεων εμπορικών επαφών, αποτελούν πηγή σοβαρής ανησυχίας. Υπολογίζοντας τον βαθμό εξάρτησης της ευρωπαϊκής παραγωγικής δομής από τις ΜΜΕ παρατηρούμε ότι το 98% των κοινοτικών επιχειρήσεων που απασχολούν λιγότερους από 250 μισθωτούς (και το 91% λιγότερους από 20, καθαρό πάγιο ενεργητικό κάτω από 75 εκατ. ECU, μη εξάρτηση πάνω από το 1/3 του κεφαλαίου από μια μεγάλη επιχείρηση), αντιπροσωπεύουν το 66% της απασχόλησης και το 65% του κύκλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1988-1995, η καθαρή δημιουργία θέσεων απασχόλησης στις ΜΜΕ ήταν μεγαλύτερη από τις απώλειες θέσεων εργασίας στις μεγάλες επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 100 μισθωτούς είναι η πηγή όλων σχεδόν των νέων θέσεων απασχόλησης, με ρυθμό 259000 καθαρών θέσεων εργασίας ετησίως (Πράσινη Βίβλος για την καινοτομία, 1995).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναγνωρίζοντας την σπουδαιότητα των ΜΜΕ, έχει επιχειρήσει τα τελευταία χρόνια να διαμορφώσει ένα πυκνό ιστό δικτύων, πρωτοβουλιών, ενεργειών και δράσεων που έχουν ως στόχο να τονώσουν την επιχειρηματικότητα και την απόφαση για ανάπτυξη διεπιχειρησιακών συνεργασιών και να διευρύνουν την επιχειρηματική σκέψη και σε πεδία όπως η ευελιξία, η καινοτομία, η κατάρτιση και γενικότερα η επένδυση σε άυλο κεφάλαιο, τα οποία δεν είναι ιδιαίτερα προσφιλή μεταξύ των ΜΜΕ.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά οι σημαντικότερες πολιτικές που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την ενίσχυση των ΜΜΕ, μέσω της ανάπτυξης της διεπιχειρησιακής συνεργασίας, της στήριξης πυκνών διεπιχειρησιακών δικτύων, της υποβοήθησης της υπεργολαβίας και διεθνικής συνεργασίας, της ευρείας

διάχυσης της τεχνολογίας και της αποτελεσματικής διαχείρισης της καινοτομίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά στρέφει το ενδιαφέρον της προς την μικρή επιχειρηματική κλίμακα, εκτιμώντας αφενός την ικανότητα της να ελίσσεται ευκολότερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και να έχει έτσι μεγαλύτερα περιθώρια αντοχής και αφετέρου να μπορεί να καινοτομεί με μεγαλύτερη ευχέρεια, γεγονός που αυξάνει την ικανότητα της πρόσβασης στην αγορά.

Εκτιμώντας την συνοχή των κοινοτικών πολιτικών και την συνέπεια του περιεχομένου τους, διαμορφώνεται η σαφής άποψη της εφαρμογής μιας βιομηχανικής πολιτικής προσαρμοσμένη στις ανάγκες των ΜΜΕ η οποία θα είναι ικανή να ενισχύσει την ευελιξία και την εξειδίκευση του παραγωγικού μηχανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι μορφές παρέμβασης που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προκειμένου να συντείνει στην υλοποίηση της γενικότερης πολιτικής της είναι:

1.ΘΕΣΜΙΚΗ: Με τη μορφή αυτή της παρέμβασης εννοούμε το σύνολο των αποφάσεων, κανονισμών και οδηγιών με τις οποίες επιχειρεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα να θέσει κανόνες για την άσκηση της πολιτικής της που σημαντικό τμήμα της αποτελούν οι όροι του ανταγωνισμού.

Οι βασικές θεσμικές ρυθμίσεις στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής είναι αυτές που ορίζουν τις αφετηρίες και το πλαίσιο άσκησης της πολιτικής αυτής, όπως η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η δημιουργία της Επιτροπής Περιφερειακής Πολιτικής, ο Κανονισμός για τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων, η θέσπιση περιοχών και στόχων ανάπτυξης, ο χωρισμός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε περιοχές NUTS I, II, III, η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής.

Θεσμικές ρυθμίσεις στον τομέα των τομεακών-κλαδικών πολιτικών είναι αυτές που αφορούν:

α) στο συντονισμό του εταιρικού δικαίου των κρατών-μελών (π.χ. άρθρο 54.3.ζ. της Συνθήκης της Ρώμης και οι σχετικές 8 οδηγίες).

β) στην ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ομίλου Οικονομικού Σκοπού (ΕΟΟΣ), στην πραγματικότητα νομικού εργαλείου που αποσκοπεί να δώσει τη δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων των κρατών-μελών

γ) στη δυνατότητα ίδρυσης Ευρωπαϊκών Ανώνυμων Εταιρειών.

δ) στις ρυθμίσεις για τις συμφωνίες μικρής σημασίας που δεν επηρεάζουν αισθητά τις ανάγκες της αγοράς και συνεπώς δεν αντιβαίνουν τις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ: Η μορφή αυτής της παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, επιτυγχάνεται μέσω των διαφόρων χρηματοδοτικών πολιτικών που αναπτύσσει σε διάφορους τομείς, αξιοποιώντας τα βασικά Ταμεία και Φορείς που δραστηριοποιούνται σ' αυτή την κατεύθυνση.

Η οικονομική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γίνεται με τη μορφή:

- επιδοτήσεων από τα τέσσερα διαρθρωτικά ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ-Π, ΤΣ
- δανείων από ΕΤΕ, ΝΚΜ V, ΕΚΑΧ, ΕΟΚΑΕ.
- άλλων τρόπων π.χ. απαλλαγών από δασμούς ή σφαιρικές επιχορηγήσεις βάσει του άρθρου 6.1 του Κανονισμού 4254/88 του ΕΤΠΑ (ΚΕΔΟΑ, 1989)

και αποσκοπεί στην ενίσχυση των διαφόρων πολιτικών. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της ανάλυσης των μηχανισμών ενεργοποίησης του Ε.Δ. ενδιαφέρει περισσότερο η ανάπτυξη των οικονομικών παρεμβάσεων για την υλοποίηση των τομεακών-κλαδικών πολιτικών.

Οικονομικές παρεμβάσεις στον τομέα των τομεακών-κλαδικών πολιτικών συνιστούν οι πολιτικές ενίσχυσης με τον ένα ή άλλο οικονομικό τρόπο της δραστηριότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Η δραστηριότητα αυτή περνά κυρίως μέσα από συγκεκριμένες χρηματοδοτικές πολιτικές.

Οι Χρηματοδοτικές πολιτικές, ειδικότερα, ασκούνται μέσω προγραμμάτων και φορέων που οικοδομούνται για το σκοπό αυτό. Τέτοιοι φορείς ή προγράμματα είναι:

- τα Σφαιρικά Δάνεια (Global Loans) από την ΕΤΕ.
- η Ευρωπαϊκή Ένωση Επιχειρηματικού Κεφαλαίου (ΕΕΕΚ, European Venture Capital Association, EVCA) που μαζί με το δίκτυο BIC οργανώνει το πρόγραμμα EUROLEADERS που προορίζεται για τις νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις.

- τα πιλοτικά προγράμματα για το ξεπέραςμα των προβλημάτων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που συνδέονται με τα κεφάλαια εκκίνησης (seed capital).
- το Euro-tech capital fund που χρηματοδοτεί εγχειρήματα υψηλής τεχνολογίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οικονομικές παρεμβάσεις στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής συνιστούν οι χρηματοδοτήσεις από την Ε.Κ. των διαφόρων Προγραμμάτων, Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, κ.λ.π., συμπεριλαμβανομένων των περιεχομένων στα Κ.Π.Σ. Όλες οι παρεμβάσεις της Ε.Κ. λαμβάνουν μια από τις παραπάνω μορφές (θεσμική ή οικονομική) ή εμπεριέχουν και τις δύο ταυτόχρονα, καθώς πολλές φορές προϋποθέτει η μία την άλλη.

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά το καθένα από αυτά.

2.3.1 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το προϋπάρχον θεσμικό πλαίσιο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν το άρθρο 235 της ΕΟΚ. Με την Συνθήκη του Μάαστριχτ όμως έχουμε ένα νέο άρθρο το 130 το οποίο φέρει τον τίτλο «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ».

ΑΡΘΡΟ 130

1. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, σύμφωνα με ένα σύστημα ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση τους αποσκοπεί:
  - να επιταχύνει την προσαρμογή της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές.
  - να προάγει ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων του συνόλου της Κοινότητας και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
  - να προάγει περιβάλλον που να ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων.
  - να βελτιώσει την εκμετάλλευση του βιομηχανικού δυναμικού των πολιτικών στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

2. Τα κράτη μέλη συνεννοούνται μεταξύ τους και με την Επιτροπή και, εφόσον χρειάζεται, συντονίζουν τις δράσεις τους. Η Επιτροπή μπορεί να αναλαμβάνει κάθε χρήσιμη πρωτοβουλία για την προώθηση του συντονισμού αυτού.
3. Η Κοινότητα συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 μέσω των πολιτικών και δράσεων που αναλαμβάνει, δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, δύναται να θεσπίζει συγκεκριμένα μέτρα υποστήριξης των δράσεων που αναλαμβάνονται στα κράτη μέλη, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της παραγράφου 1.

Στο παράρτημα υπάρχει ολόκληρο το άρθρο.

2.3.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

2.3.2.1 Περιφερειακή και Διαρθρωτική Πολιτική

Η κατεύθυνση που πήρε η περιφερειακή πολιτική της Κοινότητας ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς αλλαγών και σταδιακών βελτιώσεων που έγιναν κατά την πορεία της εφαρμογής. Η πορεία αυτή χωρίζεται σε δύο στάδια: το πρώτο καλύπτει την περίοδο από την ίδρυση του ΕΤΠΑ το 1975 ως το 1988 και το δεύτερο την περίοδο από το 1989 έως το 1999. Η μεγάλη τομή που χαρακτηρίζει το πέρασμα από τη μια περίοδο στην άλλη είναι η μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων του 1988.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) έχει ως κύρια αποστολή την υποστήριξη των στόχων 1 και 2 και επιπλέον συμμετέχει στις δράσεις του στόχου 5β.

Στόχος 1: Προώθηση της ανάπτυξης και της προσαρμογής των περιφερειών με αναπτυξιακή καθυστέρηση.

Κριτήρια: Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ να είναι κατώτερο ή να πλησιάζει το 75% του κοινοτικού μέσου όρου (αναθεωρείται κάθε πέντε χρόνια).

Χρηματοδοτικά όργανα: Ε.Τ.Π.Α., Ε.Κ.Τ., ΕΓΤΠΕ-Π, ΕΤΕ, ΕΚΑΧ.

Στόχος 2: Ανασυγκρότηση των περιφερειών, παραμεθόριων περιοχών ή τμημάτων περιοχών (περιλαμβανομένων των περιοχών αγοράς εργασίας και των αστικών κοινοτήτων) που πλήττονται σοβαρά από τη βιομηχανική παρακμή.

Κριτήρια: Το μέσο ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό βιομηχανικής απασχόλησης να είναι υψηλότερο του κοινοτικού μέσου όρου, μείωση της απασχόλησης στη βιομηχανία (αναθεωρείται κάθε τρία χρόνια).

Χρηματοδοτικά όργανα: ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΤΕ, ΕΚΑΧ.

Στόχος 5β: Διευκόλυνση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αγροτικών περιοχών.

Κριτήρια: Χαμηλό επίπεδο κοινωνικό-οικονομικής ανάπτυξης και υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία, χαμηλό επίπεδο γεωργικού εισοδήματος, χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού.

Χρηματοδοτικά όργανα: ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΠΕ-Π, ΕΤΕ.

Πέρα από τις παραγωγικές επενδύσεις, τις υποδομές για την ανάπτυξη ή τη μετατροπή των περιφερειών, τις δράσεις για την ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού και τις μελέτες και πρότυπες πειραματικές ενέργειες το ΕΤΠΑ συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των επενδύσεων στους τομείς της παιδείας και της υγείας στις περιφέρειες του στόχου 1.

Η συμβολή του στη χρηματοδότηση έχει ως εξής: α) παραγωγικές επενδύσεις, β) επενδύσεις σε έργα υποδομής στις περιοχές του στόχου 2 και 5β, γ) μέτρα ενίσχυσης των πρωτοβουλιών τοπικής ανάπτυξης και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και δ) μέτρα για τις παραμεθόριες περιοχές (Ανδρικοπούλου Ε., 1995).

Μια ειδική κατηγορία παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ είναι και οι ενέργειες αξιοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού. Όπως ορίζεται (άρθρο 15), το ΕΤΠΑ μπορεί να συμμετέχει στη χρηματοδότηση συνόλων μέτρων υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στους τομείς βιομηχανίας, βιοτεχνίας και τουρισμού, εφόσον πρόκειται για μέτρα που θα τους επιτρέψουν την αύξηση των δραστηριοτήτων τους και την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες καθώς και να διευκολύνουν την πρόσβαση τους στην κεφαλαιαγορά. Ειδικά και μόνο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις περιλαμβάνουν:

- τη χρηματοδότηση της μεταφοράς τεχνολογίας (συλλογή και διάδοση πληροφοριών για τις καινοτομίες σε θέματα προϊόντων και τεχνολογιών), καθώς

και των μελετών σκοπιμότητας και προγραμμάτων εφαρμογής των καινοτομιών στις επιχειρήσεις.

- ενισχύσεις για την πραγματοποίηση μελετών κατά τομείς (που να επιτρέπουν καλύτερη γνώση των δυνατοτήτων πρόσβασης στις εθνικές, κοινοτικές και εξωτερικές αγορές), καθώς και για τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα πορίσματα αυτών των μελετών.
- ενισχύσεις για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων με την απόκτηση ευκολότερης πρόσβασης σε συμβούλους διαχείρισης ή οργάνωσης (δαπάνες για υπηρεσίες που παρέχουν εταιρείες ή οργανισμοί παροχής συμβουλών).
- ενισχύσεις έναρξης που διευκολύνουν τη δημιουργία κοινών υπηρεσιών για περισσότερες από μια επιχειρήσεις (κάλυψη μέρους των δαπανών λειτουργίας των κοινών υπηρεσιών).
- ενισχύσεις για την καλύτερη εκμετάλλευση του δυναμικού των περιφερειών όσον αφορά τον τουρισμό (κάλυψη μέρους των δαπανών λειτουργίας των οργανισμών που ασχολούνται με τη συντονισμένη προώθηση και διαχείριση του ξενοδοχειακού δυναμικού).
- δράσεις που ευνοούν τη δημιουργία και ανάπτυξη αυτών των επιχειρήσεων, διευκολύνοντας την πρόσβαση τους στην κεφαλαιαγορά.

Αυτά τα μέτρα αποτελούν μια σημαντική καινοτομία του νέου κανονισμού του ΕΤΠΑ. Μέσω αυτών η Κοινότητα δείχνει ότι αποδέχεται τη σημασία των τοπικών παραγωγικών πρωτοβουλιών και δίνει προτεραιότητα σε έναν τύπο ανάπτυξης «εκ των κάτω» που κινητοποιεί το ενδογενές δυναμικό των περιφερειών. Η κατεύθυνση η οποία δίνεται με τα συγκεκριμένα μέτρα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, υποστηρίζει την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό τους, με βάση την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, με την προοπτική να λειτουργήσουν ως οι κύριοι φορείς της ενδογενούς ανάπτυξης και της δημιουργίας απασχόλησης στο τοπικό επίπεδο.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα προγράμματα ADAPT, INTERREG II, LEADER II, LEONARDO.

Η Πρωτοβουλία ADAPT

Η Πρωτοβουλία ADAPT αποφασίστηκε στο πλαίσιο της νέας αναπτυξιακής προσέγγισης που θέτει η Λευκή Βίβλος. Σύμφωνα με αυτή το ζήτημα της ανάπτυξης έχει άμεση σχέση με την ποιότητα του εργατικού δυναμικού και την ικανότητα του να προσαρμόζεται στις οικονομικές και τεχνολογικές μεταβολές. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και ο στόχος 4 των Διαρθρωτικών Ταμείων (διευκόλυνση της προσαρμογής των εργαζομένων στις βιομηχανικές μεταβολές και την εξέλιξη των παραγωγικών συστημάτων).

Σκοπός:

Η προσαρμογή των εργαζομένων στις βιομηχανικές αλλαγές, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με κατάρτιση, η πρόληψη της ανεργίας με τη βελτίωση των προσόντων και η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και νέων δραστηριοτήτων.

Οι επιλέξιμες ενέργειες αφορούν γενικά την παροχή κατάρτισης, συμβουλών και προσανατολισμού, την προώθηση δικτύων και νέων ευκαιριών απασχόλησης, την προσαρμογή των δομών και τη δημιουργία συστημάτων υποστήριξης, καθώς και την ενημέρωση, διάδοση και ευαισθητοποίηση των οικονομικών φορέων. Τα μέτρα θα πρέπει να είναι καινοτόμα, να έχουν διακρατική διάσταση, να αποσκοπούν στην αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια των δομών κατάρτισης και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων.

Η προβλεπόμενη χρηματοδότηση ανέρχεται σε 1400 εκατ. ECU, από τα οποία τα 400 θα διατεθούν στις περιφέρειες του στόχου 1.

Το Πρόγραμμα INTERREG II

Το πρόγραμμα Interreg II αποτελεί συνέχεια δύο πρωτοβουλιών της προηγούμενης περιόδου δηλαδή του Interreg I που αποσκοπούσε στην προετοιμασία των παραμεθόριων περιοχών ενόψει της ενιαίας αγοράς και του Regem που αποσκοπούσε στη δημιουργία και διασύνδεση του δικτύου μεταφοράς ενέργειας στις απομακρυσμένες περιφέρειες του στόχου 1.

Σκοπός:

Ο σκοπός του είναι διπλός. Αφενός να βοηθηθούν οι παραμεθόριες ζώνες εντός και εκτός της Ε.Ε., να ξεπεράσουν τα συγκεκριμένα προβλήματα που προκύπτουν από τη σχετική τους απομόνωση στις εθνικές οικονομίες και στο σύνολο της ένωσης και αφετέρου να ολοκληρώσει τα ενεργειακά δίκτυα για να τα προσαρτήσει στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά δίκτυα.

Τα επιλέξιμα μέτρα του προγράμματος είναι:

- Μελέτες σχετικά με σχέδια ανάπτυξης σε ένα ενσωματωμένο διασυνοριακό χώρο.
- Ανάπτυξη και υποστήριξη των ΜΜΕ, κυρίως με τη δημιουργία διασυνοριακών δικτύων οικονομικών σχέσεων μεταξύ των ΜΜΕ.
- Δημιουργία ή ανάπτυξη εμπορικών οργανώσεων, επαγγελματικών ενώσεων ή διασυνοριακών ομάδων προγραμματισμού.

Το Πρόγραμμα LEADER II

Το Πρόγραμμα Leader II αποτελεί συνέχεια της πρωτοβουλίας Leader που αποφασίστηκε το 1991 και αποσκοπούσε στην αναζήτηση τοπικών προσεγγίσεων για την αγροτική ανάπτυξη. Το Leader II θα συνεχίσει να υποστηρίζει τα σχέδια των τοπικών φορέων και θα δώσει μεγαλύτερη έμφαση στον καινοτόμο χαρακτήρα των ενεργειών, την ανταλλαγή εμπειριών και τη διεθνή συνεργασία.

Σκοπός:

Ο σκοπός είναι να δοθεί, στα πλαίσια μιας σφαιρικής πολιτικής για την ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, η ευκαιρία στους συναλλασσόμενους και τις αγροτικές περιοχές να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους.

Οι επιλέξιμες περιοχές είναι οι αγροτικές περιοχές των στόχων 1 και 5β, ενώ έως το 10% κατ' ανώτατο όριο των πιστώσεων του προγράμματος για το στόχο 5β μπορεί να διατεθεί και σε άλλες μη επιλέξιμες συνοριακές περιοχές.

Το πρόγραμμα Leader απευθύνεται σε δύο ομάδες τελικών δικαιούχων: α) τις ομάδες τοπικής δράσης που προσδιορίζονται στα πλαίσια του προγράμματος (ομάδες δημοσίων και ιδιωτικών εταίρων με κοινή στρατηγική και καινοτόμα μέτρα ανάπτυξης και β) άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς συλλογικούς φορείς υπό τον όρο ότι η δράση τους εγγράφεται στην αναπτυξιακή λογική της περιοχής.

Τα επιλέξιμα μέτρα είναι αυτά που αφορούν: απόκτηση ικανοτήτων μέσω της τεχνικής βοήθειας στην αρχή της περιόδου (διάγνωση αναγκών, κίνητρα και κατάρτιση για την ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού, διαμόρφωση στρατηγικής, αναζήτηση πηγών χρηματοδότηση, προγράμματα για την εισαγωγή καινοτομιών υποδειγματικού χαρακτήρα (τεχνική στήριξη, κατάρτιση και ενισχύσεις στις προσλήψεις, αγροτουρισμός και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αξιοποίηση και εμπορία τοπικών αγροτικών προϊόντων, βελτίωση του περιβάλλοντος), διακρατική συνεργασία (εκπόνηση και υλοποίηση κοινών σχεδίων), δικτύωση (ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας μέσω του ευρωπαϊκού δικτύου για την αγροτική ανάπτυξη).

Η προβλεπόμενη χρηματοδότηση ανέρχεται σε 1400 εκατ. ECU, από τα οποία 900 εκατ. ECU προορίζονται για τις περιφέρειες του στόχου 1, ενώ ενδεικτικά αναφέρεται ότι η χρηματοδότηση του δικτύου θα ξεπεράσει τα 35 εκατ. ECU.

Το Πρόγραμμα LEONARDO

Είναι Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή μιας κοινοτικής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης που ενσωματώνει την προηγούμενη εμπειρία των προγραμμάτων FORCE, EUROTECNET, PETRA, COMETT, τμήμα του Προγράμματος LINGUA, και το δίκτυο IRIS.

Σκοπός:

Σκοπός του Προγράμματος είναι να υποστηρίξει και να συμπληρώσει τις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βελτίωση, τόσο της ποιότητας της επαγγελματικής κατάρτισης, όσο και τις δυνατότητες της να εξεύρει νέους τρόπους μάθησης. Ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί μέσα από διακρατικές συνεργασίες που θα δημιουργήσουν καινοτομικές μεθοδολογίες, περιεχόμενο και υλικό κατάρτισης και θα αναζητήσουν νέες κατευθύνσεις για να προβλέψουν τις αλλαγές, τις νέες ανάγκες και τις εξελίξεις στα επαγγέλματα.

Με την ενίσχυση αυτών των καινοτομικών πρωτοβουλιών το πρόγραμμα συμβάλλει στην προετοιμασία του ανθρώπινου δυναμικού και ενδυναμώνει την οργάνωσή της εργασίας και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Τα επιλέξιμα μέτρα είναι:

- Υποστήριξη για τη βελτίωση των συστημάτων, των μηχανισμών και των πολιτικών για την επαγγελματική κατάρτιση στα κράτη μέλη (Δέσμη Ι).
- Υποστήριξη για τη βελτίωση των δράσεων επαγγελματικής κατάρτισης, μεταξύ άλλων με τη συνεργασία πανεπιστημίου-επιχείρησης, που αφορούν τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους (Δέσμη ΙΙ).
- Υποστήριξη της ανάπτυξης των γλωσσικών ικανοτήτων, των γνώσεων και της διάδοσης των καινοτομιών στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης (Δέσμη ΙΙΙ).

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσα από την επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί πρωταρχικό σκοπό του προγράμματος. Επιχειρήσεις μεγάλες και μικρομεσαίες, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών καλούνται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που δίνει το πρόγραμμα.

2.3.2.2 Πολιτική Έρευνας και Ανάπτυξης

Η πολιτική για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη της Κοινότητας έχει θεσμοθετηθεί στην Ενιαία Πράξη, ενώ στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση έγιναν μόνο λίγες και περιορισμένης σημασίας βελτιώσεις (άρθρα 130ΣΤ έως 130Ο), οι οποίες αφορούν κυρίως τον τρόπο λήψης αποφάσεων. Οι στόχοι (άρθρο 130ΣΤ) είναι:

- Η ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών βάσεων
- Η διευκόλυνση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Κοινότητας.

Για το σκοπό αυτό η Κοινότητα ενθαρρύνει τις προσπάθειες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των ερευνητικών κέντρων και των πανεπιστημίων στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης υψηλής ποιότητας και ενισχύει τη συνεργασία, αποβλέποντας στο να δίνεται η ευκαιρία στις επιχειρήσεις να εκμεταλλεύονται πλήρως τις δυνατότητες που παρέχει η εσωτερική αγορά. Η δράση που αναλαμβάνει η Κοινότητα στον τομέα αυτό είναι και πάλι συμπληρωματική αυτής των κρατών μελών και αφορά (άρθρο 130Ζ):

- εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης και προώθησης της συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημίων.
- προώθηση της συνεργασίας με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.
- διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.
- προώθηση της κατάρτισης και κινητικότητας των ερευνητών.

Η παρέμβαση της Κοινότητας στον τομέα αυτό εκφράζεται (άρθρο 130Θ) με πολυετές πρόγραμμα-πλαίσιο το οποίο θεσπίζεται ομόφωνα από το Συμβούλιο με τη διαδικασία της συναπόφασης και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Το πρόγραμμα-πλαίσιο ορίζει τους στόχους και τις προτεραιότητες, υποδεικνύει τις γενικές γραμμές δράσεων και ορίζει το μέγιστο συνολικό ποσό και τις διατάξεις για τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας. Το πρόγραμμα-πλαίσιο υλοποιείται μέσω ειδικών προγραμμάτων για κάθε δράση (απόφαση με ειδική πλειοψηφία). Μπορούν να αποφασίζονται συμπληρωματικά προγράμματα (άρθρο 130Κ) στα οποία να συμμετέχουν ορισμένα μόνο κράτη μέλη, ενώ η Κοινότητα μπορεί να δημιουργεί κοινές επιχειρήσεις (άρθρο 130Ξ) ή οποιαδήποτε άλλη αναγκαία υποδομή (απόφαση με ομοφωνία).

Αν και η πρώτη προτεραιότητα είναι η ενίσχυση των επιστημονικών και τεχνολογικών βάσεων και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της Κοινότητας ως σύνολο, η πολιτική για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη είναι κρίσιμη για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές και χώρες, διότι αποτελεί το «κλειδί» της ανάπτυξης στη σύγχρονη συγκυρία και διότι είναι «χωρικά επιλεκτική» με την έννοια ότι οι δραστηριότητες στον τομέα αυτό είναι ισχυρά συγκεντρωμένες σε ορισμένες μόνο ανεπτυγμένες περιοχές, με αποτέλεσμα τα σχετικά προγράμματα να ευνοούν αυτές τις περιοχές (επιδιώκοντας τη διεθνή ανταγωνιστικότητα), αποκλείοντας άλλες και ανακυκλώνοντας έτσι το πρόβλημα της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης.

Όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις υπάρχει απλοποίηση των αιτήσεων, συνεργασίες μεταξύ τους και ειδικά προγράμματα όπως το CRAFT.

Πρόγραμμα: Μέτρα τεχνολογικής παρότρυνσης για τις ΜΜΕ συνεργατική έρευνα CRAFT

Σκοπός:

Η συμβολή στην τεχνολογική παρότρυνση των ΜΜΕ μέσω της ενίσχυσης της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών που ικανοποιούν τις απαιτήσεις των ΜΜΕ, ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς κλάδους, η καθιέρωση Διευρωπαϊκών Δικτύων Συνεργατικής Έρευνας (ειδικότερα δε, μεταξύ ΜΜΕ και ερευνητικών φορέων) και η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε Σχέδια Συνεργατικής Έρευνας των ειδικών προγραμμάτων Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, του 4^{ου} Προγράμματος Πλαισίου Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης.

Τα επιλέξιμα μέτρα του προγράμματος είναι:

Στάδιο 1: Πριμοδοτήσεις Διερεύνησης, που αφορούν την υποβολή ενός περιληπτικού σχεδίου της πρότασης. Η κοινοτική χρηματοδότηση φτάνει ως 75% του συνολικού κόστους, με ανώτατο όριο 45000 ECU.

α) Διεύρυνση της πρότασης με μέγιστη κοινοτική συνδρομή 22500 ECU και

β) Μελέτη σκοπιμότητας της Έρευνας.

Στάδιο 2: Υποβολή ολοκληρωμένης πρότασης των Σχεδίων Συνεργατικής Έρευνας της δράσης CRAFT, με κοινοτική χρηματοδότηση έως 50% του συνολικού έργου (κυμαινόμενο ύψος από 0.3 έως 1 εκατ. ECU).

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 700000000 ECU και η χρονική διάρκεια έως του τέλους του 1998.

2.3.2.3 Πολιτική Ανταγωνισμού

Ένα, ουσιαστικά, συμπληρωματικό μέτρο στο Πρόγραμμα της Ενιαίας Αγοράς (ΠΕΑ) ήταν να θέσει εκτός νόμου άλλες μορφές περιοριστικών πρακτικών που θα μπορούσαν να στρεβλώσουν την αγορά. Οι πολιτικές ανταγωνισμού επιχειρούν να εμποδίσουν την υπερβολική συγκέντρωση δύναμης στην αγορά στα χέρια ενός ή ολιγάριθμων παραγωγών καθώς και τις αδικαιολόγητες κρατικές ενισχύσεις που μπορούν να εμποδίσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Συνεπώς, στοχεύουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας παρά στη βελτίωση της γεωγραφικής

συνοχής. Εντούτοις, στο βαθμό που οι στρεβλώσεις της αγοράς είναι περισσότερο εκτεταμένες στα φτωχότερα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, η εξάλειψη τους θα μπορούσε να είχε μια έμμεση, θετική επίπτωση στην αποδοτικότητα και την ανάπτυξη αυτών των περιοχών.

Οι κανόνες ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτουν και ενισχύσεις για οριζόντιους στόχους, όπως η Ε&Α, η περιβαλλοντική προστασία και η υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και η κλαδική ενίσχυση τομέων σε κρίση, όπως η χαλυβουργία και η ναυπηγική.

Στα πλαίσια της πολιτικής ανταγωνισμού έγκειται και η πολιτική βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας η οποία έχει ως εξής:

Στόχος της πολιτικής βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας είναι ο καθορισμός των ειδικών προτεραιοτήτων για την ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης που μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέτρα, κυρίως τις διαρθρωτικές πολιτικές της Ένωσης. Τρεις από αυτές τις προτεραιότητες είναι:

- Η πρώτη αφορά τον εκσυγχρονισμό της δημόσια διοίκησης, όπου ένα κύριο πρόγραμμα αφορά στην Ολοκλήρωση των Διοικητικών Δεδομένων (ΟΔΔ), που θα μπορούσε να προσφέρει αποτελεσματικότερες υπηρεσίες, ευκολότερη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή πληροφόρηση και αποτελεσματικότερη ευρωπαϊκή διοίκηση. Με τη βελτίωση της διάχυσης της πληροφόρησης ιδιαίτερα στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, θα μειωθούν οι ανισότητες μεταξύ των «πληροφοριακά-φτωχών» και των «πληροφοριακά πλούσιων» περιοχών.
- Η δεύτερη προτεραιότητα αφορά στην προώθηση των άυλων επενδύσεων, σε σχέση με τα στάδια παραγωγής που αφορούν, τόσο στην αρχική οργάνωση (μάρκετινγκ, σχεδιασμός προϊόντος, στρατηγική και λειτουργική διαχείριση), όσο και στη διάθεση (διανομή και πωλήσεις). Τα αποτελέσματα στη συνοχή αυτών είναι αβέβαια. Ειδικότερα, υπάρχει ο κίνδυνος ότι η αύξηση των άυλων επενδύσεων θα ενισχύσει την ανταγωνιστική θέση των μεγάλων μητροπολιτικών περιοχών αφού αυτές διαθέτουν ήδη ένα πλεονέκτημα όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών, τη διάθεση υψηλά εξειδικευμένων στελεχών και αποδοτικών επικοινωνιών καθώς συχνά αποτελούν κόμβους των βασικών δικτύων Η/Υ, τηλεπικοινωνιών, οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών μεταφορών. Οι πρωτοβουλίες που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων κατευθύνθηκαν προς τον

περιορισμό αυτού του κινδύνου επιχειρώντας μια πιο ισότιμη περιφερειακή κατανομή των ευκαιριών.

- Η τρίτη προτεραιότητα αφορά στην αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων. Η διαμόρφωση διεπιχειρησιακών δικτύων θα μπορούσε να αποτελέσει έναν όλο και πιο καθοριστικό παράγοντα για την επιβίωση των επιχειρήσεων στα λιγότερο ανεπτυγμένα τμήματα της Ένωσης. Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες εμπεριέχουν πολιτικές για την προώθηση της συνεργασίας με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με σκοπό τη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου υπηρεσιών συμβουλευτικής επιχειρήσεων, όπως τα εμπορικά επιμελητήρια, οι τράπεζες και τα γραφεία συμβουλών. Τώρα τα δίκτυα αυτά χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στις περιφέρειες συνοχής, που δεν διαθέτουν δικά τους δίκτυα στήριξης. Πρόκειται για κύριο λόγο για τις ΜΜΕ που είναι πιο σημαντικές στα φτωχότερα τμήματα της Ένωσης, από ότι μεγάλες διεθνικές εταιρείες.

Ειδικότερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις επιδιώκει να δημιουργήσει ευνοϊκό περιβάλλον για τη συνεργασία μεταξύ τους και να βελτιώσει την εκμετάλλευση του βιομηχανικού δυναμικού των πολιτικών στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

2.3.3 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα είναι η διοικητική και νομοθετική απλούστευση. Στα πλαίσια της Λευκής Βίβλου και όσον αφορά το στρατηγικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και του ολοκληρωμένου προγράμματος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δημιουργήθηκε και μια επιτροπή για την απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με στόχο την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την επικέντρωση στις δυνατότητες ελάφρυνσης των επιβαρύνσεων των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρομεσαίων, μέσω της νομοθετικής και διοικητικής απλούστευσης.

Παρακάτω παρουσιάζεται το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα για τις ΜΜΕ

Όσον αφορά τους στόχους, το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα εντάσσεται πλήρως στους στόχους της Λευκής Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την Ανάπτυξη, την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση. Μέσα στη Λευκή Βίβλο αναγνωρίζεται ο αποφασιστικός ρόλος που πρέπει να παίξουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην πραγματοποίηση των 3 αυτών στόχων.

Η νέα προσέγγιση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος συνίσταται στο να προσδιορίσει ένα συνολικό πλαίσιο για την πολιτική υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων προοριζόμενο να συγκεντρωποιήσει τις διάφορες πρωτοβουλίες υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τις ήδη υπάρχουσες και τις καινούργιες. Ο αντικειμενικός στόχος είναι να γίνουν περισσότερο προσιτές αυτές οι δράσεις και να εξασφαλιστεί η συνοχή τους με τους στόχους της Λευκής Βίβλου.

Η νέα μέθοδος του Ολοκληρωμένου Προγράμματος, προτείνει μια ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων μερών για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε επίπεδο κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό, για να επιτευχθεί μια «μαζική επίδραση» και καλύτερη σύγκλιση αυτών των δράσεων. Στο σημείο αυτό βρίσκεται η κυριότερη καινοτομία της

προσέγγισης αυτής. Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα θέλει να κινητοποιήσει τον καθένα για να συνεισφέρει σ' αυτό και να τους κατευθύνει όλους σε μια αυξημένη αποτελεσματικότητα προσδιορίζοντας και ανταλλάσσοντας τις καλύτερες πρακτικές εμπειρίες και δυναμώνοντας την ορατότητα των δράσεων που διεξάγονται σε υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα προτείνει δύο τύπους δράσεων:

1. Τις δράσεις που γίνονται με κοινή συνεννόηση και αποβλέπουν στο να ευνοήσουν την αμοιβαία γνωμοδότηση των κρατών μελών και ένα συντονισμό μεταξύ τους που θα αναφέρεται στα εξής θέματα:
  - Τη βελτίωση του νομικού, διοικητικού και φορολογικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.
  - Την προώθηση μέτρων υποστήριξης στις επιχειρήσεις που υπάρχουν σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.
2. Τις συνεισφορές που η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει η ίδια να προσφέρει στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων, τόσο σε ότι αφορά το νομικό και φορολογικό τους περιβάλλον όσο και ορισμένα πιο άμεσα μέτρα υποστήριξης μέσω των διαφόρων πολιτικών και δράσεων που διεξάγει.

Στον τομέα του περιβάλλοντος των ΜΜΕ:

Οι δημόσιες αρχές επιβάλλουν κάθε είδους υποχρεώσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τόσο σε φορολογικό επίπεδο όσο και σε νομικό ή διοικητικό επίπεδο. Οι υποχρεώσεις αυτές συνεπάγονται συχνά κάποια χρηματικά έξοδα που είναι πολύ σημαντικά για τις επιχειρήσεις. Για το λόγο αυτό μια πραγματική πολιτική υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα πρέπει απαραίτητα να συνοδεύεται από μια πολιτική που στοχεύει να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό φορολογικό, νομικό και διοικητικό περιβάλλον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στον φορολογικό τομέα οι τομείς που έχουν προτεραιότητα είναι η αυτοχρηματοδότηση, το κεφάλαιο ασφαλιστικού κινδύνου και η μεταβίβαση επιχειρήσεων.

2.3.4 ΕΙΔΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ

Η ΕΤΑΕ, η ΕΤΕΠ και το Seed Capital αφορούν την ειδική χρηματοδοτική ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν σε αυτή την ενότητα:

Πρόγραμμα: Παροχή χρηματοδοτικών εγγυήσεων από το ευρωπαϊκό ταμείο επενδύσεων (ΕΤΑΕ)

Σκοπός:

Ο σκοπός του ΕΤΑΕ είναι διπλός:

- Σε ενώσεις-σύνολα ΜΜΕ, που υποβάλλουν προτάσεις για χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων και όχι μεμονωμένων ΜΜΕ.
- Σε έργα που εντάσσονται στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και μεταφοράς ενέργειας.

Στον τομέα των ΜΜΕ το ΕΤΑΕ, σκοπεύει να συνεργαστεί με ειδικευμένους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς φορείς, προκειμένου μέσω αυτών, να διευκολύνει την πρόσβαση των ΜΜΕ σε πιστώσεις με καλύτερους όρους και χαμηλότερο κόστος. Το ΕΤΑΕ θα λειτουργεί με βάση την αγορά. Θα εκδίδει μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες χρηματοδοτικές εγγυήσεις που θα είναι προσαρμοσμένες στον τύπο της εκάστοτε επένδυσης και θα αποσκοπούν στην κάλυψη ενός ευρέως φάσματος κινδύνων οι οποίοι είναι εγγενείς στις χρηματοδοτήσεις, με μακρά διάρκεια αποπληρωμής (άνω των 10 ετών).

Όσον αφορά τον προϋπολογισμό του προγράμματος το αρχικό ύψος κεφαλαίων ανέρχεται στα 2 δις ECU.

Πρόγραμμα: Χρηματοδοτήσεις μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ)

Σκοπός:

Η ΕΤΕΠ είναι το ίδρυμα της Ε.Ε. για τη χορήγηση μακροπρόθεσμων χρηματοδοτήσεων. Μέλη της τράπεζας είναι τα κράτη μέλη της Ε.Ε και αποστολή της είναι να χρηματοδοτεί σχέδια επενδυτικού κεφαλαίου που προωθούν την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.

Τα επιλέξιμα μέτρα είναι τα εξής:

- Χρηματοδοτήσεις επενδύσεων κεφαλαίου στους τομείς των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και ενέργειας καθώς και στον 6 τομέα του περιβάλλοντος στο εσωτερικό της Ε.Ε.
- Χρηματοδοτήσεις επενδύσεων κεφαλαίου για έργα υποδομής, παραγωγής, μεταποίησης και συσκευασίας, γεωργία, λατομεία, ξενοδοχεία, μεγάλες τουριστικές εγκαταστάσεις και υπηρεσίες συναφείς με τη βιομηχανία και τον τουρισμό.
- Δανειοδοτήσεις (με επιδότηση επιτοκίου) για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.
- Χρηματοδοτήσεις για τη δημιουργία κοινών επιχειρήσεων (Joint-Ventures) μεταξύ εγχώριων και ευρωπαϊών επενδυτών στις τρίτες μεσογειακές χώρες.
- Χρηματοδοτήσεις παραγωγικών επενδύσεων σε χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής, Ειρηνικού, χώρες Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, Ασίας, Λατινικής Αμερικής και Μεσογείου.

Τα δάνεια της ΕΤΕΠ χορηγούνται για συγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια και αφορούν τη χρηματοδότηση των παγίων στοιχείων της επένδυσης. Ένα επενδυτικό σχέδιο, μπορεί να χρηματοδοτηθεί από την ΕΤΕΠ, εφόσον κριθεί αρχικά χρηματοοικονομικά και τεχνικά βιώσιμο και πληροί μια ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Προωθεί την οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών.
2. Συμβάλει στη βελτίωση της υποδομής μεταφορών και τηλεπικοινωνιών στην Ε.Ε.
3. Ενισχύει την διεθνή ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και προωθεί την ολοκλήρωση της σε επίπεδο Ε.Ε. (ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων των ΜΜΕ).
4. Υποβοηθά την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και συμβάλει στην διατήρηση της αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς της Ε.Ε.
5. Προωθεί την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Ε.Ε. όσον αφορά τον ενεργειακό τομέα.

Η ΕΤΕΠ προκειμένου να υποστηρίξει τις επενδύσεις μικρής και μέσης κλίμακας χρησιμοποιεί τα συνολικά δάνεια. Τα συνολικά δάνεια συνάπτονται με τους ενδιαμέσους φορείς, που δρουν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο και οι οποίοι τα χρησιμοποιούν με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΤΕΠ και βάσει των

οικονομικών, τεχνικών και χρηματοδοτικών της κριτηρίων. Από το 1988, σχεδόν 36500 ΜΜΕ έλαβαν πιστώσεις ύψους που υπερβαίνει τα 9.7 δις, ήτοι άνω του 50% των κονδυλίων που διατίθενται στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια του έργου αφού οι αιτήσεις για χρηματοδοτήσεις μπορούν να υποβάλλονται συνεχώς. Γενικότερα δεν υπάρχει ημερομηνία λήξεως, εκτός από το επιλέξιμο μέτρο Νο3.

Το Πρόγραμμα SEED CAPITAL (Κεφάλαιο Σποράς)

Σκοπός:

Η διαχειριστική και χρηματοδοτική υποστήριξη νέων επιχειρήσεων ή πρόσφατα δημιουργημένων, έτσι ώστε να εγκαθιδρύσουν προγράμματα που οδηγούν στην ανάπτυξη και καινοτομία.

Τα επιλέξιμα μέτρα του προγράμματος είναι τα εξής:

- Η απαίτηση σε κεφάλαια του σχεδίου δημιουργίας επιχείρησης (κεφάλαιο εκκίνησης) δεν πρέπει να επεμβαίνει τα 350000 ECU.
- Σε περίπτωση που η επιχείρηση έχει συσταθεί θα πρέπει να είναι διακεκριμένο νομικό και οικονομικό πρόσωπο, ενώ θα πρέπει να πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
  1. Υφισταμένη επένδυση επιχειρηματικού κεφαλαίου δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 50000 ECU.
  2. Ετήσιες πωλήσεις που δεν υπερβαίνουν τα 100000 ECU.
  3. Προσωπικό λιγότερο των 10 ατόμων.
  4. Η συνολική αξία του εμπορικού (μετοχικού κεφαλαίου) πρέπει να είναι μικρότερη του 1500000 ECU.

2.3.5 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΜΜΕ

Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελεί πρωταρχικό ρόλο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει διάφορες υπηρεσίες και πρωτοβουλίες οι οποίες εξυπηρετούν την ανάπτυξη των συνεργασιών μεταξύ των επιχειρηματικών μονάδων

και ενισχύουν την διαλειτουργικότητα όλων των κοινοτικών ενεργειών. Τα δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων διακρίνονται από μια συμπληρωματικότητα και στοχεύουν στην εξασφάλιση της υψηλής προστιθέμενης αξίας των κοινοτικών πολιτικών υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ώστε να μπορέσουν οι πολιτικές αυτές να συμβάλλουν στη συνοχή του ευρωπαϊκού χώρου.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν τα εξής: BRE, BC-NET, EUROPARTENARIAT, IBEX και ECIP.

Υπηρεσία BRE (Γραφείο Επιχειρηματικής Συνεργασίας)

Σκοπός:

Το σύστημα αυτό επιτρέπει σε εταιρείες να αναζητήσουν νέες επαφές στο εξωτερικό και να διαφημίσουν το αίτημα τους στις αγορές-στόχους τους, χρησιμοποιώντας τοπικούς ενδιάμεσους επιχειρήσεων που είναι ανταποκριτές του BRE. Λειτουργεί σε μη εμπιστευτική βάση. Οι εταιρείες συμπληρώνουν ένα προφίλ με το τι κάνουν και το τι ψάχνουν και το υποβάλλουν στον τοπικό τους ανταποκριτή του BRE. Αυτός τότε στέλνει στους ανταποκριτές του BRE στις χώρες που έχουν επιλεγεί από τον επιχειρηματία. Οι ανταποκριτές του BRE σε αυτές τις χώρες, δημοσιοποιούν το αίτημα μέσω δελτίων τοπικού τύπου, περιοδικών, ψάχνοντας στις δικές τους βάσεις δεδομένων κλπ και περιμένουν απαντήσεις. Αυτές κατόπιν προωθούνται προς την αιτούσα επιχείρηση μέσω των ανταποκριτών ή οι ανταποκριτές φέρνουν σε επαφή τις δυο εταιρείες. Οι εταιρείες μπορούν να προτείνουν όσες συνεργασίες επιθυμούν. Τα αιτήματα έχουν διάρκεια ζωής μέσα στο σύστημα έξι μήνες μετά από τους οποίους η επιχείρηση πληροφορείται ότι το αίτημα της έχει λήξει. Εάν η επιχείρηση το επιθυμεί, το αίτημα μπορεί να παραταθεί για άλλους έξι μήνες (Νέος Οδηγός Κοινοτικών Προγραμμάτων σελ.87).

Η ανάπτυξη του BRE στηρίζεται στις εξής κατευθυντήριες βάσεις:

- Επεκτείνει το πεδίο παρέμβασης του αυξάνοντας τον αριθμό των ανταποκριτών εντός και εκτός της κοινότητας.
- Βελτιώνει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών με ενίσχυση του επαγγελματισμού των ανταποκριτών του δικτύου.
- Υποστηρίζει την εντατικοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των μελών του δικτύου.

Το BRE είναι ένα σύστημα απλό και ευέλικτο στη χρήση του, στοιχείο πολύ σημαντικό για να το κάνει προσιτό σε όσο το δυνατόν περισσότερους και μικρότερου μεγέθους οικονομικούς χρήστες.

Υπηρεσία BC-NET (Δίκτυο Επιχειρηματικής Συνεργασίας)

Σκοπός:

Είναι μια κεντρική βάση δεδομένων επιχειρήσεων που αναζητούν συνεργάτες για οικονομικούς, τεχνικούς ή εμπορικούς σκοπούς, την οποία διαχειρίζεται το προσωπικό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες. Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμπληρώνουν ένα προφίλ και μια αίτηση αναζήτησης και τα υποβάλλουν στον πλησιέστερο τους ανταποκριτή του BC-NET, που στη συνέχεια το τροφοδοτεί στη βάση δεδομένων ελπίζοντας να βρει ταίρι. Η εμπιστευτικότητα είναι εξασφαλισμένη. Η κεντρική γραμματεία ειδοποιεί τον ανταποκριτή όταν βρεθεί πιθανός συνεργάτης για τους πελάτες του. Κάποιοι ανταποκριτές μπορούν τότε να προσφέρουν περαιτέρω βοήθεια στην επιχείρηση, όπως συμβουλές τεχνικής, νομικής ή διοικητικής φύσεως, σχετικά με το εμπόριο με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Νέος Οδηγός Κοινοτικών Προγραμμάτων σελ 88).

Το BC-NET έχει καθιερώσει ένα κώδικα δεοντολογίας, που έχει ως στόχο την διατήρηση της ποιότητας του σε ένα τριπλό επίπεδο σχέσεων:

- Σχέσεις μεταξύ συμβούλων και πελατών τους, κυρίως όσον αφορά τις ανάγκες ανάλυσης των επιχειρήσεων και των ευκαιριών.
- Αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ των συμβούλων που υπηρετούν τις ανάγκες του δικτύου.
- Σχέσεις μεταξύ των συμβούλων και της επιτροπής.

Έχει κριθεί μεταξύ των επιχειρήσεων ότι, παρόλο που το δίκτυο BC-NET ενισχύει διαρκώς την δομή και την συνοχή του, διακρίνεται από μια τυπολατρική εμμονή και δυσκινησία και δεν παρουσιάζει ευρεία χρήση.

Η Πρωτοβουλία EUROPARTENARIAT

Σκοπός:

Η συνεισφορά στην ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αυτών που υποφέρουν από βιομηχανική παρακμή, μέσα στο όλο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ενθαρρύνει τις ΜΜΕ της Ένωσης να δημιουργήσουν επιχειρηματικές συνεργασίες με επιχειρήσεις από αυτές τις περιοχές, παρέχοντας την ευκαιρία της πρόσωπο με πρόσωπο συνάντησης επί δυο ημέρες. Η χρηματοδότηση αυτών των εκδηλώσεων, που έχουν λάβει χώρα σε ποικίλες τέτοιες περιοχές όπως στην Ουαλία, Σκωτία, Πολωνία, Πορτογαλία και την Ελλάδα, χορηγείται από δυο γενικές διευθύνσεις της Επιτροπής, ενώ οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις πληρώνουν μόνο για τα έξοδα μετάβασης και διαμονής. Έχουν αποδειχτεί αποτελεσματικά μέσα για να φέρουν τις επιχειρήσεις κοντά και θεωρούνται εξαιρετικοί τρόποι για να δημιουργηθούν επιχειρηματικές συνεργασίες (Νέος Οδηγός Κοινοτικών Προγραμμάτων σελ.89).

Η Πρωτοβουλία αυτή επιδιώκει τους εξής στόχους:

- Στήριξη της ανάπτυξης των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στον κοινοτικό χώρο.
- Προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Η επιτυχία της Europartenariat οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι την πρωτοβουλία έχουν οι φορείς παραγωγικών δραστηριοτήτων μιας ευρωπαϊκής περιφέρειας.

Πρόγραμμα εκθέσεων προμηθευτών -IBEX

Πρωτοβουλία για τη διεπιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Σκοπός:

Αφενός η στήριξη των μεγάλων επιχειρήσεων στην αναζήτηση σε διεθνή κλίμακα, εταιρών ΜΜΕ, για συγκεκριμένες ανάγκες συνεργασίας και αφετέρου η προώθηση των σχέσεων μεταξύ μεγάλων επιχειρήσεων και ΜΜΕ, παρέχοντας στις τελευταίες την δυνατότητα να έχουν άμεσες επαφές με μεγάλες επιχειρήσεις, που

επιδεικνύουν ενδιαφέρον για τα προϊόντα τους, τις υπηρεσίες και την τεχνολογία τους (Νέος Οδηγός Κοινοτικών Προγραμμάτων, σελ.94).

Τα επιλέξιμα μέτρα και οι τομείς δράσεις είναι:

- Μια έκθεση προμηθευτών IBEX διοργανώνεται σε ένα συγκεκριμένο στρατηγικό τομέα ή για ένα συγκεκριμένο φάσμα επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, μπορεί να εξειδικευτεί σε ένα στρατηγικό τομέα όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η βιομηχανία γεωργικών προϊόντων διατροφής, η υφαντουργία, η αεροναυτική βιομηχανία, η βιομηχανία ξύλου, η χημική βιομηχανία, τα μεγάλα έργα υποδομής κλπ ή να αφορά μόνο στις ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας, τη χειροτεχνία, τις νέες επιχειρήσεις, τις επιχειρήσεις ευρείας διανομής, τις επιχειρήσεις που ομαδοποιούνται στο πλαίσιο συμμαχιών κλπ.
- Η αναζήτηση από την μεγάλη επιχείρηση νέων εταίρων μεταξύ των ΜΜΕ του φάσματος ή του στρατηγικού τομέα που καλύπτει μια IBEX, μπορεί να έχει σκοπό την αγορά απλών ή σύνθετων εξαρτημάτων, έτοιμων προϊόντων προς εμπορία και διανομή τους σε μεγάλη κλίμακα, μεταφορά τεχνολογίας, συμφωνίες διανομής ή οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας η οποία είτε τοποθετείται στην Ε.Ε είτε σε τρίτες χώρες.

Όσον αφορά τον προϋπολογισμό του προγράμματος η Γενική Διεύθυνση XVI, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μπορεί να χορηγεί χρηματοδοτική στήριξη μέχρι το 50% κατά ανώτατο όριο του συνολικού κόστους μιας έκθεσης προμηθευτών IBEX που διοργανώνεται σε περιφέρεια των στόχων 1 (όλη η Ελλάδα) και 6 (κατ' εξαίρεση μέχρι του 75% ιδίως στην περίπτωση των κρατών-μελών που υπάγονται στο Ταμείο Συνοχής, όπως η Ελλάδα) και του 30% για διοργάνωση σε περιφέρεια των στόχων 2 ή 5β. Η χρονική διάρκεια του προγράμματος είναι: 1996-1999.

Πρόγραμμα ECIP

Σκοπός:

Η προώθηση ειδικών προγραμμάτων οικονομικής συνεργασίας με χώρες της Λατινικής Αμερικής, της Ασίας, της Μεσογείου και της Ν.Αφρικής, που αποσκοπούν στην αντίστοιχη προώθηση αμοιβαίως επωφελών επενδύσεων από επιχειρήσεις της Κοινότητας, ιδίως υπό τη μορφή κοινών επιχειρήσεων "Join Ventures" με τοπικές

επιχειρήσεις στις επιλέξιμες χώρες, συμπεριλαμβανομένων τριμερών δράσεων με άλλες αναπτυσσόμενες χώρες, για την προώθηση της περιφερειακής ολοκλήρωσης.

Τα επιλέξιμα μέτρα είναι:

- Επιχορηγήσεις για τον προσδιορισμό σχεδίων και εταίρων, ύψους μέχρι 50% της δαπάνης για την ενέργεια, και μέχρι ανώτατου ορίου 100000 ECU. Ωστόσο, εάν η ενέργεια αφορά προετοιμασία για ιδιωτικοποίηση ή προγράμματα BOT (κατασκευή, λειτουργία, μεταβίβαση) ή BOO (κατασκευή, λειτουργία, κτήση), στους τομείς των έργων υποδομής των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας ή των περιβαλλοντικών υπηρεσιών, όταν δικαιούχος είναι επιλέξιμος κρατικός ή δημόσιος φορέας, η χρηματοδότηση μπορεί να αυξάνεται έως το 100% της δαπάνης, με ανώτατο όριο 200000 ECU.
- Άτοκες προκαταβολές για μελέτες σκοπιμότητας και άλλες ενέργειες πραγματοποιούμενες από επιχειρηματίες που σκοπεύουν στην σύσταση κοινών επιχειρήσεων ή σε επενδύσεις εφόσον οι εν λόγω προκαταβολές δεν υπερβαίνουν το 50% της δαπάνης, με ανώτατο όριο 250000 ECU. Στο πλαίσιο των άτοκων αυτών προκαταβολών είναι δυνατό να χρηματοδοτούνται με επιδότηση, δαπάνες προμελέτης σκοπιμότητας ύψους κατ'ανώτατο όριο 10000 ECU.
- Κεφαλαιουχικές ανάγκες μιας κοινής επιχείρησης ή τοπικής εταιρείας με συμφωνίες για άδεια εκμετάλλευσης, με σκοπό την κάλυψη επενδυτικών κινδύνων, που απαιτούνται ειδικά, σε αναπτυσσόμενες χώρες, με συμμετοχή στη σύσταση του μετοχικού κεφαλαίου, ή με συμμετοχικά δάνεια μέχρι 20% του μετοχικού κεφαλαίου της κοινής επιχείρησης, με ανώτατο όριο 1 εκατ. ECU.
- Άτοκες προκαταβολές και επιχορηγήσεις μέχρι 50% της δαπάνης με ανώτατο όριο 250000 ECU, για την επαγγελματική κατάρτιση, την παροχή τεχνικής βοήθειας ή βοήθειας στην διαχείριση υφιστάμενης ή υπό δημιουργία κοινής επιχείρησης ή τοπικής εταιρείας με συμφωνία για άδεια εκμετάλλευσης. Για κάθε σχέδιο, το συνολικό διαθέσιμο ποσό δεν είναι δυνατό να υπερβαίνει το 1 εκατ. ECU.

2.3.6 ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ

Σκοπός:

Η εξασφάλιση της συνέχειας της κοινοτικής πολιτικής, υπέρ των ΜΜΕ (με βάση το Δεύτερο Πολυετές Πρόγραμμα 1994-1997) και η ταυτόχρονη ενίσχυση ορισμένων από τις υπάρχουσες δράσεις καθώς και η πρόβλεψη σειράς νέων πρωτοβουλιών, που θα παράγουν άμεσα αποτελέσματα και που θα επιτρέψουν την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού των ΜΜΕ για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, συμβάλλοντας ιδίως στην αύξηση του αριθμού των ΜΜΕ, που συμμετέχουν στην εσωτερική αγορά και στην προώθηση της διεθνούς εξάπλωσής τους.

Τα επιλέξιμα μέτρα του προγράμματος είναι:

- Απλούστευση και βελτίωση του διοικητικού και κανονιστικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων με :
  - α) συνεκτίμηση στο πλαίσιο των διαφόρων κοινοτικών πρωτοβουλιών και πολιτικών, των συμφερόντων των ΜΜΕ.
  - β) απλούστευση και βελτίωση της κοινοτικής νομοθεσίας.
  - γ) βελτίωση της διαφάνειας και της διάδοσης αποτελεσματικών πρακτικών για την απλούστευση και τη βελτίωση του διοικητικού και κανονιστικού περιβάλλοντος.
  - δ) βελτίωση του πλαισίου των υπερεθνικών συναλλαγών των ΜΜΕ.
- βελτίωση του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων με :
  - α) βελτίωση της πρόσβασης σε δανειακά και επιχειρηματικά κεφάλαια.
  - β) ενίσχυση των προσπάθειών για τη μείωση των προβλημάτων που δημιουργούν οι καθυστερήσεις πληρωμών.
  - γ) διευκόλυνση της ανάπτυξης ειδικών χρηματοοικονομικών μέσων.
  - δ) τόνωση της ανάπτυξης κεφαλαιαγορών για ταχέως αναπτυσσόμενες ΜΜΕ.
- παροχή υποστήριξης στις ΜΜΕ προκειμένου να προσδώσουν ευρωπαϊκή και διεθνή διάσταση στις στρατηγικές τους ιδίως μέσω της παροχής καλύτερων υπηρεσιών πληροφόρησης και συνεργασίας με :
  - α) προώθηση της πρόσβασης των ΜΜΕ στην κοινωνία των πληροφοριών.
  - β) ανάπτυξη υπηρεσιών κοινοτικής πληροφόρησης.
  - γ) καλύτερη προβολή των δράσεων υπέρ των ΜΜΕ.
  - δ) προώθηση της συνεργασίας μέσω δικτύων αναζήτησης επιχειρηματικών εταιρειών.

- ε) προώθηση της ανάπτυξης άμεσων επαφών μέσω προγραμμάτων εταιρικών σχέσεων
- στ) ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων υπεργολαβίας.
- ζ) βελτίωση των όρων συμμετοχής των ΜΜΕ στην εσωτερική αγορά.
- η) βελτίωση της πρόσβασης σε νέες αγορές και της διεθνούς διείσδυσης των ΜΜΕ.
  - Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και βελτίωση της πρόσβασης τους στην έρευνα, την καινοτομία και την κατάρτιση με :
    - α) αύξηση του δυναμικού καινοτομίας των ΜΜΕ.
    - β) διοικητική βελτίωση.
    - γ) προσαρμογή σε περιβαλλοντικές απαιτήσεις.
      - Προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και υποστήριξη ειδικών ομάδων-στόχων με :
        - α) «επιχειρηματική παιδεία» και επιχειρηματική πρωτοβουλία (επιχειρηματικό πνεύμα).
        - β) βιοτεχνία, μικρές επιχειρήσεις και μικρομονάδες.
        - γ) επιχειρήσεις του εμπορίου και της διανομής.
        - δ) γυναίκες επιχειρηματίες και νεαροί επιχειρηματίες. Επιχειρήσεις τις οποίες διαχειρίζονται επιχειρηματίες από μειονεκτικές ομάδες.
      - βελτίωση των μέσων της πολιτικής υπέρ των ΜΜΕ.

2.4 ΝΕΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Τρεις νέοι μηχανισμοί για τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνηθεί από το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών (Ecofin) μετά από πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στόχος των νέων χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που προσφέρονται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και η καταπολέμηση της ανεργίας. Οι τρεις νέοι μηχανισμοί είναι:

- Θέσπιση θυρίδας (window) επιχειρηματικών κεφαλαίων προκειμένου να ενισχυθεί η Ευρωπαϊκή Τεχνολογική Διευκόλυνση με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ). Η νέα αυτή θυρίδα θα χρησιμεύσει σε ορισμένες περιόδους της δραστηριότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

(π.χ. κατά τη σύσταση του κεφαλαίου εκκίνησης). Ο μηχανισμός αυτός έχει ως προς την απασχόληση, πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, δηλαδή με 10 εκατ. ECU θα δημιουργηθούν 400 έως 1000 νέες θέσεις εργασίας. Αυτή η θυρίδα επιχειρηματικών κεφαλαίων προβλέπεται να απορροφήσει μέχρι το τέλος του χρόνου 150 εκατ. ECU.

- Ειδικό Ταμείο Εγγύησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, το οποίο έχει συσταθεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETE), ώστε οι οργανισμοί που χρηματοδοτούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να είναι σε θέση να αναλαμβάνουν μεγαλύτερους κινδύνους. Η Κοινότητα έχει αναλάβει την καταβολή του κόστους της εγγύησης από το ETE, με στόχο την αύξηση του όγκου των επισφαλών δανείων της ΕΤΕΠ, των εμπορικών τραπεζών, των οργανισμών επενδύσεων ή άλλων χρηματοπιστωτικών ενδιάμεσων στις υπέρ, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, συναλλαγές τους. Ο μηχανισμός αυτός έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα όσον αφορά την απασχόληση, πράγμα που σημαίνει, ότι με 10 εκατ. ECU μπορούν να δημιουργηθούν 8000 έως 10000 θέσεις εργασίας. Μέχρι το τέλος του χρόνου, το Ταμείο θα έχει απορροφήσει 100 εκατ. ECU.
- Οι Joint European Ventures (JEV), αποκλειστικά στο πλαίσιο διεθνικών μικτών επιχειρήσεων, μπορούν να συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η κοινοτική συνεισφορά καλύπτει τμήμα των δαπανών για τη δημιουργία μιας μικτής επιχείρησης. Η μέγιστη συνεισφορά ανέρχεται σε 100000 ECU υπό μορφή επιχορήγησης και καλύπτει το 50% των επιλέξιμων δαπανών που αφορούν το σχεδιασμό και την εγκατάσταση μιας διεθνικής μικτής μικρομεσαίας επιχείρησης ή μέχρι το 10% του συνολικού ποσού της επένδυσης. Οι JEV προβλέπεται, μέχρι το τέλος του χρόνου να απορροφήσουν συνολικά 100 εκατ. ECU, δημιουργώντας 90000 θέσεις εργασίας.

Τα τρία αυτά μέσα είναι συμπληρωματικά και αφορούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε διάφορα στάδια της ανάπτυξης τους. Τα κονδύλια επιχειρηματικών κεφαλαίων αφορούν τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, οι JEV αφορούν περισσότερο τις εδραιωμένες επιχειρήσεις οι οποίες επιθυμούν να δημιουργήσουν διεθνικές μικτές επιχειρήσεις και το Ταμείο Εγγύησης μπορεί να ενδιαφέρει μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων με εξαίρεση τις νεοσύστατες επιχειρήσεις.

2.5 ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις (και μαζί με αυτές και οι ελληνικές) πρέπει να ακολουθήσουν μια διαδικασία αλλαγών που υπαγορεύονται από τις διεθνείς εξελίξεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τις χώρες-μέλη επιδιώκουν να δημιουργήσουν το κατάλληλο περιβάλλον για να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να μπορέσουν οι επιχειρήσεις αυτές να αντιμετωπίσουν τις νέες καταστάσεις.

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο των νέων εξελίξεων έχουν τέσσερις στόχους:

- Τη βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά και στις διεθνείς αγορές με τη διεθνοποίηση της στρατηγικής τους.
- Τη βελτίωση της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους μέσω της καλύτερης πρόσβασης στην
- Την αντιμετώπιση του πολύπλοκου και κανονιστικού προβλήματος.
- Την ανάπτυξη επιχειρηματικής κουλτούρας και πνεύματος επιχειρηματικής πρωτοβουλίας (Παπουτσής Χ., 1998).

Οι στόχοι αυτοί περιλαμβάνονται στο νέο πολυετές πρόγραμμα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που εγκρίθηκε από το συμβούλιο των υπουργών το Νοέμβριο του 1996 και που καλύπτει την περίοδο 1997-2000. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα (παραπάνω παρουσιάζεται αναλυτικά) το οποίο στηρίζει τις επιχειρήσεις στις πρώτες φάσεις της δραστηριότητας τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αφού οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, λόγω μεγέθους, δεν μπορούν να διαθέσουν το χρόνο που χρειάζεται για έρευνες αγοράς και αντιμετώπιση διοικητικών εμποδίων. Για το λόγο αυτό χρειάζονται βοήθεια και στήριξη η οποία τους προσφέρεται από τα «Κέντρα Πρώτης Επαφής», τα οποία παρέχουν ποικίλες υπηρεσίες.

Ακόμη το τραπεζικό σύστημα πρέπει να βοηθήσει και αυτό με τη σειρά του τη διεθνοποίηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η οποία όπως φαίνεται αποτελεί μονόδρομο. Όλες οι ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η παγκοσμιοποίηση αποτελεί ταυτόχρονα μεγάλη ευκαιρία αλλά και απειλή. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το άνοιγμα των αγορών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης είναι φαινόμενα που προσφέρουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Το ίδιο ισχύει και με την προοπτική ανοίγματος της κινεζικής αγοράς η οποία προσφέρει αρκετές προοπτικές συνεργασίας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες ανταγωνιστικών

πλεονεκτημάτων απαιτείται η δυνατότητα τους να αναπτύσσουν με ευχέρεια τις ικανότητες τους σε ευρεία γεωγραφική κλίμακα.

Μέσα στο νέο επιχειρηματικό περιβάλλον η δημιουργία του ευρύτερου ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου αποτελεί ευκαιρία προσαρμογής για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις καθώς παρόμοιες εξελίξεις παρατηρούνται και σε άλλες περιοχές του κόσμου. Στη διαδικασία αυτή συμβάλουν και οι ίδιες οι επιχειρήσεις μέσω της επιτάχυνσης της παραγωγής καινοτόμων προϊόντων και της ανάπτυξης νέων μεθόδων διοίκησης και οργάνωσης των παραγωγικών μηχανισμών.

Όσον αφορά όμως την καινοτομία, η Ευρώπη χάνει έδαφος στο νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας. Το μεγάλο όπλο της Ευρώπης το 19^ο αιώνα ήταν η ικανότητα της να ενσωματώνει την επιστημονική πρόοδο και να την εκφράζει σε τεχνολογικό επίπεδο, ώστε να την αξιοποιεί εμπορικά. Σήμερα η δύναμη αυτή φθίνει, με αποτέλεσμα τη χαλάρωση της αλυσίδας της καινοτομίας και της επινόησης νέων προϊόντων ή υπηρεσιών. Χρειάζεται μια νέα ώθηση στην πολιτική της καινοτομίας, πράγμα που αποτελεί και το στόχο της Πράσινης Βίβλου για την καινοτομία. Πρόκειται όμως, για έναν στόχο που αντιμετωπίζει προβλήματα ανεπάρκειας πόρων, διασποράς των ερευνητικών προσπαθειών και μεγάλης απόστασης μεταξύ των επιστημονικών κύκλων και του επιχειρηματικού κόσμου. Ακόμα, αρνητικά ενεργεί και το δυσμενές νομοθετικό περιβάλλον που είναι περίπλοκο και προκαλεί υψηλό διοικητικό κόστος. Τέλος, για την ανάπτυξη της καινοτομίας στην Ευρώπη υπάρχουν χρηματοδοτικά προβλήματα που επιδρούν αποθαρρυντικά στις επενδύσεις τεχνολογικού κινδύνου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1995).

Αυτό το αρνητικό περιβάλλον επιδιώκει να το αλλάξει η Πράσινη Βίβλος για την καινοτομία, στο πλαίσιο της οποίας παρουσιάζονται 130 προτάσεις δράσεων, ομαδοποιημένες σε 13 ενότητες. Η Πράσινη Βίβλος προβλέπει:

- Την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην καινοτομική διαδικασία
- Την επένδυση κυρίως στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
- Τη μελέτη και προώθηση των οργανωτικών και κοινωνικών καινοτομιών

Στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις εναπόκειται λοιπόν να αξιοποιήσουν τις όποιες δυνατότητες τους προσφέρουν οι κοινοτικές δράσεις.

2.6 Η ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΜΕ

Σε εθνικό επίπεδο έχει παρατηρηθεί ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν μπορούν να έχουν την επιθυμητή πρόσβαση σε Προγράμματα τέτοιων απαιτήσεων. Αυτό συμβαίνει γιατί δεν έχουν τη δυνατότητα εξεύρεσης διακρατικών εταιρών, εκπόνησης των προτάσεων τους και συνήθως δεν διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή και την απαιτούμενη τεχνολογία. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αποτελούν μεγάλο ποσοστό του δυναμικού της χώρας, αδυνατούν να επωφεληθούν από όλα αυτά τα Προγράμματα.

Από τα παραπάνω, γίνεται φανερό το ενδιαφέρον που δείχνει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσα από τις επιμέρους πολιτικές της. Το ερώτημα όμως που δημιουργείται είναι κατά πόσο τα κράτη μέλη αξιοποιούν τα Κοινοτικά Προγράμματα και τις Πρωτοβουλίες που τους προσφέρονται;

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η απήχηση των πολιτικών, που έχουν αναφερθεί, διαφέρει από χώρα σε χώρα και κυρίως στην Ελλάδα. Τα προγράμματα βοήθειας των επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα συνέβαλαν στην αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που επωφελούνται. Στο ευρύτερο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης περίπου 300000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις είχαν λάβει ενίσχυση ως το τέλος του 1996, από τις οποίες περισσότερες από τις μισές ενισχύθηκαν την περίοδο 1989-1993 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1996).

Οι επιχειρήσεις ενισχύθηκαν προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγική αποδοτικότητα και ενθαρρύνθηκαν να αναπτύξουν νέες αγορές. Η Κοινοτική ενίσχυση αύξησε σημαντικά τη διαθέσιμη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη της έρευνας και της προηγμένης τεχνολογίας και ενθάρρυνε τη διαφοροποίηση προϊόντων υψηλών προδιαγραφών που επηρεάζονται λιγότερο από τις διακυμάνσεις του ανταγωνισμού των τιμών. Γενικότερα τα προγράμματα έχουν επικεντρώσει την προσοχή τους στη μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομίας, ιδιαίτερα στους παραδοσιακούς κλάδους, κάτι που σπάνια γινόταν στο παρελθόν.

Η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων συνοδεύτηκε από προγράμματα κατάρτισης για να καλυφθεί η μεγάλη έλλειψη και ταχεία απαρχαίωση των δεξιοτήτων. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων αποτελεί προτεραιότητα για τους απασχολούμενους, αλλά και για τους ανέργους, ως μέρος της διαδικασίας

προσαρμογής στις διαρθρωτικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης νέων επιχειρηματικών δεξιοτήτων, ως μέρος της μετάβασης από οικονομίες που κυριαρχούν οι μεγάλες εταιρείες σ' αυτές που οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις διαδραματίζουν στρατηγικό ρόλο.

Στην Ελλάδα, όμως, η κατάσταση είναι διαφορετική. Η συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι πολύ μικρή και γεννά πολλούς προβληματισμούς. Η πλειοψηφία αυτών, έχει τουλάχιστον ασαφή εικόνα για τις επιπτώσεις της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και μια αδυναμία να λειτουργήσει έξω από τα τοπικά όρια. Στο σύνολο της η τοπική μεταποιητική δραστηριότητα αγνοεί το πλαίσιο στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που έχει θεσμοθετήσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και κατά συνέπεια αδυνατεί να ωφεληθεί από τα παραπάνω προγράμματα, με αποτέλεσμα είτε να χάνονται σημαντικοί κοινοτικοί πόροι για τη χώρα, είτε τα προγράμματα αυτά να ενισχύουν τις επιχειρήσεις του κέντρου και συνεπώς τη χωρική συγκεντροποίηση του κεφαλαίου.

Η παραπάνω διαπίστωση φαίνεται από τον αριθμό των αιτήσεων συμμετοχής στα προγράμματα ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον φορέα «Δίκτυο Ανάπτυξης ΜΜΕ», ο οποίος συστάθηκε από τον ΕΟΜΜΕΧ, την ΕΤΒΑ και άλλους φορείς. Μέχρι τον Αύγουστο του 1997 είχαν υποβληθεί συνολικά 1766 αιτήσεις μικρομεσαίων επιχειρήσεων οι οποίες ήθελαν να ενταχθούν σε κάποιο από τα προγράμματα όπως η Πρωτοβουλία για τις ΜΜΕ, τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, το ειδικό πρόγραμμα για τις φθίνουσες περιοχές, ΜΜΕ και τουρισμός και Πρωτοβουλία URBAN. Από αυτές τις αιτήσεις 1685 ήταν από επιχειρήσεις του Λεκανοπεδίου Αττικής, 21 από το γεωγραφικό διαμέρισμα του Βορείου Αιγαίου και 60 αιτήσεις από την περιοχή του Νοτίου Αιγαίου.

Το πρώτο πρόγραμμα αποβλέπει στην ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας τους και την προσαρμογή τους στις νέες συνθήκες της ενιαίας αγοράς. Έχουν διατεθεί 45 δισ. δρχ. για την επίτευξη του ανωτέρου σκοπού σε επιχειρήσεις του τομέα παροχής υπηρεσιών και μεταποιητικές επιχειρήσεις. Το ποσοστό επιχορήγησης φτάνει μέχρι το 50% και κάθε επιχείρηση μπορεί να καταρτίσει πρόγραμμα συνολικής δαπάνης 100 εκατ. δρχ. Στο πλαίσιο του προγράμματος χρηματοδοτούνται ενέργειες που έχουν σχέση με την κατάρτιση προσωπικού, την προώθηση πωλήσεων, την προβολή προϊόντων, τη

σύνδεση με κέντρα έρευνας και τεχνολογίας και την εγκατάσταση εργαστηρίων ποιοτικού ελέγχου μέσα στη μονάδα.

Το δεύτερο πρόγραμμα (ΠΕΠ) περιλαμβάνει μέτρα στήριξης των μεταποιητικών επιχειρήσεων, αλλά το ποσό των 30 δισ. δρχ. που διατέθηκε θεωρείται ανεπαρκές. Οι επιχειρήσεις οι οποίες θα εντάσσονται στο πρόγραμμα χρηματοδοτούνται με ποσοστό 50% της συνολικής δαπάνης η οποία δεν ξεπερνά τα 30 εκατ. δρχ. Στο πλαίσιο του προγράμματος ενισχύονται οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 5 έως 30 άτομα και ο κύκλος εργασιών ξεπερνά τα 120 εκατ. δρχ. ετησίως και οι οποίες επιχειρούν την ορθολογική αξιοποίηση του εξοπλισμού τους ή προμηθεύονται εξοπλισμό για τον εκσυγχρονισμό όλου του φάσματος της παραγωγικής διαδικασίας.

Το τρίτο πρόγραμμα (φθίνουσες περιοχές) αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του τομέα μεταποίησης και διατέθηκαν 21,5 δισ. δρχ. για την οργάνωση και ανάπτυξη των πωλήσεων, τις δαπάνες συμβούλων και εξειδικευμένων στελεχών και γενικότερα για τον εκσυγχρονισμό τους. Φθίνουσες περιοχές χαρακτηρίζονται οι περιοχές της Χαλκιδικής, του Λαυρίου-Κερατέας, οι νομοί Αχαΐας, Βοιωτίας, Δράμας, Έβρου, Εύβοιας, Ημαθίας, Καστοριάς, Κιλκίς, Κοζάνης, Λάρισας, Λέσβου, Μαγνησίας, Μεσσηνίας, Ξάνθης, Πέλλας, Ροδόπης, Σάμου, Φλώρινας και Χίου και η νήσος Σύρος. Με το ποσό όμως των 21,5 δισ. δρχ. και το ύψος κάθε επιχειρηματικού σχεδίου, που ορίστηκε από 40 έως 300 εκατ. δρχ. δεν κατάφεραν να ωφεληθούν πάνω από 30-40 επιχειρήσεις.

Το τέταρτο πρόγραμμα (ΜΜΕ και τουρισμός) απευθύνεται σε ξενοδοχεία, τουριστικά γραφεία, ναυλομεσιτικά γραφεία, επιχειρήσεις εκμίσθωσης, εκμετάλλευσης χιονοδρομικών κέντρων κ.λ.π. Έχουν συγχρηματοδοτηθεί οι δράσεις που αποβλέπουν στην έρευνα αγοράς, στην εκπόνηση μελετών μάρκετινγκ, στην απόκτηση και εφαρμογή τεχνογνωσίας, στην προώθηση, οργάνωση και συμμετοχή σε εκθέσεις κ.λ.π. Στόχος του προγράμματος είναι η βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος. Έχουν διατεθεί 25 εκατ. δρχ. για μεμονωμένες επιχειρήσεις και 50 εκατ. δρχ. για συνεργασία επιχειρήσεων.

Τέλος, το πέμπτο πρόγραμμα URBAN αφορά παρεμβάσεις υπέρ των μεταποιητικών επιχειρήσεων των Δήμων Ερμούπολης και Κερατσινίου-Δραπετσώνας. Στα πλαίσια του προγράμματος ενισχύθηκαν ενέργειες που αφορούν

την προμήθεια εξοπλισμού, τη μετατροπή χώρων για την εγκατάσταση των μονάδων, τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων και τη στήριξη σε θέματα προβολής, προώθησης προϊόντων και τεχνικών πώλησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΜΜΕ ΚΑΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ

3.1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ιστορία των κινήτρων προσέλκυσης Ιδιωτικών Επενδύσεων στην Ελλάδα πηγαίνει πολύ πίσω και ξεκινάει από την πρώτη μεταπολεμική περίοδο. Ο πρώτος νόμος που ψηφίστηκε για την προσέλκυση επενδύσεων, ο οποίος χαρακτηρίζεται αναπτυξιακός με την ευρύτερη έννοια του όρου, ήταν το Ν.Δ.2687/53. Δεν παρείχε επιχορηγήσεις ή άλλου είδους ενισχύσεις στις πραγματοποιούμενες επενδύσεις, ούτε αφορούσε την περιφερειακή ανάπτυξη. Καθόριζε τα προνόμια και την προστασία που απολαμβάνουν τα ξένα κεφάλαια που εισάγονται στην Ελλάδα για πραγματοποίηση επενδύσεων. Σε γενικές γραμμές διασφάλιζε στον επενδυτή την μη αλλαγή των όρων της δημιουργίας της μονάδας χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του, το αναπαλλοτρίωτο της επένδυσης του, την εξαγωγή συναλλάγματος για τον επαναπατρισμό των κεφαλαίων του, την εξαγωγή λογικού ύψους, κερδών κ.λ.π. Ο νόμος αυτός, παρότι κατά καιρούς έχει χαρακτηριστεί από ορισμένους και ως «αποικιοκρατικός», δημιούργησε ένα θετικό κλίμα ασφάλειας, σταθερότητας και ανάπτυξης στη χώρα μας, στοιχεία που ήταν απαραίτητα για να ξεκινήσει η επενδυτική δραστηριότητα.

Τα νομοθετήματα που ακολούθησαν αμέσως μετά, ο Ν.2861/54 και Ν.3213/55, προέβλεπαν μειωμένες εργοδοτικές εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία. Με τους νόμους αυτούς, για πρώτη φορά προσδίδεται μια στοιχειώδης εξαγωγική και περιφερειακή διάσταση στην παροχή των κινήτρων, αφού η μείωση των εισφορών εξαρτάται είτε από τις εξαγωγικές επιδόσεις της επιχείρησης είτε από τον τόπο εγκατάστασης της.

Ο επόμενος και σημαντικός για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας Νόμος που θεσπίστηκε ήταν ο Ν.4171/61. Ούτε αυτός παρείχε επιχορηγήσεις ή άλλης μορφής απ' ευθείας ενισχύσεις, αλλά θέσπιζε διαφόρων ειδών σημαντικά προνόμια

και διευκολύνσεις για την πραγματοποίηση μεγάλων αποκλειστικά επενδύσεων. Τα παρεχόμενα από το Ν.4171/61 κίνητρα ήταν κυρίως απαλλαγές από φόρους, τέλη, δασμούς κ.λ.π. καθώς και άλλες μη φορολογικές διευκολύνσεις, όπως αποκλειστική χρήση αιγιαλών και λιμενικών εγκαταστάσεων, δικαίωμα ταχύρυθμης απαλλοτρίωσης γηπέδων κ.λ.π. Ο Ν.4171/61 συνέβαλε στη δημιουργία της βασικής βιομηχανικής υποδομής της χώρας, αφού όλες σχεδόν οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες έχουν απολαύσει των κινήτρων του.

Όμως, τόσο ο νόμος αυτός όσο και το Ν.Δ.2687/53 δεν αφορούσε την Περιφερειακή Οικονομική Ανάπτυξη της χώρας, αφού τα παρεχόμενα προνόμια και διευκολύνσεις που προέβλεπαν παρέχονταν για όλη την επικράτεια. Ο νόμος αυτός ίσχυε παράλληλα με τους άλλους αναπτυξιακούς νόμους μέχρι το 1981.

Ακολούθησαν στη συνέχεια μια σειρά νομοθετήματα της χουντικής περιόδου. Αυτά ήταν τα νομοθετικά διατάγματα 147/67, 148/67, 1078/71, 1312/72, 1313/72 και 1297/72, τα οποία, με εξαίρεση το 1312/72, κινήθηκαν μέσα στο ίδιο πλαίσιο. Το τελευταίο εισήγαγε δύο σημαντικές καινοτομίες: τον θεσμό των επιχορηγήσεων στη στοιχειώδη μορφή τους για τις επενδύσεις και την καθιέρωση της αρχής της ελάχιστης ίδιας συμμετοχής του επενδυτή στις επενδυτικές δαπάνες.

Αμέσως μετά την μεταπολίτευση θεσπίστηκε ο Ν.289/76. Ο νόμος αυτός παρείχε κίνητρα μόνο για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών (Θράκη και νησιά Ανατολικού Αιγαίου). Τα κίνητρα που προέβλεπε ήταν: αφορολόγητες εκπτώσεις, επιδότηση επιτοκίου και επιχορήγηση του κόστους κατασκευής των κτιριακών εγκαταστάσεων. Επίσης προέβλεπε μείωση του Φ.Κ.Ε., εργοδοτικών και εργατικών εισφορών, φόρου μεταβίβασης ακινήτων και διάφορες άλλες απαλλαγές και κίνητρα συγκράτησης του πληθυσμού.

Το 1978 θεσπίστηκε ο Ν.849/78, που ουσιαστικά ήταν η πρώτη απόπειρα δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου συστήματος επενδυτικών κινήτρων με περιφερειακή διάρθρωση όπου κατένειμε την Επικράτεια σε πέντε περιοχές (Α, Β, Γ, Δ, Ε). Αφορούσε τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία (και για ορισμένα κίνητρα του και τις μεταλλευτικές επιχειρήσεις) και παρείχε άτοκη δανειακή ενίσχυση, επιδότηση επιτοκίου και αφορολόγητες εκπτώσεις. Επίσης έγινε μια πρώτη προσπάθεια να ενισχυθούν έντονα ειδικές επενδύσεις για το περιβάλλον, την έρευνα και την εξοικονόμηση ενέργειας. Με το νόμο αυτό έγινε μια σοβαρή προσπάθεια χάραξης στοιχειώδους βιομηχανικής στρατηγικής μέσω των κινήτρων, με την κατάταξη των

κλάδων και των υποκλάδων της μεταποίησης σε τρεις κατηγορίες: Υψηλής ενίσχυσης, μέσης και χαμηλής.

Το 1981 διαπιστώθηκε πως στους προηγούμενους νόμους ίσχυαν παράλληλα πολλές διατάξεις ασύνδετες και άσχετες μεταξύ τους και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενες, δημιουργώντας έτσι ένα χαοτικό καθεστώς κινήτρων. Τότε θεωρήθηκε αναγκαίο και θεσπίστηκε ο Ν.1116/81, ο οποίος κατήργησε όλους τους προηγούμενους αναπτυξιακούς νόμους που ίσχυαν μέχρι τότε και επιχείρησε μια ριζική αναμόρφωση του συστήματος περιφερειακής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Το νομοθέτημα αυτό αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο σύστημα επενδυτικών κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο παρείχε κίνητρα που κλιμακώνονταν ανάλογα με το βαθμό ανάπτυξης της κάθε περιοχής. Παρείχε επίσης κίνητρα για μετεγκατάσταση μονάδων από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα και απαγόρευε την παροχή κινήτρων στην Α περιοχή (που είχε ήδη αρχίσει να διαφαίνεται ότι είναι κορεσμένη). Καθιέρωσε τις επιχορηγήσεις ως το βασικότερο και πλέον ισχυρό επενδυτικό κίνητρο. Το σύστημα των άμεσων ενισχύσεων που για πρώτη φορά καθιέρωσε, αποτέλεσε τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο για την προώθηση και τον σχεδιασμό νέων παραγωγικών επενδύσεων, σε αντίθεση με τα έμμεσα (φορολογικά) που αποτελούν μοχλό ανάπτυξης επενδυτικών πρωτοβουλιών μόνο από υφιστάμενες επιχειρήσεις, οι οποίες μάλιστα πρέπει να εμφανίζουν σημαντική κερδοφορία.

Παρατηρείται, λοιπόν, ότι πέρασε μια πολύ μεγάλη χρονική περίοδος -από το 1953 έως το 1981- στη διάρκεια της οποίας δεν υπήρξε η οργάνωση της ισόρροπης Περιφερειακής Ανάπτυξης δηλαδή δεν υπήρχαν ουσιαστικά πλεονεκτήματα ενισχύσεων για τη δημιουργία μονάδων στη περιφέρεια. Ο Ν.1116/81 καταργήθηκε λίγους μήνες μετά την ισχύ του από τον Ν.1262/82 ο οποίος για την επόμενη δετία υπέστη αρκετές τροποποιήσεις και συμπληρώσεις.

3.1.2 Ο Ν.1262/82

Ο Ν.1262/82 είχε κατά βάση την ίδια δομή και είδη κινήτρων με τον Ν.1116/81 όσον αφορούσε: επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις επιτοκίου, αυξημένες

αποσβέσεις, αφορολόγητες εκπτώσεις επί των κερδών κ.λ.π. Ουσιαστικά προχώρησε σε σημαντικές καινοτομικές ρυθμίσεις και βελτιώσεις των μηχανισμών για μεγαλύτερη αντικειμενικότητα, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στην εφαρμογή του. Στην ουσία:

- Διαίρεσε την Επικράτεια σε τέσσερις περιοχές (Α, Β, Γ, Δ) αντί των τριών του Ν.1116/81, επιχειρώντας μια πιο ρεαλιστική κλιμάκωση των παρεχόμενων κινήτρων από περιοχή σε περιοχή προωθώντας έτσι μια σαφή χωροταξική πολιτική.
- Καθόρισε αναλυτικά τις υπαγόμενες στα κίνητρα επιχειρηματικές δραστηριότητες, και πρόσθεσε εκτός από τις μεταποιητικές, μεταλλευτικές και τουριστικές και άλλες δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα και του τομέα παροχής υπηρεσιών.
- Παρείχε ισχυρά κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων Ελλήνων εξωτερικού και ναυτικών που πραγματοποιούνταν με εισαγωγή συναλλάγματος καθώς και των επενδύσεων συνεταιρισμών και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Καθόριζε ένα ανώτατο ύψος επένδυσης (που όπως εξελίχτηκε σταδιακά αυτό ήταν τα 2 δις δρχ.) μέχρι του οποίου η επιχορήγηση παρέχονταν δωρεάν. Από το ύψος αυτό και πάνω είτε δεν παρέχονταν επιχορήγηση, είτε, εφόσον το επιθυμούσε ο επενδυτής, παρέχονταν επιχορήγηση για την επένδυση με τη μορφή όμως της συμμετοχής του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης.
- Η θεσμοθέτηση ελάχιστου και μέγιστου ποσοστού επιχορήγησης κατά περιοχή, και ο καθορισμός κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων, που αποτελούσαν και στόχους αναπτυξιακούς, για τον ακριβή καθορισμό του ποσοστού επιχορήγησης της κάθε ενισχυόμενης επένδυσης. Τα κριτήρια αυτά ήταν η δημιουργούμενη απασχόληση, η εξαγωγική επίδοση, ο βαθμός υποκατάστασης εξαγωγών, η αυξημένη ίδια συμμετοχή, η προστασία του περιβάλλοντος κ.λ.π.
- Προέβλεπε ακριβή προσδιορισμό των πηγών προέλευσης των ιδίων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται από το φορέα για την επένδυση (ιδία συμμετοχή) και η εφαρμογή της αρχής ότι «οι πάγιες επενδύσεις πρέπει να χρηματοδοτούνται με μακροπρόθεσμα κεφάλαια». Έτσι, σύμφωνα με τον κανόνα που θέσπισε, η ίδια συμμετοχή πρέπει να προέρχεται από αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου και όχι

από λειτουργικά κεφάλαια της επιχείρησης (διαθέσιμα, δανειακά κεφάλαια εκκίνησης κ.λ.π.), με μόνη εξαίρεση την χρησιμοποίηση εκτάκτων αποθεματικών.

- Προώθησε για πρώτη φορά, με συστηματικό τρόπο και με αυξημένα κίνητρα τις επενδύσεις προστασίας περιβάλλοντος, εξοικονόμησης ενέργειας, υψηλής τεχνολογίας κ.λ.π. καθώς επίσης και την μετεγκατάσταση μονάδων από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, για την επίλυση του προβλήματος υπερσυγκέντρωσης της βιομηχανίας και βιοτεχνίας σε αυτά.

Ο Ν.1262/82 καθιέρωσε την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των εξεταζόμενων επενδύσεων και προώθησε την οργάνωση εξειδικευμένων υπηρεσιών αξιολόγησης τόσο στο κέντρο όσο και στην περιφέρεια. Επίσης, αναβάθμισε τις διαδικασίες ελέγχου υλοποίησης των επενδύσεων και δημιούργησε και κεντρικές υπηρεσίες και όργανα ελέγχου.

Στην εφαρμογή του Ν.1262/82 παρουσιάστηκαν και οι εξής αδυναμίες:

- Καθυστερήσεις στην απάντηση αιτημάτων των φορέων, γεγονός κρίσιμο για τον προγραμματισμό των επενδυτικών πρωτοβουλιών.
- Υπαγωγή επενδυτικών προγραμμάτων τα οποία τελικά δεν προχωρούσαν σε υλοποίηση ή ολοκληρώνονταν με σημαντική καθυστέρηση που είχε επίπτωση στην βιωσιμότητα τους, γεγονός που σε κάποιο βαθμό οφείλονταν στην έλλειψη ρευστότητας και στην περιορισμένη συνυπευθυνότητα του φορέα λόγω της χαμηλής απαιτούμενης ίδιας συμμετοχής.

Το 1990 ο Ν.1262/82 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με το Ν.1892/90.

3.1.3 Ο Ν.1892/90

Ουσιαστικά, ο Ν.1892/90 δεν αποτέλεσε νέο αναπτυξιακό νόμο αλλά μιας ευρείας κλίμακας τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν.1262/82. Οι σημαντικότερες αλλαγές και καινοτομίες που εισήγαγε ο νόμος αυτός είναι:

- Θεσπίστηκε η υποβολή των επενδυτικών προγραμμάτων σε δύο περιόδους μέσα στο έτος, και η έγκριση των επενδύσεων «ομαδικά» σε δύο επίσης περιόδους, βάσει προγραμματισμού των κονδυλίων επιχορηγήσεων. Έτσι οι επενδυτές γνώριζαν ότι εντός του εξαμήνου θα έπαιρναν απάντηση και δινόταν η

δυνατότητα ενός minimum προγραμματισμού των ετησίων ποσών εγκρινόμενων επιχορηγήσεων. Για την εφαρμογή του θεσμού αυτού με διαφάνεια και αντικειμενικότητα δημιουργήθηκε ένα σύστημα κριτηρίων για την κατάταξη των επενδύσεων κατά σειρά βαθμολογίας τους. Το σύστημα αυτό ήρθε να υποστηρίξει την ομαδική έγκριση των επενδύσεων: Αφού σε κάθε εξεταστική περίοδο έπρεπε να εγκριθούν τόσες βιώσιμες επενδύσεις μέχρι τη κάλυψη του διατιθέμενου κονδυλίου. Δηλαδή, εκτός της βασικής προϋπόθεσης, που μέχρι τότε ίσχυε, για την έγκριση δηλαδή της βιωσιμότητας της επένδυσης, προστέθηκε και η σειρά κατάταξης της κάθε επένδυσης βάσει των κριτηρίων υπαγωγής.

- Καταργήθηκε το ελάχιστο και το μέγιστο ποσοστό επιχορήγησης κατά περιοχή και αντικαταστάθηκε με συγκεκριμένο ποσοστό επιχορήγησης. Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν και η κατάργηση των κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων προσδιορισμού του ακριβούς ποσοστού επιχορήγησης το οποίο όμως συμπεριλήφθηκε στο σύστημα βαθμολογίας-κατάταξης.
- Καταργήθηκαν τα πρόσθετα κίνητρα για τις ειδικές κατηγορίες επενδυτών (Έλληνες εξωτερικού, Ναυτικοί, Ο.Τ.Α., συνεταιρισμοί).
- Αυξήθηκαν τα ελάχιστα όρια της ίδιας συμμετοχής, με στόχο την ενίσχυση επενδύσεων με μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα και εξασφάλιση βιωσιμότητας, με μείωση της δανειακής επιβάρυνσης και ανάληψη μεγαλύτερου επιχειρηματικού κινδύνου από τους φορείς.
- Καταργήθηκε η δυνατότητα συμμετοχής του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο των επενδύμενων επιχειρήσεων, ως εναλλακτική δυνατότητα επιχορήγησης τους για μεγαλύτερο ύψος επένδυσης και ορίστηκε νέο ανώτατο όριο επιχορηγούμενης επένδυσης τα 2,5 δις δρχ.
- Θεσπίστηκε ελάχιστο όριο επένδυσης για να είναι η υπαγωγή στα κίνητρα επιχορήγησης-επιδότησης. Η εξέλιξη αυτή είναι θετική για τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν με την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και αυτό διότι ωθεί τους επενδυτές σε δημιουργία πιο ολοκληρωμένου παραγωγικού συνόλου και άρα πιο ανταγωνιστικού μεγέθους.
- Ενισχύθηκε σημαντικά η δυναμικότητα των φορολογικών κινήτρων, έτσι ώστε σε ορισμένες περιοχές χαμηλών επιχορηγήσεων (Β, Γ) αυτά να υπερισχύουν

των επιχορηγήσεων και άρα να προτιμώνται ως επενδυτικό κίνητρο από τις υφιστάμενες κερδοφόρες επιχειρήσεις.

- Παρασχέθηκαν σημαντικά κίνητρα στις τουριστικές υποδομές και υποβαθμίστηκε η δυναμικότητα των κινήτρων επιχορήγησης-επιδότησης των ξενοδοχειακών επενδύσεων.

Ο Ν.1892/90 λειτούργησε βασικά στα ίδια πλαίσια του Ν.1262/82 και εκτός των θεσμικών καινοτομιών που εισήγαγε, έλυσε ορισμένα από τα προβλήματα εφαρμογής αυτού με την οριοθέτηση του χρόνου εξέτασης των αιτημάτων μέσω των εξεταστικών περιόδων αλλά και τον περιορισμό της δυνατότητας συνεχών παρατάσεων στην ολοκλήρωση των επενδύσεων.

3.1.4 Ο Ν.2234/94

Ο Ν.2234/94 δεν κατήργησε τον Ν.1892/90, αλλά τον συμπλήρωσε και τον βελτίωσε. Μερικά από τα καινοτομικά και βελτιωτικά στοιχεία του νόμου είναι:

- Έγινε μια προσπάθεια αναδιατύπωσης, συμπλήρωσης, κατάργησης ορισμένων κατηγοριών ενισχυμένων δραστηριοτήτων που κρίθηκε ότι αφορούν ουσιαστικά ή όχι στην ανάπτυξη μαζί με τις αντίστοιχες μεταβολές στον κατάλογο των επιχειρήσεων που δύνανται να υπαχθούν στο Νόμο, έτσι ώστε να μη δύναται κάθε επενδυτική προσπάθεια μιας επιχείρησης να δημιουργεί προϋπόθεση υπαγωγής στο νόμο, εφόσον δεν περιλαμβάνεται στις κατηγορίες των επενδυτικών δαπανών που αναφέρονται στο νόμο και θεωρούνται παραγωγικές επενδύσεις. Οι θεσμικές αλλαγές που εισήχθησαν στο Ν.2234/94 δεν αφορούσαν μόνο το πλαίσιο των παρεχόμενων ενισχύσεων αλλά επεκτάθηκαν και στις διαδικασίες εφαρμογής του συστήματος των κινήτρων, ώστε να το καταστήσουν πιο αποτελεσματικό.
- Αυξήθηκε σημαντικά το ανώτατο επιχορηγούμενο κόστος επένδυσης: από 2,5 δις δρχ. που ήταν, έγινε 5 δις δρχ. και για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις έγινε 25 δις δρχ. Θεσπίστηκε ανώτατο όριο επιχορήγησης 3 δις δρχ. που μπορεί να λάβει κάθε επιχείρηση για τις επενδύσεις της στην ίδια παραγωγική διαδικασία εντός μιας πενταετίας από την ισχύ του Ν.2234/94. Το θεσπισθέν όριο είναι

σημαντικά αυξημένο (υπερδιπλάσιο) εκείνου που προέκυπτε βάσει του προηγούμενου ανώτατου ορίου επένδυσης των 2,5 δις δρχ.

- Με το νόμο αυτό θεσπίστηκε για πρώτη φορά μια σημαντική καινοτομία που αφορά σε επενδύσεις του μεταποιητικού και τουριστικού τομέα μεγάλης κλίμακας και στρατηγικής σημασίας για την οικονομία. Σε τέτοιες επενδύσεις, που ενισχύουν σημαντικά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας και την απασχόληση, ήταν δυνατό να παρέχονται ειδικά κίνητρα, κατά παρέκκλιση των γενικών κανόνων του αναπτυξιακού νόμου. Έτσι, ανάλογα με το είδος και τη σπουδαιότητα της επένδυσης μπορούσε να παρέχεται: μεγαλύτερο ποσοστό επιχορήγησης, συνολικό ποσό επιχορήγησης μεγαλύτερο του ανώτατου προβλεπόμενου ορίου των 3 δις δρχ.
- Θεσμοθετήθηκαν ειδικά κίνητρα και για μια σειρά επενδύσεων που είτε διευρύνουν έντονα την παραγωγική βάση (όπως είναι οι επενδύσεις για παραγωγή καινοτομικών και νέων προϊόντων), είτε εκσυγχρονίζουν και αναβαθμίζουν την τεχνολογία της παραγωγικής διαδικασίας (όπως είναι οι επενδυτικές παρεμβάσεις για αύξηση της ευελιξίας και του κεντρικού ελέγχου της διαδικασίας παραγωγής, η ενσωμάτωση στην παραγωγική διαδικασία φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών κ.λ.π.). Σ' αυτή την κατεύθυνση κινούνται και τα ειδικά φορολογικά κίνητρα που παρασχέθηκαν για πρώτη φορά για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού παραγωγής των μεταποιητικών μονάδων της περιοχής Α.
- Με το νόμο αυτό έγινε μια σοβαρή προσπάθεια οι νέες βιομηχανικές μονάδες να κατευθύνονται μέσα στις ΒΙ.ΠΕ. της Ε.Τ.Β.Α. Η ίδια πολιτική προωθείται μέσω των κινήτρων και για τις μετεγκαθιστώμενες από την περιοχή Α μονάδες. Απώτερος στόχος των πολιτικών αυτών, που εκφράζονται μέσα από τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις του νόμου, είναι η αναβάθμιση των συνθηκών λειτουργίας της βιομηχανίας και η περαιτέρω ανάπτυξη του θεσμού των Β.Ι.Π.Ε και Ε.Τ.Β.Α.
- Στον τουριστικό τομέα γίνεται μια πιο ολοκληρωμένη και ρεαλιστική προσέγγιση των αναπτυξιακών στόχων και των πολιτικών. Θεσπίστηκαν ισχυρά κίνητρα για τον ριζικό εκσυγχρονισμό των παλαιών ξενοδοχειακών μονάδων ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητά τους. Επαναφέρθηκαν τα κίνητρα επιχορήγησης-επιδότησης για ίδρυση και επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων

κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και για ορισμένες μόνο τουριστικά αξιοποιήσιμες περιοχές, οι οποίες δεν διαθέτουν μεγάλη συγκέντρωση τουριστικών μονάδων.

- Θεσπίστηκε για πρώτη φορά ο Θεσμός των Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) κατά το πρότυπο των Β.Ι.Π.Ε. και Ε.Τ.Β.Α. και η η παροχή κινήτρων για εγκατάσταση σ' αυτές ξενοδοχειακών μονάδων καθώς και μονάδων παροχής συμπληρωματικών τουριστικών υπηρεσιών. Η ανάπτυξη του θεσμού αυτού είχε ως σκοπό να αναπτυχθούν αρκετές απομακρυσμένες και λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας, οι οποίες διαθέτουν εκτάσεις κατάλληλες για ολοκληρωμένη αναγκαία τουριστική υποδομή.
- Με το νόμο αυτό ενισχύεται η συνεργατικότητα και η κοινή επιχειρηματική δράση των μικρομεσαίων, ιδίως μεταποιητικών επιχειρήσεων, με τη δημιουργία κέντρων κοινής επιχειρηματικής δράσης. Η ενίσχυση αυτή των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που προέρχονται από τη συλλογική επιχειρηματική δράση πέντε τουλάχιστον μεταποιητικών επιχειρήσεων, είχε σκοπό να συμβάλει πιο ουσιαστικά στην υποστήριξη τους σε οργανωτικό, διοικητικό και τεχνολογικό επίπεδο, στην ανάπτυξη δικτύων διανομής στο εσωτερικό και εξωτερικό καθώς και στην πιο δυναμική διείσδυση των προϊόντων τους σε νέες αγορές.
- Με το Ν.2234 αυξήθηκε το ποσοστό επιχορήγησης για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη Θράκη από 45% σε 50% ενώ παράλληλα για τις λοιπές περιοχές αυξήθηκε ο χρόνος παροχής της επιδότησης επιτοκίου από τρία σε τέσσερα χρόνια. Μέσα στο πλαίσιο της περαιτέρω ώθησης των επενδυτών για αύξηση της ίδιας συμμετοχής τους και ενίσχυσης της βιωσιμότητας των επιχορηγούμενων επενδύσεων θεσμοθετήθηκε μια αύξηση της ελάχιστης ίδιας συμμετοχής στις περιοχές Γ, Δ και Θράκη (από 35%, 25% και 15% έγινε 40%, 30% και 20% αντίστοιχα). Επίσης έφερε αλλαγές και βελτιώσεις και σε πολλές άλλες επιμέρους ρυθμίσεις του Ν.1892/90, με στόχο την αποσαφήνιση των μηχανισμών, διαδικασιών παροχής των ενισχύσεων κ.λ.π.
- Θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά ο έλεγχος της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της ενισχυθείσας επένδυσης, που πρέπει να γίνει το αργότερο εντός έτους από την ολοκλήρωση της υλοποίησης της.

- Επίσης, καταργήθηκε η ρύθμιση βάσει της οποίας η επιχορήγηση της επένδυσης καταβαλλόταν εξ ολοκλήρου μετά την ολοκλήρωση της υλοποίησης της, προκειμένου για επενδύσεις άνω των 300 εκατ. δρχ.
- Τέλος, ο Ν.2234/94, προβλέπει ισχυρά κίνητρα επιχορήγησης (35% για ολόκληρη την επικράτεια συμπεριλαμβανομένης της Α περιοχής) για την υλοποίηση ολοκληρωμένων πολυετών επιχειρηματικών σχεδίων των βιομηχανικών επιχειρήσεων (Business Plan), διάρκειας 2 έως 5 ετών, μέσα στα πλαίσια ενδυνάμωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας.

3.1.5 Ο ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 2601/98

Με το Ν.2601/98 επιχειρείται η αναπροσαρμογή αλλά και κωδικοποίηση του συνολικού αναπτυξιακού πλαισίου επενδύσεων στη χώρα. Με την έννοια αυτή, ο νόμος θα καθορίσει τις επενδυτικές αποφάσεις στο σύνολο της χώρας, για το σύνολο των επιχειρηματικών δράσεων.

Στα υπαγόμενα επενδυτικά προγράμματα και σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

- Επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.
- Επιδότηση των τόκων που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσοπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού.
- Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός ποσοστού επί της αξίας της ενισχυόμενης επένδυσης ή/και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού του οποίου αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου

εισοδήματος μη διανεμομένων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή του προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.

Επίσης παρέχονται ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για ιδιαζόντως σημαντικές βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις, ύψους άνω των 25 δις δρχ., με σημαντικές επιπτώσεις στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας και στην απασχόληση με τη δημιουργία 300 τουλάχιστον νέων θέσεων μόνιμης απασχόλησης.

Τα είδη ενισχύσεων παρέχονται εναλλακτικά σε δύο πακέτα κινήτρων ως εξής:

- α) Επιχορήγηση ή/και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.
- β) Φορολογική απαλλαγή και επιδότηση τόκων αν ληφθεί επενδυτικό δάνειο

3.1.5.1 Οι επιλέξιμοι επενδυτικοί φορείς

Για την εφαρμογή των ενισχύσεων του νέου νόμου οι φορείς (εταιρείες ή ατομικές επιχειρήσεις) της επενδυτικής δραστηριότητας διακρίνονται σε νέους ή παλαιούς. Νέοι φορείς θεωρούνται οι νεοϊδρυόμενες ή ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και εκείνες που υποβάλλουν αίτηση υπαγωγής πριν παρέλθει πενταετία από τη σύσταση τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις. Παλαιοί φορείς είναι εκείνοι που υποβάλλουν αίτηση για εφαρμογή των ενισχύσεων του παρόντος, μετά την πάροδο πενταετίας από τη σύσταση τους ή την έναρξη επιτηδεύματος προκειμένου για ατομικές επιχειρήσεις. Οι φορείς οι οποίοι προέρχονται από συγχώνευση ή απορρόφηση υφιστάμενων επιχειρήσεων, θεωρούνται ως παλαιοί εφ' όσον έστω και για μία από αυτές, έχει παρέλθει πενταετία από τη σύσταση της.

Οι κεφαλαιακές ενισχύσεις παρέχονται αποκλειστικά στους νέους φορείς, οι οποίοι όμως έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικής πρόσβασης και στο δεύτερο πακέτο κινήτρων (δηλαδή φορολογικές απαλλαγές και επιδότηση τόκων).

Οι φορολογικές απαλλαγές και η επιδότηση των τόκων απευθύνονται αποκλειστικά στους παλαιούς φορείς και εναλλακτικά στους νέους. Επισημαίνεται ότι δεν υφίσταται διάκριση στις παρακάτω περιπτώσεις:

- Στα πολυετή (2-5 έτη) επιχειρηματικά σχέδια των παλαιών φορέων παρέχεται η ενίσχυση της επιχορήγησης.
- Στα επιχειρηματικά σχέδια διάσωσης και αναδιάρθρωσης, εφόσον υποβάλλονται από παλαιούς φορείς, παρέχονται όλα τα είδη ενισχύσεων πλην της ενίσχυσης της φορολογικής απαλλαγής και κάθε άλλης ενίσχυσης φορολογικού χαρακτήρα.
- Στις ιδιαζόντως σημαντικές (άνω των 25 δις δρχ.) επενδύσεις παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων.
- Στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού ολοκληρωμένης μορφής, ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών οργανωμένων κατασκηνώσεων παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων εφόσον πραγματοποιούνται από παλιούς φορείς.
- Στις επενδυτικές δαπάνες που αφορούν στη διαδικασία πιστοποίησης προϊόντων και διασφάλισης της ποιότητας, στην ευελιξία της παραγωγικής διαδικασίας, στην προσαρμογή φιλικής τεχνολογίας, στην παραγωγική διαδικασία, στην παραγωγή καινοτομικών προϊόντων και εισαγωγής καινοτομιών στη παραγωγική διαδικασία, στην οικολογική αποσυναρμολόγηση προϊόντων συσκευασίας, παρέχεται μόνο επιχορήγηση είτε πραγματοποιούνται από νέους είτε από παλαιούς φορείς.
- Στις επενδύσεις που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. ή Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή Συνεταιρισμών παρέχονται εναλλακτικά όλα τα είδη ενισχύσεων ανεξάρτητα αν πραγματοποιούνται από παλαιούς ή νέους φορείς.
- Στις επενδύσεις εμπορικών επιχειρήσεων παρέχονται μόνο τα κίνητρα του δευτέρου πακέτου ανεξάρτητα αν πραγματοποιούνται από παλαιούς ή νέους φορείς.

3.1.5.2 Οι περιοχές κινήτρων στις οποίες χωρίζεται η χώρα.

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου η Επικράτεια κατανέμεται σε τέσσερις περιοχές ως εξής:

ΠΕΡΙΟΧΗ Α: Περιλαμβάνει τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, πλην των τμημάτων τους που εντάσσονται στις λοιπές περιοχές.

ΠΕΡΙΟΧΗ Β: Περιλαμβάνει τη ΒΙ.ΠΕ., ΕΤΒΑ, την Επαρχία Λαγκαδά και το τμήμα δυτικά του ποταμού Αξιού του Ν. Θεσσαλονίκης, την Επαρχία Τροιζηνίας του Ν. Αττικής, καθώς και τις περιφέρειες, τους νομούς ή τα τμήματα νομών της Επικράτειας που δεν εντάσσονται στις περιοχές Α, Γ και Δ.

ΠΕΡΙΟΧΗ Γ: Θεωρείται η ζώνη μέσου βαθμού ενίσχυσης και περιλαμβάνει περιοχές με έντονα προβλήματα απασχόλησης που ορίζονται ανά διετία με κοινή υπουργική απόφαση και με κριτήρια την ύπαρξη ανεργίας τουλάχιστον κατά μια ποσοστιαία μονάδα ανώτερη του μέσου όρου της χώρας κατά την τελευταία τριετία ή/και τη μείωση του ενεργού πληθυσμού σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία. Περιλαμβάνεται επίσης και η Ζώνη Λαυρεωτικής του Ν. Αττικής.

ΠΕΡΙΟΧΗ Δ: Περιλαμβάνει τους νομούς Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου, τις ΒΙ.ΠΕ. ΕΤΒΑ της Περιφέρειας Ηπείρου, τα νησιά της Ελληνικής Επικρατείας με πληθυσμό μέχρι 3100 κατοίκους, τα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, τη νήσο Θάσο, το Ν. Δωδεκανήσου (πλην της πόλης της Ρόδου) και την παραμεθόρια ζώνη του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας σε απόσταση 20 χλμ. Από τα σύνορα.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται πως καθορίζονται οι παρεχόμενες ενισχύσεις κατά περιοχή ανάλογα με τις παλαιές και νέες επιχειρήσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

	ΝΕΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΠΑΛΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΟΧΗ Α	(Κίνητρα μόνο για ειδικές επενδύσεις) Επιχορήγηση 25%-40% Επιδότηση επιτοκίου 25%-40%	(Κίνητρα μόνο για ειδικές επενδύσεις) Επιδότηση επιτοκίου 25%-40% 60%-100% της επένδυσης εκπίπτει από τα κέρδη 10ετίας
ΠΕΡΙΟΧΗ Β	Επιχορήγηση 15% Επιδότηση επιτοκίου 15% Νέες ξενοδοχειακές μονάδες	Επιδότηση επιτοκίου 15% 40% της επένδυσης εκπίπτει από τα κέρδη 10ετίας
ΠΕΡΙΟΧΗ Γ	Επιχορήγηση 30% Επιδότηση επιτοκίου 30% Νέες ξενοδοχειακές μονάδες 15%	Επιδότηση επιτοκίου 30% 70% της επένδυσης εκπίπτει από τα κέρδη 10ετίας
ΠΕΡΙΟΧΗ Δ	Επιχορήγηση 40% Επιδότηση επιτοκίου 40% Νέες ξενοδοχειακές μονάδες 25%	Επιδότηση επιτοκίου 40% 100% της επένδυσης εκπίπτει από τα κέρδη 10ετίας

Πηγή : ΓΡΑΦΕΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ Ν.ΔΡΑΜΑΣ

3.1.5.3 Διαμόρφωση του ποσοστού επιχορήγησης και μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Το ποσοστό επιχορήγησης συνδέεται με τις δημιουργούμενες νέες θέσεις απασχόλησης και εναρμονίζεται με την αυξημένη έμφαση που αποδίδεται στην αντιμετώπιση της ανεργίας. Ο ορισμός οροφής καταβαλλόμενης επιχορήγησης ανά δημιουργούμενη νέα μόνιμη θέση εργασίας ορίζεται σε 15 εκατ. δρχ. ανά θέση, ελεγχόμενη για μια πενταετία από την ολοκλήρωση της επένδυσης. Με τον τρόπο αυτό οι επιχορηγήσεις θα συγκεντρώνονται περισσότερο στις επενδύσεις με τις θετικότερες επιπτώσεις στην απασχόληση.

Ο παραπάνω περιορισμός δεν υφίσταται για επενδύσεις όπως τα ολοκληρωμένα επενδυτικά σχέδια, οι καινοτομικές επενδύσεις, οι επενδύσεις ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, προστασίας περιβάλλοντος κλπ.

Η προαναφερθείσα σύνδεση της επιχορήγησης με νέες θέσεις απασχόλησης κατευθύνει σε μεγαλύτερο βαθμό τα κίνητρα προς την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για τις οποίες είναι δεδομένη η υψηλότερη σχέση θέσεων απασχόλησης προς τα επενδυτικά κεφάλαια. Ενισχύεται λοιπόν η διεθνής ανταγωνιστικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με μέτρα όπως:

- Η προώθηση της κοινής επιχειρηματικής δράσης με τη διασύνδεση των ενεργειών δύο τουλάχιστον μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων με εμπορικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών προκειμένου να δημιουργήσουν υποδομές κοινής εξυπηρέτησης.
- Η επιχορήγηση δαπανών κοινών επενδύσεων τριών τουλάχιστον μικρομεσαίων επιχειρήσεων που στοχεύουν στη μείωση του κόστους παραγωγής και διάθεσης των παραγόμενων προϊόντων.
- Οι φορολογικές απαλλαγές για κοινές δράσεις μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων για δαπάνες κατασκευής αποθηκών, ψυκτικών θαλάμων, συστημάτων ποιοτικού ελέγχου και συστημάτων λογισμικού.
- Ο ορισμός του κατωφλιού για υπαγωγή επενδύσεων νέων μονάδων στα 45 εκατ. δρχ. (25 εκατ. δρχ. στα νησιά)

3.2 ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Την τελευταία εικοσαετία παρουσιάστηκε στις χώρες-μέλη της κοινότητας έντονο ενδιαφέρον για το ρόλο των τοπικών πρωτοβουλιών στην αναδιάρθρωση των οικονομιών και στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας. Παραδοσιακός στόχος της περιφερειακής πολιτικής ήταν η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αυτού θεωρείται η αύξηση του εθνικού προϊόντος η οποία αποτελεί και προϋπόθεση για τη μεταφορά πόρων προς τις περιοχές χαμηλότερου επιπέδου ανάπτυξης. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 όπου υπήρχαν συνθήκες δημοσιονομικών ελλειμμάτων, στασιμοληθωρισμού και υψηλότερων ρυθμών ανεργίας, η αντιμετώπιση των περιφερειακών προβλημάτων δεν ήταν εύκολο να επιτευχθεί μέσω της παραδοσιακής αναδιανεμητικής πολιτικής.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 παρατηρείται μια στροφή της πολιτικής και επιχειρείται η μέγιστη δυνατή συνεισφορά των περιφερειών στην ανάπτυξη και αναδιάρθρωση της εθνικής οικονομίας, μέσω της ανάπτυξης του ενδογενούς δυναμικού των καθυστερημένων περιοχών και της διάδοσης των τεχνολογικών καινοτομιών. Η πολιτική προώθησης της τοπικής ανάπτυξης αναφέρεται κυρίως στην ενίσχυση και δημιουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και άλλων δραστηριοτήτων μικρής κλίμακας τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον «κοινωνικό τομέα». Η χάραξη αυτής της πολιτικής προέκυψε από τις εξής ανάγκες:

- Την ανάγκη ενθάρρυνσης των επενδύσεων σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι μικρές σχετικά μονάδες παρουσίαζαν πλεονεκτήματα ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Την ανάγκη αύξησης και αναδιάρθρωσης της παραγωγής και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.
- Την ανάγκη προώθησης μιας πολιτικής απασχόλησης που θα εναρμονίζεται με τις τοπικές δυνατότητες και θα συμβάλλει στη διεύρυνση τους.

Η ανάγκη επανεξέτασης της παραδοσιακής πολιτικής απασχόλησης τονίστηκε έντονα από τον David Birch (1981) στην εργασία που εξέδωσε με τίτλο: «Ποιος δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας;». Το ερώτημα αυτό άρχισε να απασχολεί την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τον Ιούλιο του 1982, το συμβούλιο της ΕΟΚ, στην απόφαση του με θέμα «Κοινοτική πολιτική για την αντιμετώπιση της ανεργίας», αναγνώρισε την ανάγκη νέων δράσεων πέρα από την μακροοικονομική πολιτική τονίζοντας το ενδιαφέρον του για την εξέταση της συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και των τοπικών πρωτοβουλιών (Τ.Π.) στη δημιουργία απασχόλησης (ΚΕΔΟΑ, 1992).

Ενώ για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις υπήρχε μια χαραγμένη πολιτική, για τις τοπικές πρωτοβουλίες δεν διαφαινόταν τίποτα. Μετά την εισαγωγή του όρου, τρίτος ή κοινωνικός τομέας από τους Delors και Gaudin (1978) η διαφορά των τοπικών πρωτοβουλιών από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις έγινε περισσότερο ευδιάκριτη. Σύμφωνα με τον Archibugi (1978) ο κοινωνικός τομέας διακρίνεται από δυο χαρακτηριστικά:

α) Βασικό κίνητρο για την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι η απασχόληση και όχι το κέρδος.

β) Οι επιχειρηματίες στον τομέα αυτό δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα σε άλλους στόχους (σε σύγκριση με το κέρδος) κατά την άσκηση επιχειρηματικής δράσης στην αγορά όπως π.χ. συλλογικότητα, συμμετοχή στις αποφάσεις κ.λ.π.

Με τον τρόπο αυτό η έννοια της τοπικής ανάπτυξης άρχισε να επεκτείνεται και να περιλαμβάνει όλες τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας μιας περιοχής τόσο μέσω των δημόσιων οργανισμών όσο και μέσω των επιχειρήσεων του ιδιωτικού ή του κοινωνικού τομέα. Οι διασυνδέσεις και συνεργασίες στο τοπικό επίπεδο που άρχισαν να σφυρηλατούνται, οδήγησαν σε μεγαλύτερη συμμετοχή των τοπικών παραγόντων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι στρατηγικές που διαμορφώθηκαν στόχευαν:

- στην ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος, των γνώσεων, των ικανοτήτων διαχείρισης και του «πολιτιστικού υπόβαθρου» των τοπικών παραγόντων.
- στον εντοπισμό και την εμπορική εκμετάλλευση των τοπικών πόρων για τη δημιουργία απασχόλησης.
- στην προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης των επιχειρήσεων.
- στη δημιουργία δικτύων και συνεργασιών μεταξύ ατόμων και φορέων για το συνδυασμό της δράσης και το συντονισμό των ενεργειών τους.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρακολούθησε τις εξελίξεις αυτές και διαμόρφωσε μια πολιτική στήριξης της τοπικής ανάπτυξης που εκφράστηκε ιδιαίτερα με δυο άξονες: τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τον τομέα των τοπικών πρωτοβουλιών για τη στήριξη της απασχόλησης (ΚΕΔΟΑ, 1992).

Η ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας επηρέασε τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες. Έτσι το 1983 δημοσιεύτηκε η Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο Υπουργών, εισάγοντας τις ακόλουθες κατευθυντήριες οδηγίες:

- συνεκτίμηση της συμβολής των τοπικών πρωτοβουλιών στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- προώθηση της επικοινωνίας μεταξύ παραγόντων που προωθούν τη δημιουργία απασχόλησης, ιδιαίτερα στο επίπεδο της τοπικής αγοράς εργασίας
- δημιουργία μιας τοπικής δομής υποστήριξης των πρωτοβουλιών με:
  - παροχή πληροφόρησης και συμβουλών
  - παροχή χρηματοδοτικής βοήθειας για τη δημιουργία αναπτυξιακών εταιρειών

- μετατροπή αχρησιμοποίητων κτιριακών εγκαταστάσεων σε χώρους υποδοχής μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- παροχή ευρύτερων ευκαιριών συμμετοχής σε διαγωνισμούς προμηθειών του Δημοσίου

Η Επιτροπή αναγνώρισε ότι οι τοπικές πρωτοβουλίες αντιμετώπιζαν προβλήματα παρόμοια με αυτά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά οξύτερης μορφής, τα οποία διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το επίπεδο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και μια σειρά ιστορικούς και πολιτιστικούς παράγοντες.

Οι τοπικές πρωτοβουλίες ορίζονται διαφορετικά στα διάφορα κράτη μέλη. Σε μερικές χώρες κάθε παραγωγική πρωτοβουλία θεωρείται τοπική πρωτοβουλία ενώ σε άλλες, θεωρούνται μόνο αυτές που προωθούνται από τον “κοινωνικό τομέα”. Η τοπική προέλευση της πρωτοβουλίας και η επιχειρηματική προσέγγιση θεωρούνται έννοιες κλειδιά για τον χαρακτηρισμό της δραστηριότητας του “κοινωνικού” τομέα σαν τοπική πρωτοβουλία. Τα προϊόντα δράσης των τοπικών πρωτοβουλιών ως προς τη φύση και τα αποτελέσματα τους συνήθως εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, ενώ ως προς τον τρόπο παραγωγής χρησιμοποιούν ιδιωτικο-οικονομικά κριτήρια. Έτσι ενώ η παραγωγή έχει επιχειρηματικό χαρακτήρα, οι στόχοι, η οργάνωση της επιχείρησης και η κατανομή των ωφελειών, αντανακλούν τις ανάγκες και προτεραιότητες των συμμετεχόντων, αντί να καθορίζονται αποκλειστικά από κερδοσκοπική θεώρηση (όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις).

Η Επιτροπή ανέπτυξε και υλοποίησε ένα πρόγραμμα διαβουλεύσεων σε τοπικό επίπεδο με στόχο την ανταλλαγή και τη διάδοση της σχετικής πληροφόρησης γύρω από την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών (από την Ελλάδα συμμετείχαν ο Δήμος Καλαμαριάς και η Επαρχία Καλύμνου). Το πρόγραμμα αυτό εξελίχτηκε στο Πρόγραμμα Δράσης για την οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο (LEDA) που στοχεύει στην έρευνα των μηχανισμών τοπικής ανάπτυξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επίσης, η Επιτροπή διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφόρησης σε κοινοτικό επίπεδο με ανταλλαγές συμβούλων ανάπτυξης, εκπροσώπων της Κεντρικής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της τοπικής ανάπτυξης (όπως οι Αναπτυξιακές Εταιρείες).

Η στρατηγική της Κοινότητας διαμορφώθηκε γύρω από τρεις άξονες: την επιμόρφωση, τη δημιουργία επιχειρήσεων και την προώθηση της καινοτομίας.

3.3 ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.3.1 ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ: ΣΕ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν πολύτιμο κομμάτι του παραγωγικού ιστού στην Ευρωπαϊκή Ένωση και προσφέρουν πάρα πολλά στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά και στο κρίσιμο κοινωνικό θέμα της απασχόλησης. Ωστόσο όταν αναφερόμαστε στον οικονομικό και κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί. Διότι η αξιολόγηση και οι ορισμοί για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις διαφέρουν αισθητά από χώρα σε χώρα, τόσο όσον αφορά τα ποιοτικά τους στοιχεία όσο και τα ποσοτικά τους. Έτσι ενώ λόγω χάρη στη Γερμανία μια επιχείρηση που απασχολεί μέχρι και 500 άτομα θεωρείται μικρομεσαία, στο Βέλγιο αυτό ισχύει για επιχειρήσεις που απασχολούν το πολύ 50 άτομα. Τα ίδια κριτήρια εφαρμόζουν και οι Ολλανδοί, ενώ στην Αγγλία μικρομεσαία είναι μια επιχείρηση που απασχολεί μέχρι και 200 άτομα. Αντίθετα στην Ελλάδα επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 100 άτομα θεωρούνται «γίγαντες» της αγοράς και αποκαλούνται πολλές φορές και μονοπώλια.

Από την πλευρά της ποιότητας, οι διαφοροποιήσεις είναι επίσης μεγάλες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται από τεράστιες διαφορές νοοτροπίας, προσανατολισμών αντιλήψεων για το επιχειρείν, συστημάτων οργάνωσης και διοίκησης, εξωστρέφειας κλπ. Για παράδειγμα στην Ιταλία όπου υπάρχουν οι πιο εφευρετικές και εξωστρεφείς μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η συμμετοχή τους στις ιταλικές εξαγωγές φτάνει 70% και συνεχώς ανεβαίνει. Ακόμα οι ιταλικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι αυτές που έχουν τις περισσότερες θυγατρικές στο εξωτερικό, όπως και τα περισσότερα γραφεία με αντιπροσώπους.

Επίσης οι βελγικές και ολλανδικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις δείχνουν και αυτές με τη σειρά τους εντυπωσιακή εξωστρέφεια και ένα αξιοθαύμαστο πνεύμα του επιχειρείν. Σε αντίθεση οι ελληνικές έχουν μικρή συμμετοχή στις εξαγωγές και όπως προκύπτει από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από την Ελληνική Εταιρεία Διοικήσεως Επιχειρήσεων και από πανεπιστημιακά ιδρύματα, είναι ελάχιστα επιρρεπείς στην εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων οργάνωσης και διοίκησης. Εμπειρικά

θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις αρνούνται στην πληροφόρηση με αποτέλεσμα να μην έχουν καλές σχέσεις με τη γνώση.

Επιβεβαίωση της παραπάνω διαπίστωσης αποτελεί ο αριθμός των ελληνικών επιχειρήσεων που απευθύνονται στα Ευρωπαϊκά Κέντρα Πληροφοριών. Συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο χαμηλότερος και απέχει πολύ από τον μέσο κοινοτικό όρο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στην Ελλάδα των 400000 μικρομεσαίων επιχειρήσεων η ποσότητα να απέχει από την ποιότητα, γεγονός που γεννά πολλούς προβληματισμούς.

3.3.2 ΠΟΙΕΣ, ΠΟΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΥ ΟΙ ΜΜΕ

Επιχειρήσεις με μικρό και μεσαίο μέγεθος είναι βιομηχανικές και βιοτεχνικές, εμπορικές και επαγγελματικές, μεταφορών και τουριστικές, παροχής υπηρεσιών και νεοϊδρυόμενες οι οποίες συνοδεύονται από νέα τεχνολογία. Οι τύποι και τα μεγέθη των επιχειρήσεων, όπως ταξινομούνται στη χώρα μας είναι τα αντίστοιχα μεγάλης ποικιλίας, όπως άλλωστε συμβαίνει και σε όλες τις άλλες χώρες που είναι εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία από ένα σύνολο 422733 επιχειρήσεων με 1515523 απασχολούμενους, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανέρχονται σε 420025 ή στα 99.36% του συνόλου των επιχειρήσεων και οι απασχολούμενοι σε αυτές σε 1040102 ή στα 68.63% του συνόλου των απασχολούμενων (406713 μικρές με 782812 απασχολούμενους και 13312 μεσαίες με 257290 απασχολούμενους). Και από τις 420025 μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στις οποίες αναφερόμαστε, οι 127460 είναι βιοτεχνικές-βιομηχανικές, οι 242338 εμπορικές, ξενοδοχεία και εστιατόρια και οι υπόλοιπες ανήκουν σε όλους τους άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται ο αριθμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε σχέση με το σύνολο των επιχειρήσεων και το ποσοστό τους ως το τελευταίο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΜΜΕ ΤΟ 1988

	ΜΟΝΑΔΕΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	422733	1515523
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	420025	1040102
% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	99,36	68,63

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Σε αυτό το σημείο μπορεί να αναφερθεί και ότι η γεωγραφική τους κατανομή βρίσκεται σε προσεγγιστική αναλογία με την κατανομή πληθυσμού και εισοδήματος στις διάφορες περιοχές της χώρας. Αυτή η σημασία της κατανομής στον εθνικό μας χώρο είναι ευκολονόητη. Είναι φανερό ότι οι μικρές επιχειρήσεις ακολουθούν τα μικρά εισοδήματα και ως ένα βαθμό στηρίζουν την οικονομία στις καθυστερημένες περιφέρειες ή σε αυτές που βρίσκονται σε παρακμή.

Πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι σε αυτό το πλήθος μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν περιλαμβάνονται:

- Χειροτεχνικές μονάδες που ασκούν την παραγωγική τους δραστηριότητα στο σπίτι. Σύμφωνα με εκτιμήσεις που προσεγγίζουν την πραγματικότητα, λειτουργούν σε ολόκληρη τη χώρα γύρω στις 90000 τέτοιες μονάδες. Πρόκειται για δραστηριότητα συμπληρωματικού εισοδήματος από υποαπασχολούμενα άτομα, στις αγροτικές κυρίως περιοχές.
- Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις παρόλο που όλες τους με λίγες εξαιρέσεις, δεν έχουν διαφορές με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αναφέρθηκαν πιο πάνω, από άποψη μεγέθους και κοινωνικής σπουδαιότητας. Και δεν περιλαμβάνονται οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις γιατί τα προβλήματα τους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αποτελούν αντικείμενο ειδικών ρυθμίσεων και ξεχωριστής πολιτικής, της κοινής αγροτικής πολιτικής.
- Τα ελεύθερα επαγγέλματα (γιατροί, δικηγόροι, λογιστές κ.λ.π.) γιατί παρά τις πολλές ομοιότητες τους με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, εμφανίζουν ορισμένες διαφορές από κοινωνικής πλευράς και αντικειμενικών σκοπών.

3.3.3 ΟΓΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το 1970, ο καθηγητής Σ. Μπούκης, έκανε για την Ελληνική Εταιρεία Ανωνύμων Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) μια μελέτη με τίτλο «Δέκα κοινές αδυναμίες του ελληνικού μεσαίου management». Σύμφωνα με αυτή παρατηρήθηκαν οι εξής αδυναμίες:

- 1) Η παρανόηση των ρόλων του «manager» και του «εκτελεστή έργου».
- 2) Η παρανόηση της έννοιας «κέρδος».
- 3) Η έλλειψη σχεδιασμού-προγραμματισμού.
- 4) Η απασχόληση με αλλότρια.
- 5) Η απεμπόληση βασικών ευθυνών.
- 6) Η μη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
- 7) Η μη αναγνώριση των ατομικών επιδόσεων.
- 8) Η νοοτροπία «κάτω τα χέρια από τον ... τάδε».
- 9) Η δημιουργία «αυλής» του «manager».
- 10) Το κακό management του χρόνου.

Μετά από 29 χρόνια δεν άλλαξε ουσιαστικά ο τρόπος διοίκησης και δεν εξαλείφτηκαν αυτές οι 10 αδυναμίες. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τρεις πιο πρόσφατες μελέτες. Η πρώτη διεξήχθη το 1985 από τους Κεφάλαι και Κουρή με τίτλο «Problems & Prospects of Small Business: The case of Greece» εκ μέρους της ΕΕΔΕ για λογαριασμό του ΕΟΜΜΕΧ. Η δεύτερη, η οποία και επιβεβαίωσε την προηγούμενη μελέτη διεξήχθη στα τέλη της δεκαετίας του '80 από τους κ.κ Μπουραντά, Αναγνωστέλη, Μαντέ και Κεφάλαι και είχε τίτλο «On the Culture of Greek Organizations: A survey of Greek managers & administrators».

Και οι δύο συμφωνούν ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθυστερούν δραματικά να προσαρμοστούν και να αποκτήσουν τις κατάλληλες διαθέσεις (attitudes) και να χρησιμοποιήσουν μοντέρνες τεχνικές management. Η πιο λογική εξήγηση σε αυτό φαίνεται να είναι το γεγονός ότι οι άνθρωποι που διοικούν τις ελληνικές επιχειρήσεις δεν είναι επαγγελματίες manager, αλλά οι ιδιοκτήτες και οι συγγενείς τους, οι οποίοι έχουν μικρή ή καθόλου εκπαίδευση πάνω σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων.

Η ίδια κατάσταση διαφαίνεται και στα μέσα της δεκαετίας του '90. Μια πιο πρόσφατη μελέτη που διεξήγαγε η Εταιρεία Ανώτατων Στελεχών Επιχείρησης

(ΕΑΣΕ) και παρουσιάστηκε το Μάιο του 1996 το επιβεβαιώνει. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι εκτός από ένα μικρό πυρήνα δυναμικών και ηγετικών επιχειρήσεων, οι οποίες ακολουθούν τα νέα δεδομένα της διεθνοποίησης, οι κλασσικές ελληνικές επιχειρήσεις φαίνεται να μειονεκτούν δραματικά έναντι των ευρωπαϊκών και πολύ περισσότερο έναντι των αμερικανικών και των ιαπωνικών σε όλους τους παράγοντες που αφορούν την ανταγωνιστικότητα τους.

Τα ανησυχητικά σημάδια των βασικών στοιχείων της έρευνας όπως προκύπτουν είναι τα εξής:

- α) Από στρατηγικής απόψεως, οι ελληνικές επιχειρήσεις δίνουν προτεραιότητα στην εσωτερική και αυτόνομη ανάπτυξη, υποτιμώντας τη σημασία της τεχνολογίας και τις αλλαγές που θα επιφέρει και δεν προκρίνουν τις εξωτερικές συνεργασίες, απορρίπτοντας με έμφαση την ένταξη τους σε ευρύτερους διεθνείς ομίλους. Δηλαδή δεν ενδιαφέρονται να αγοραστούν από άλλες επιχειρήσεις, αλλά και ούτε να εξαγοράσουν οι ίδιοι άλλες, και να συνάψουν πιο χαλαρές συμφωνίες-συνεργασίες.
- β) Από πλευράς ανταγωνισμού φαίνεται ότι οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις εξακολουθούν να είναι προσανατολισμένες στα κλασσικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (τιμή, ποιότητα, όνομα, εξυπηρέτηση).
- γ) Σχετικά με τα συστήματα οργάνωσης, οι κλασσικές οικογενειακές και μεμονωμένες επιχειρήσεις εφαρμόζουν σε μικρότερο βαθμό τα νέα συστήματα, εργαλεία και τεχνικές διοίκησης.

3.3.4 ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ

1. Στον Φορολογικό Τομέα

- Η εφαρμογή των πλασματικών κριτηρίων φορολόγησης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως στις αυτοαπασχολούμενες και εκείνες που απασχολούν 1 ή 2 άτομα και αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία στον επιχειρηματικό χώρο. Εξαιτίας αυτών των κριτηρίων οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις πληρώνουν κάθε χρόνο μεγαλύτερους φόρους. Για παράδειγμα, σε μια εμπορική επιχείρηση στεγαζόμενη σε κατάστημα 50 τ.μ. και τιμή ζώνης 105000, με βάση και τα

λοιπά στοιχεία προσδιορισμού του καθαρού εισοδήματος, για την χρήση 1996 ο ανάλογος φόρος ήταν 290850.

- Η διατήρηση του φορολογικού συντελεστή 35% στις προσωπικές εταιρείες λειτουργεί ανασχετικά στην συνένωση των επιχειρήσεων.

2. Στον Χρηματοδοτικό Τομέα

Δεν υπάρχει ο φορέας παροχής εγγυήσεων για την λήψη δανείων από τις Τράπεζες, για νέες επενδύσεις και κεφάλαια κινήσεως. Τα επιτόκια παραμένουν υψηλά και τα ακίνητα που ζητούν οι τράπεζες ως εγγύηση είναι πολύ μεγαλύτερης αξίας από την δανειοδότηση. Αποτέλεσμα και της μη ευχερούς χρηματοδότησης είναι και τα φαινόμενα τοκογλυφίας που βρίσκονται σε έξαρση. Το τραπεζικό σύστημα της χώρας λειτουργεί κερδοσκοπικά και χρεώνονται επιτόκια εξοντωτικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Παρά την πτώση των επιτοκίων αυτά παραμένουν δύο φορές επάνω από τον μέσο όρο της Ευρώπης (Κανελλόπουλος Γ., 1998).

3. Στον Αναπτυξιακό Τομέα

α) Δεν υπάρχουν ουσιαστικά κίνητρα για νέες επενδύσεις καθώς και κίνητρα συνένωσης επιχειρήσεων, που θα τις βοηθήσουν να γίνουν ανταγωνιστικές, τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά. Οι νομοθεσίες που ακόμη εφαρμόζονται είναι αναχρονιστικές και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες αποτελούν πρόβλημα στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παρότι βρισκόμαστε μπροστά στο 2000 και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς είναι πλέον γεγονός.

β) Η πληροφόρηση για το ξεκίνημα νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο εσωτερικό και εξωτερικό, είναι ακόμη ελλιπής και η προσφορά των υπαρχόντων ινστιτούτων καινοτομιών είναι ανύπαρκτη. Οι εντεταλμένοι φορείς, για την υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όπως ΕΟΜΜΕΧ, ΟΠΕ κ.λ.π. δεν έχουν ανταποκριθεί στον σκοπό τους και δεν προχωρούν προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού που είναι απαραίτητος.

3.3.5 ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην πρώτη θέση κατατάσσεται η Ελλάδα ανάμεσα σε 20 ευρωπαϊκές, όσον αφορά τον αριθμό των οικογενειακών επιχειρήσεων. Ιδιοκτήτες οικογενειακών επιχειρήσεων δηλώνουν 8 στους 10 Έλληνες, περίπου 78 στις 100 μικρομεσαίες επιχειρήσεις της χώρας, όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα της έρευνας του διεθνούς οργανισμού ορκωτών ελεγκτών, φορολογικών συμβούλων και συμβούλων επιχειρήσεων Grant Thornton International.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, που πραγματοποιήθηκε σε 20 ευρωπαϊκές χώρες, το 58% των ευρωπαίων επιχειρηματιών που ερωτήθηκαν για το ποια πιστεύουν ότι είναι η σύνθεση της επιχείρησής τους, απάντησαν ότι θεωρούν τις επιχειρήσεις τους οικογενειακές, ενώ από τις 100 επιχειρήσεις τις 68 ίδρυσαν οικογένειες που κατέχουν ποσοστό μεγαλύτερο του 50% της εταιρείας. Η Ελλάδα, η Τουρκία και το Βέλγιο είναι χώρες που παρουσιάζουν τον μεγαλύτερο αριθμό οικογενειακών επιχειρήσεων, ενώ τα μικρότερα ποσοστά, κάτω του 50%, έχουν η Δανία και η Πολωνία.

Οι επιχειρήσεις αυτές πραγματοποιούν μικρό κύκλο εργασιών, απασχολούν μικρό αριθμό υπαλληλικού προσωπικού και τα περισσότερα μέλη της οικογένειας κατέχουν διευθυντικές θέσεις. Συνήθως έχουν ιδρυθεί από ένα μόνο μέλος της οικογένειας, σε αντίθεση με τις μη οικογενειακές επιχειρήσεις οι οποίες ιδρύονται από δύο ή και περισσότερα άτομα. Χώρες στις οποίες οι πολυάριθμες διευθυντικές ομάδες αποτελούν τον κανόνα είναι η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Τουρκία και η Μεγάλη Βρετανία ενώ ακολουθούν η Ελλάδα και η Πολωνία. Αντίθετα, περισσότερο από το 25% των οικογενειακών επιχειρήσεων στη Δανία, στη Γερμανία, στη Μάλτα, στην Ολλανδία και στη Νορβηγία δεν διευθύνεται από ομάδα αλλά από ένα μόνο άτομο. Στην Ελλάδα ο μέσος όρος μελών της ίδιας οικογένειας που κατέχουν θέσεις διευθυντών σε μια επιχείρηση είναι 2,7%, δηλαδή λίγο μεγαλύτερος από το μέσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι 2,5% (Δημητρέλης Σ. και Σκούφου Δ., 1999).

Όσον αφορά το μέγεθος των οικογενειακών επιχειρήσεων, καθώς και τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιούν, παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις χώρες. Συνολικά μόνο το 34% των οικογενειακών επιχειρήσεων ανέφερε αύξηση του εργατικού δυναμικού τους για το 1998, σε αντίθεση με τις μη οικογενειακές επιχειρήσεις που το ποσοστό ήταν 40%. Στην Ελλάδα οι 3,5 επιχειρήσεις στις 10

αύξησαν το απασχολούμενο προσωπικό τους το 1998, ενώ το 43% των Ελλήνων επιχειρηματιών προβλέπει για το μέλλον αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Πάντως οι ελληνικές οικογενειακές επιχειρήσεις βρίσκονται κάτω από τον μέσο όρο του συνόλου των χωρών, που είναι 48%. Οι έλληνες επιχειρηματίες, θέτοντας χρονικό πλαίσιο αναμενόμενης μεταβολής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος για τις οικογενειακές επιχειρήσεις τους, σε ποσοστό 28% ορίζουν το διάστημα αυτό από 1 έως 2 έτη, το 39% από 3 έως 5 έτη και το 33% άνω των 6 ετών. Η επικρατέστερη διαδικασία μεταβολής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των επιχειρήσεων είναι η μεταβίβαση στην επόμενη γενιά της οικογένειας. Σαν δεύτερο ενδεχόμενο εξετάζεται η πώληση της επιχείρησης, ενώ μικρό ποσοστό στις απαντήσεις των επιχειρηματιών κατέχει το ενδεχόμενο διάθεσης μετοχών σε τρίτους.

Διαφοροποιήσεις μεταξύ των οικογενειακών και μη οικογενειακών επιχειρήσεων εντοπίζονται ως προς την χρησιμοποιούμενη μορφή εξωτερικής χρηματοδότησης. Γενικά οι οικογενειακές επιχειρήσεις προτιμούν για τη χρηματοδότηση της επιχείρησης τους τα τραπεζικά δάνεια και ιδιαίτερα τα μακροπρόθεσμα. Επίσης, οι οικογενειακές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν λιγότερο το factoring (πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων) και σπάνια επιδιώκουν να αντλήσουν κεφάλαια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Το κλίμα που επικρατεί στους κόλπους των οικογενειακών επιχειρήσεων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απαισιόδοξο. Ως ανασταλτικούς παράγοντες στην ανάπτυξη τους θεωρούν το κόστος της χρηματοδότησης, την εγχώρια νομοθεσία και τη φορολογία καθώς και την κοινοτική νομοθεσία. Οι έλληνες επιχειρηματίες αντιμετωπίζουν προβλήματα κόστους χρηματοδότησης σε ποσοστό 52%. Αντίθετα σε ποσοστό μόλις 2% θεωρούν ανασταλτικό παράγοντα την κοινοτική νομοθεσία, ενώ σε ότι αφορά την εγχώρια νομοθεσία και τη φορολογία, οι 34 στους 100 απάντησαν ότι είναι σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας ανάπτυξης.

3.4 ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ

Οι καινοτόμες ενέργειες που αποβλέπουν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των οργανισμών υπηρεσιών και των περιφερειών περιλαμβάνουν:

- Τη δράση των Ευρωπαϊκών Κέντρων Επιχειρήσεων και Καινοτομίας (ΕΚΕΚ) που ξεκίνησε το 1984 και στηρίχθηκε από το άρθρο Β2-601 του προϋπολογισμού (εκτός του ΕΤΠΑ). Η δράση αυτή συνέβαλε, με την κοινοτική χρηματοδότηση ύψους 33 εκατ. ECU, στην ίδρυση 84 ΕΚΕΚ, των οποίων οι ολοκληρωμένες ενέργειες οδήγησαν στη δημιουργία ή στην ανάπτυξη περίπου 6000 καινοτόμων επιχειρήσεων και 26000 άμεσων θέσεων απασχόλησης. Εξάλλου, η δράση αυτή δίνει έμφαση στην αρχή της εταιρικής σχέσης, ειδικότερα μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή ανταλλαγή τεχνογνωσίας μεταξύ των τοπικών αρχών και των οικονομικών φορέων.
- Το δίκτυο EBN (σύμβαση διαχείρισης της Επιτροπής με το EBN-Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κέντρων Επιχειρήσεων και Καινοτομίας), το οποίο συγκεντρώνει 100 ΕΚΕΚ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει ως στόχο την προώθηση και τελειοποίηση των ΕΚΕΚ καθώς και την οργάνωση και την εμπύχωση της διεθνικής συνεργασίας και συνέργειας μεταξύ των ΕΚΕΚ και των πελατών των ΕΚΕΚ.
- Στη δράση των ΕΚΕΚ προστέθηκαν ορισμένες δραστηριότητες που αφορούν διαφορετικές μορφές στήριξης των μικρών επιχειρήσεων, τόσο στο πλαίσιο πρότυπων πειραματικών έργων, όπως στην περίπτωση της χορήγησης κεφαλαίων εκκίνησης, όσο και στο πλαίσιο των ΚΠΣ στην περίπτωση άλλων μορφών χρηματοοικονομικής τεχνικής ή διεθνοποίησης των επιχειρήσεων. Οι εν λόγω δραστηριότητες στηρίχθηκαν με συνολικές επιχορηγήσεις και διεκπεραιώθηκαν από ενδιάμεσους οργανισμούς.
- Τα σχέδια τεχνολογικής ανάπτυξης σε περιφερειακή κλίμακα θεσπίστηκαν το 1994 με σκοπό αφενός να φέρουν σε επαφή τις επιχειρήσεις, τα ερευνητικά κέντρα και τις τοπικές αρχές των ενδιαφερόμενων περιφερειών προκειμένου να εξετάσουν από κοινού τις δυνατότητες τους και τις αδυναμίες τους στον τομέα

της έρευνας και της καινοτομίας και, αφετέρου, να τις βοηθήσουν ώστε να εντοπίσουν τις συνέργειες και να οργανωθούν για να αξιοποιήσουν το δυναμικό καινοτομίας που διαθέτουν, να αναζητήσουν εταίρους σε άλλες περιφέρειες της Κοινότητας και να συμμετάσχουν ενδεχομένως στα ερευνητικά προγράμματα της Κοινότητας.

- Οι δράσεις έρευνας που αναλήφθηκαν το 1992-93, με συνδρομή ύψους 3 εκατ. ECU περίπου, στο πλαίσιο συναντήσεων για την τοπική ανάπτυξη και πολλών ομάδων εργασίας και πρότυπων πειραματικών έργων (άρθρα 7 και 10 του κανονισμού ΕΤΠΑ), οδήγησαν στην ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας η οποία δίνει έμφαση στο ρόλο της εταιρικής σχέσης και στην ανάγκη ανάλυσης του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών πριν από το σχεδιασμό των αναπτυξιακών στρατηγικών.

Όσον αφορά τη διάδοση της οικονομικής εταιρικής σχέσης με τη μορφή «χρηματιστηρίου εταιρικής σχέσης» δηλαδή καινοτόμες ενέργειες της διαπεριφερειακής εταιρικής σχέσης μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τοπικών αρχών έχουμε:

- Από το 1988, πραγματοποιούνται κάθε χρόνο συναντήσεις στο πλαίσιο της Europartenariat που επιτρέπουν σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις δύο διαφορετικών περιφερειών, δικαιούχων των περιφερειακών παρεμβάσεων, να αναζητήσουν εταίρους στην υπόλοιπη Κοινότητα. Από τότε που ξεκίνησε η ενέργεια αυτή, για την οποία έχει χορηγηθεί συνολικό ποσό ύψους 5.5 εκατ. ECU (αρχικά ενεγράφη στο άρθρο Β2-601 του προϋπολογισμού, άρθρο 7, και έπειτα στο άρθρο 10) και καλύπτει 12 περιφέρειες ή ομάδες περιφερειών, πραγματοποιήθηκαν 60000 περίπου επαφές μεταξύ επιχειρήσεων σε συναντήσεις όπου συμμετείχαν περισσότερες από 15000 μικρές επιχειρήσεις. Οι συναντήσεις αυτές οδήγησαν στη σύναψη 1000 περίπου συμφωνιών συνεργασίας.
- Κάθε χρόνο, από το 1993, η συνέλευση της Directoria φέρνει σε επαφή περίπου 600 διευθυντικά στελέχη και υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων των τοπικών αρχών με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και την έναρξη κοινών δράσεων συνεργασίας για την οικονομική ανάπτυξη. Ο προϋπολογισμός της ύψους 450000 ECU, χρηματοδοτείται από την Κοινότητα.

Τα αποτελέσματα των καινοτόμων ενεργειών για την τοπική ανάπτυξη όσον αφορά τα θετικά στοιχεία είναι:

- ανάπτυξη της εταιρικής σχέσης «εκ των κάτω προς τα άνω» σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο μέσω της δικτύωσης των φορέων της ενδογενούς ανάπτυξης (μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οργανισμοί υπηρεσιών, τοπική αυτοδιοίκηση).
- βελτίωση και διάδοση μεθόδων περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, ιδίως στο πλαίσιο της διαπεριφερειακής συνεργασίας.
- συμβολή στο άνοιγμα των ιδιωτικών και δημόσιων οικονομικών φορέων προς τη διεθνή σκηνή και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων πέραν της τοπικής και περιφερειακής αγοράς.
- συμβολή σε ένα νέο πνεύμα συνεργασίας που βασίζεται στην καινοτομία και στην ανταλλαγή εμπειριών.
- αντίκτυπος και πολιτική παρουσία της Κοινότητας παρά τους περιορισμένους χρηματοδοτικούς πόρους.

Στοιχεία που πρέπει να βελτιωθούν είναι:

- η ανεπαρκής διάδοση αυτών των ενεργειών στις κοινοτικές περιφερειακές πολιτικές. Το ποιοτικό περιεχόμενο των ενεργειών τοπικής ανάπτυξης που εντάσσονται στη νέα γενιά προγραμματισμού στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων για το 1994-1999 πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω. Αυτό προκύπτει από περιορισμένη ένταξη των ενεργειών, την ανεπαρκή σύνδεση των οικονομικών εταίρων και των τοπικών φορέων και την ακόμη περιορισμένη χρησιμοποίηση στα ίδια τα κράτη μέλη της τεχνικής των συνολικών επιχορηγήσεων και, γενικότερα, των καινοτόμων αναπτυξιακών μέσων. Οι καινοτόμες ενέργειες όπως και η διαπεριφερειακή συνεργασία, δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί επαρκώς για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου των βασικών παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ, ιδίως στις περιφέρειες του στόχου 1.
- οι διαφορετικοί τρόποι που έχουν υιοθετηθεί για κάθε τύπο καινοτόμου ενέργειας δημιουργούν κάποια πολυπλοκότητα που περιορίζει τη σαφήνεια και την αποτελεσματικότητα.
- η μη συστηματική διεξαγωγή διαγωνισμών για την επιλογή των έργων στο πλαίσιο της κάθε ενέργειας είχε ως αποτέλεσμα την έλλειψη διαφάνειας.

- η πρώτη πειραματική περίοδος, που χαρακτηρίστηκε από την εφαρμογή μιας σειράς επάλληλων ενεργειών, οδήγησε αναπόφευκτα στο διασκορπισμό των γεωγραφικών και χρονικών προτεραιοτήτων, πράγμα που μείωσε τον επιθυμητό αντίκτυπο της διάδοσης ενεργειών καθώς και την επίτευξη συνέργειας.

3.5 ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

3.5.1 ΟΙ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

Τόσο στην Ευρώπη του κέντρου όσο και σε αυτή της περιφέρειας, ένα μεγάλο πρόβλημα που παρουσιάζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι αυτό της άνετης χρηματοδότησης τους. Αυτό συμβαίνει παρά τις σχετικές χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ). Παρόλα αυτά, για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που διαθέτουν ένα ικανοποιητικό μέγεθος και που οι δραστηριότητες τους έχουν δυνατότητες ανάπτυξης και επέκτασης του, στις ευρωπαϊκές αγορές κεφαλαίων όπως βέβαια και στην αντίστοιχη ελληνική, υπάρχουν μορφές χρηματοδότησης που και προβλήματα λύνουν, αλλά και αναπτυξιακές προοπτικές διανοίγουν. Επίσης, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, στη Γαλλία, στο Βέλγιο και στην Ολλανδία, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να αντλήσουν κεφάλαια και από τον τομέα της αποκαλούμενης στην Ευρώπη κοινωνικής οικονομίας, στον οποίο ικανοποιητική ανάπτυξη γνωρίζουν οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί και οι οργανισμοί. Με εντυπωσιακή ανάπτυξη στη Γαλλία, όπου πρώτη συνεταιριστική τράπεζα είναι η γνωστή Credit Mutuel, οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν μεγάλη παράδοση σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, όπου πέρα από τραπεζικές εργασίες, σε πολλές περιπτώσεις κάνουν και άλλες δουλειές στον παραγωγικό ή εμπορικό οικονομικό τομέα.

Στην Ελλάδα, η ύπαρξη του είναι σχετικά πρόσφατη, αλλά οι ρίζες τους πάνε κάτι παραπάνω από 100 χρόνια πίσω. Με πρώτους διδάξαντες τους Λαμιώτες, που πριν από 100 χρόνια έριξαν τις βάσεις για τη δημιουργία πιστωτικών συνεταιρισμών, ο νέος αυτός θεσμός επισημοποιήθηκε στην Ελλάδα το 1986 με το νόμο 1667. Αργότερα συμπληρώθηκε με το Ν.2076/92, που δίνει τη δυνατότητα στους Πιστωτικούς Συνεταιρισμούς να λειτουργήσουν σαν πιστωτικά ιδρύματα και γενικά

να εκτελούν όλες τις εργασίες που προσφέρουν οι εμπορικές τράπεζες, με την προϋπόθεση ότι συγκεντρώνουν ίδια κεφάλαια, ύψους 600 εκατ. (άδεια λειτουργίας σε επίπεδο νομού).

Με βάση λοιπόν τη νομοθεσία που ισχύει και τις μέχρι σήμερα εμπειρίες στη Λαμία, στην Πάτρα, στα Γιάννενα, στην Κόρινθο και στο Ηράκλειο, ο πιστωτικός συνεταιρισμός, αφού αποκτήσει την ανάλογη κεφαλαιακή βάση, λειτουργεί ως τοπική εμπορική τράπεζα, που εξυπηρετεί μόνο τα μέλη του. Κάθε συνέταιρος εγγράφεται απαραίτητως για μια υποχρεωτική συνεταιριστική μερίδα και έως πέντε προαιρετικές με δικαίωμα όμως μιας μόνο ψήφου.

Επίσης οι βάσεις υπάρχουν και στην Αθήνα όπου η σχετική πρωτοβουλία ανήκει στο Βιοτεχνικό Επιμελητήριο της Αθήνας. Τέλος οι προσπάθειες ιδρύσεως πιστωτικών συνεταιρισμών γίνονται και σε άλλες ελληνικές επαρχιακές πόλεις, γεγονός που από πολλούς μικρομεσαίους επιχειρηματίες κρίνεται θετικό και υποβοηθητικό της προσπάθειας τους να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων τους.

Με ιστορική παρουσία πάνω από 200 χρόνια στη Δυτική Ευρώπη, οι Εταιρείες Αμοιβαίων Εγγυήσεων (ΕΑΕ) κάποτε σε χώρες όπως η Γαλλία, το Βέλγιο και η Ολλανδία γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη και προσέφεραν πέρα από την οικονομική τους παρουσία σημαντικό κοινωνικό έργο.

Ο θεσμός αυτός συνοπτικά, στηρίζεται στην αμοιβαία και συλλογική ευθύνη των ατόμων ή φορέων που ιδρύουν και συμμετέχουν στην ΕΑΕ και που αναλαμβάνουν να δημιουργήσουν ένα αποθεματικό κεφάλαιο κάλυψης. Το τελευταίο χρησιμοποιείται κάθε φορά που ένα μέλος της ΕΑΕ θέλει να χρηματοδοτηθεί και έχει για το λόγο αυτό ανάγκη από εγγυήσεις.

Στις ΕΑΕ μπορούν να μετέχουν επιχειρήσεις του ίδιου ή διαφορετικών κλάδων, επιμελητήρια, επαγγελματικές ενώσεις, Τράπεζες, διάφοροι κρατικοί φορείς κ.α. Η λειτουργία τους βασίζεται στην ιδέα της συνυπευθυνότητας, δηλαδή όταν μέλος της ΕΑΕ που δανειοδοτήθηκε, δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του και υπάρξει κατάπτωση της εγγύησης, τότε αυτή βαραίνει όλα τα μέλη της εταιρείας και έτσι επιμερίζεται σε όλα τα μέλη η ευθύνη και το αντίστοιχο κόστος με βάση το ποσοστό συμμετοχής τους στην ΕΑΕ.

Στην Ελλάδα λειτουργεί μια ΕΑΕ στην Πάτρα, όπου το τοπικό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο ανέλαβε να την συστήσει ερήμην του κράτους, το οποίο

δεν έχει πολυασχοληθεί με το θεσμό αυτό. Για την ώρα δεν υπάρχει στη χώρα μας συγκεκριμένο νομικό καθεστώς που να διέπει τη λειτουργία των ΕΑΕ.

Μια εξαιρετικά αναπτυσσόμενη μορφή χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, είναι αυτή της χρηματοδοτικής μίσθωσης, δηλαδή του leasing. Πρόκειται για μια αποτελεσματική χρηματοδοτική τεχνική, η οποία για να εφαρμοστεί στη χώρα μας και να νομοθετηθεί χρειάστηκαν αρκετά χρόνια.

3.5.2 ΤΟ LEASING ΚΑΙ ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΣΕ ΜΙΑ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Ο θεσμός της χρηματοδοτικής μίσθωσης, το Leasing, είναι μια μορφή ενίσχυσης της κεφαλαιακής δομής των επιχειρήσεων με 100 χρόνια ιστορία στις ΗΠΑ και 50 χρόνια στη Δυτική Ευρώπη και εισήχθη στην Ελλάδα με το Ν.1665, το 1986. Σήμερα λειτουργούν γύρω στις δέκα εταιρείες Leasing στη χώρα, οι οποίες είναι θυγατρικές τραπεζικών ιδρυμάτων. Το Leasing είναι μια από τις έμμεσες μορφές χρηματοδότησης για παραγωγικό κινητό εξοπλισμό και λειτουργεί ως εξής:

Η εταιρεία Leasing αγοράζει από προμηθευτές επιλογής της τον εξοπλισμό που έχει επιλέξει μια επιχείρηση και τον εκμισθώνει στην επιχείρηση έναντι μισθώματος για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Είναι επίσης δυνατό ο εξοπλισμός να εξαγορασθεί από την επιχείρηση, να πωληθεί στην εταιρεία Leasing, η οποία στη συνέχεια τον μισθώνει με το σύστημα χρηματοδοτικής μίσθωσης. Στο τέλος της περιόδου της μίσθωσης, η οποία διαρκεί τουλάχιστον τρία χρόνια, ο μισθωτής έχει τη δυνατότητα να αγοράσει, έναντι κάποιου συμβολικού ποσού, τον εξοπλισμό που χρησιμοποιεί. Η αγορά μπορεί να γίνει και πριν από την λήξη της συμφωνημένης τριετίας. Το βασικό πλεονέκτημα του Leasing έναντι του κλασσικού τραπεζικού δανεισμού έγκειται στο ότι τα μισθώματα έως ένα βαθμό θεωρούνται λειτουργικές δαπάνες και εκπίπτουν από τα έσοδα του μισθωτή, ενώ είναι πλήρης η έκπτωση των τόκων επί των μισθωμάτων. Επίσης οι διαδικασίες απόκτησης του εξοπλισμού μέσω Leasing είναι σχετικά απλούστερες και ταχύτερες και δεν απαιτούνται στις περισσότερες περιπτώσεις πρόσθετες εξασφαλίσεις (Παπανδρόπουλος Α., 1997).

Στα μειονεκτήματα του θεσμού μπορούν να αναφερθούν:

- Οι συμβάσεις Leasing καλύπτουν για την ώρα μόνο τον κινητό εξοπλισμό και όχι τα ακίνητα (κτίρια, γήπεδα, οικόπεδα).
- Η τουλάχιστον τριετούς διάρκειας σύμβαση λειτουργεί ανασταλτικά στη χρησιμοποίηση του Leasing σε περιπτώσεις εποχιακής εργασίας.
- Οι εταιρείες Leasing προτιμούν να μισθώνουν εξοπλισμούς με ευρύτερη δυνατή χρήση και όχι εξειδικευμένους που είναι απαραίτητη σε συγκεκριμένους κλάδους.
- Οι εταιρείες Leasing υπεισέρχονται έμμεσα στην ιδιοκτησία του πελάτη τους.

- Υπάρχει προτίμηση στη χρηματοδότηση μεγάλων επιχειρήσεων, διότι θεωρούνται από τις εταιρείες Leasing περισσότερο αξιόπιστες.

Παρόλα αυτά ο θεσμός γνωρίζει σημαντική ανάπτυξη στη χώρα μας και απαλλάσσει πολλές επιχειρήσεις από σοβαρές ακινητοποιήσεις κεφαλαίων. Το βασικό όφελος που προκύπτει, ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες εξαγωγικές επιχειρήσεις, έγκειται στην απαλλαγή ουσιαστικά της ενασχόλησης της επιχείρησης με το λογαριασμό πελατών της, στην εξοικονόμηση χρόνου, προσωπικού, μηχανογράφησης κ.λ.π., στην απαλλαγή από τις διαδικασίες ελέγχου φερεγγυότητας των αγοραστών, στην κάλυψη από νομική άποψη για τις συναλλαγές της επιχείρησης στο εξωτερικό, αλλά και την άμεση χρηματοδότηση, αφού η επιχείρηση λαμβάνει συνήθως προκαταβολή το 80% της αξίας του εκχωρημένου τιμολογίου μόλις αυτό εκδοθεί και παραδοθεί στην εταιρεία Factoring.

Οι υπηρεσίες Factoring, εκτός της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης (προκαταβολή αξίας τιμολογίου) που χρεώνεται με τα νομικά επιτόκια και τις σχετικές προμήθειες, κοστίζουν από 0,25% έως 4% προμήθεια επί της αξίας του τιμολογίου που εκχωρείται. Το βασικό μειονέκτημα του είναι, ότι είναι περισσότερο δαπανηρό συγκρινόμενο με το κεφάλαιο κίνησης. Και είναι όντως έτσι, αν δεν συνεκτιμηθούν οι ωφέλειες που προκύπτουν από τη διαχείριση των πελατών επί πιστώσει (Παπανδρόπουλος Α., 1997).

Υπηρεσίες Factoring προσφέρουν η Εγνατία, η Ευρωπαϊκή Λαϊκή Τράπεζα, η Ιονική Τράπεζα και ορισμένοι ιδιωτικοί φορείς με τραπεζική όμως υποστήριξη.

Με τον όρο Forfaiting εννοείται η προεξόφληση (αγορά) μιας συνήθως μεσοπρόθεσμης εξαγωγικής απαίτησης από κάποια τράπεζα ή άλλο εξειδικευμένο πιστωτικό ίδρυμα, η οποία παραιτείται από το δικαίωμα αναγωγής κατά του φορέα της απαίτησης, σε περίπτωση που αυτή δεν καταστεί δυνατόν να εξοφληθεί έγκαιρα από τον οφειλέτη. Κατά κανόνα, την εξόφληση της αντίστοιχης οφειλής εγγυάται κάποια τράπεζα. Τον θεσμό του Forfaiting εφαρμόζει ο Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (ΟΑΕΠ) και προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η Ιονική Τράπεζα.

Επίσης, ο θεσμός του Venture Capital (V/C) εισήχθη στην Ελλάδα με το Ν.1775/88 και οι σχετικές εταιρείες καθιερώθηκαν με τον όρο Εταιρείες Παροχής Επιχειρηματικού Κεφαλαίου (ΕΠΕΚ). Η ουσία του είναι επενδύσεις στο μετοχικό κεφάλαιο επιχειρήσεων με δυνατότητα μεγάλης ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο χρονικό

ορίζοντα, από φορείς που απολαμβάνουν ενεργό ρόλο διοικητικής υποστήριξης και έχουν στόχο την πραγματοποίηση υπεραξίας από τη συμμετοχή τους αυτή.

Ο όρος Κεφάλαιο Υψηλού Κινδύνου σημαίνει ότι υπάρχει σημαντική πιθανότητα αποτυχίας σε κάποιες επενδύσεις που πραγματοποιεί η εταιρεία V/C, η οποία όμως αναμένει πολλαπλάσιες αποδόσεις σε συγκεκριμένες άλλες επιχειρήσεις που θα αναπτυχθούν ραγδαία, ώστε το τελικό αποτέλεσμα για τις εταιρείες αυτές να είναι θετικό. Για τον προηγούμενο λόγο, ο θεσμός του V/C συσχετίζεται άμεσα με τις νέες τεχνολογίες και την παραγωγική τους αξιοποίηση αλλά και με τη συμμετοχή σε καινοτόμες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Στην Ελλάδα, ΕΠΕΚ έχουν δημιουργήσει η Εμπορική Τράπεζα, η Τράπεζα Πίστωσης, η ΕΤΕΒΑ και ιδιώτες επιχειρηματίες.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να μελετήσουν σοβαρά και τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που τους προσφέρουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα που λειτουργούν για αυτές και τα οποία, αναφερθεί, δεν αξιοποιούνται κατά τον καλύτερο τρόπο από ελληνικής πλευράς.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται με ποιους τρόπους χρηματοδοτούνται οι επιχειρήσεις σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες: Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ην.Βασίλειο, Αυστρία, Μάλτα και Σουηδία. Στον πίνακα φαίνεται ο μέσος όρος των χωρών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και ο γενικός μέσος όρος.

Οι χρησιμοποιούμενοι τρόποι χρηματοδότησης από τις επιχειρήσεις που αναγράφονται στον πίνακα είναι: οι αλληλόχρεοι τραπεζικοί λογαριασμοί, η χρηματοδοτική μίσθωση (Leasing), το Factoring, τα κέρδη προηγούμενων χρήσεων και η έκδοση νέων μετοχών.

Όπως φαίνεται, η Ελλάδα χρησιμοποιεί κατά 58% τους αλληλόχρεους τραπεζικούς λογαριασμούς και 0% το Factoring. Τα κέρδη προηγούμενων χρήσεων καταλαμβάνουν το 36% ενώ η έκδοση νέων μετοχών το 22% και η χρηματοδοτική μίσθωση μόλις το 11%.

Η εικόνα δεν διαφέρει ιδιαίτερα από το γενικό μέσο όρο όπου οι αλληλόχρεοι τραπεζικοί λογαριασμοί αντιστοιχούν στο 57%, η χρηματοδοτική μίσθωση στο 36%, το Factoring στο 11%, τα κέρδη προηγούμενων χρήσεων στο 44% και η έκδοση νέων μετοχών στο 16%. Η εικόνα είναι παρόμοια και στον μέσο όρο των χωρών που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα όπου οι αλληλόχρεοι τραπεζικοί λογαριασμοί

αντιστοιχούν στο 57%, η χρηματοδοτική μίσθωση στο 36%, το Factoring στο 12%, τα κέρδη προηγούμενων χρήσεων στο 45% και η έκδοση νέων μετοχών στο 16%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

	ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟ Ι ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ LEASING	FACTORING	ΚΕΡΑΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ	ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ
ΒΕΛΓΙΟ	59%	32%	7%	42%	29%
ΔΑΝΙΑ	67%	12%	4%	56%	13%
ΓΑΛΛΙΑ	42%	42%	28%	62%	12%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	37%	56%	5%	32%	22%
ΕΛΛΑΔΑ	58%	11%	0%	36%	22%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	73%	49%	6%	49%	12%
ΙΤΑΛΙΑ	82%	30%	14%	26%	8%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	50%	40%	12%	58%	11%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	85%	34%	8%	51%	24%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	27%	30%	13%	47%	12%
ΙΣΠΑΝΙΑ	33%	39%	17%	61%	22%
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΙΟ	70%	42%	6%	55%	13%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ Ε.Ε.	57%	36%	12%	45%	16%
ΑΥΣΤΡΙΑ	43%	43%	5%	21%	22%
ΜΑΛΤΑ	84%	11%	3%	55%	12%
ΣΟΥΗΔΙΑ	65%	21%	2%	40%	14%
ΓΕΝΙΚΟΣ ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	57%	36%	11%	44%	16%

Πηγή: Βιοτεχνικό Επιμελητήριο της Αθήνας

3.6 ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΟΙ ΜΜΕ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ;

Από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας οι τοπικές κοινωνίες της ελληνικής περιφέρειας έχουν αρχίσει να αναζητούν ενδογενείς στρατηγικές ανάπτυξης τους, σε ένα νέο κοινωνικο-οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο που συνεχώς εξελίσσεται. Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του πλαισίου είναι η αδυναμία της κεντρικής παρεμβατικής πολιτικής να αμβλύνει αισθητά τις οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στους πόλους ανάπτυξης (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) από τη μια και την υπόλοιπη περιφέρεια από την άλλη, παρά το γεγονός ότι η πολιτική δημοσίων επενδύσεων έχει εμφανώς ευνοήσει την τελευταία και παρά τη θεσμοθέτηση μιας σειράς αναπτυξιακών κινήτρων (Γιαννίσης, 1988).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η έρευνα για την πορεία της τοπικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με θεωρίες για «ανάπτυξη από κάτω» ή για «αυτόνομη και αυτοδύναμη ανάπτυξη», είχε ως αποτέλεσμα κάποιες ισχυρές προτάσεις για περιφερειακή ανάπτυξη. Έτσι ενώ στο παρελθόν η τοπική ανάπτυξη είχε πραγματοποιηθεί με έναν αυθόρμητο τρόπο, τώρα μπορεί να σχεδιαστεί ως μια πολιτική «από τα κάτω». Η πρόταση έχει κερδίσει σημαντική υποστήριξη στην Ισπανία, στην Ελλάδα και στην Ιταλία. Όπως φάνηκε και παραπάνω, έχει προσελκύσει σημαντικό ενδιαφέρον και υποστήριξη από διάφορα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως τα προγράμματα κατάρτισης του Κοινωνικού Ταμείου για συμβούλους στον τοπικό αναπτυξιακό σχεδιασμό, τα προγράμματα SPRINT για βοήθεια στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε διάφορες περιοχές και το πρόγραμμα LEDA για την τοπική ανάπτυξη. Ενώ επισήμως η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακόμα προωθεί την περιφερειακή ανάπτυξη, πολλή μέριμνα και χρηματικά ποσά διοχετεύονται προς μικρές τοπικές πρωτοβουλίες, χωρίς απαραίτητα να περνούν από κρατικές ή περιφερειακές επιτροπές για έγκριση.

Είναι δυνατό να προταθεί μια βιώσιμη στρατηγική ενδογενούς ανάπτυξης για τις τοπικές κοινωνίες, με βάση τον προβληματισμό γύρω από τον ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της τοπικής ανάπτυξης.

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι προσπάθειες για ανάπτυξη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την αυξανόμενη διεθνοποίηση των αγορών και της πληροφόρησης, τη διεθνή κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και την αυξανόμενη

αλληλεξάρτηση των τοπικών και εθνικών παραμέτρων με τα υπερεθνικά κέντρα λήψης αποφάσεων.

Η τοπική πολιτική δεν μπορεί να είναι λειτουργικά ανεξάρτητη από τις πολιτικές του κεντρικού κράτους αλλά να υπάρχει συνεργασία και αλληλοσυσχέτιση όσον αφορά τις παρεμβάσεις και τον σχεδιασμό της τοπικής ανάπτυξης. Παράλληλα με αυτή την άποψη, θα πρέπει να γίνεται σαφής επίγνωση των δυνατοτήτων, περιορισμών και προοπτικών της μεταποιητικής δραστηριότητας στην τοπική κλίμακα αλλά και των τάσεων στην εθνική.

Μια στρατηγική βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης, που ακολουθήθηκε σε πολλές περιοχές της Ευρώπης, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας αφορούσε τις περιοχές-σύστημα. Αυτές είναι τοπικά παραγωγικά συστήματα με ισχυρή ικανότητα καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας στη διεθνή αγορά, χαρακτηρίζονται από τη μεγάλη διαπλοκή και συνεργασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και τα δίκτυα μεταφοράς τεχνολογίας που δημιουργούν το κεντρικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Οι περιοχές-σύστημα συγκροτούν ταυτόχρονα μορφές παραγωγικής συνεργασίας, αλλά και περιβάλλον που προσφέρει ένα σύνολο υπηρεσιών όπως πληροφόρηση, επικοινωνία, ανταλλαγή και επιμόρφωση. Εξασφαλίζουν τη συλλογική ανάπτυξη των τεχνολογικών ικανοτήτων και προσδιορίζουν ένα σταθερό και μακροπρόθεσμο πλαίσιο διεπιχειρησιακής συνεργασίας.

Οι έρευνες για τις περιοχές σύστημα, τα δίκτυα τεχνολογίας και την παραγωγική συνεργασία, επισημαίνουν συνήθως τη συγκέντρωση και εξειδίκευση μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε διαφορετικές φάσεις μιας συγκεκριμένης παραγωγικής διαδικασίας, την κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές που χαρακτηρίζεται από το μεγάλο αριθμό των ειδικευμένων εργατών που αμείβονται για την καλή ποιότητα της εργασίας τους, την εξειδίκευση και ευελιξία των επιχειρήσεων, και τις πολυδαίδαλες μορφές συνεργασίας και αμοιβαιότητας των επιχειρήσεων (Ε. Σεφερτζή, 1998).

Περιοχές που τείνουν να οργανωθούν ως περιοχές-σύστημα είναι αυτές που η δυναμική τους στηρίζεται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις Ε&ΤΑ και στη συνεργασία επιχειρήσεων και τοπικών φορέων. Η στενή συνεργασία ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων αποτελεί βασική παράμετρο της σύστασης και ανάπτυξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και περιλαμβάνει τον προσανατολισμό της έρευνας στην

εφαρμοσμένη βιομηχανική έρευνα, την ανάληψη ερευνητικών συμβολαίων, τη δημιουργία επιστημονικών πάρκων και τεχνοπόλεων. Η επιστημονική πόλη Ile de France και η Σοφία-Αντίπολις στη Γαλλία, το Cambridge στην Αγγλία είναι περιοχές που συγκεντρώνουν αυτοτελείς και αυτοδύναμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας οι οποίες δίνουν έμφαση στην έρευνα και στις υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του παραγωγικού ιστού κάθε χώρας και διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο όσον αφορά την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Εξαιτίας της φύσης τους λοιπόν, η οποία παρουσιάζει ευελιξία, εντάσσονται στα μέσα της περιφερειακής πολιτικής.

Οι σημαντικότεροι λόγοι ένταξης τους μπορούν να συνοψιστούν σε δύο προτάσεις. Πρώτον, γιατί δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και δεύτερον γιατί μπορούν να παράγουν προϊόντα που ικανοποιούν την άμεση ζήτηση και ενσωματώνουν καινοτομικές ιδέες. Επιπλέον η μικρομεσαία επιχείρηση βελτιώνει το επιχειρηματικό περιβάλλον, γιατί οι εργαζόμενοι διατηρούν καλές σχέσεις μεταξύ τους και φροντίζουν για τη διατήρηση της ανταγωνιστικής θέσης της επιχείρησης σε υψηλό επίπεδο. Επίσης, έχουν τη δυνατότητα να διαφοροποιούν πολύ γρήγορα την παραγωγή τους και να αντιμετωπίζουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο με πιο ευέλικτους και αποτελεσματικούς τρόπους. Η ικανότητα, εξάλλου, της προσαρμογής τους στις συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία, αποτελεί κύριο πλεονέκτημα τους στην αναζήτηση συμπληρωματικής σχέσης με τη μεγάλη επιχείρηση, είτε με τη μορφή υπεργολαβίας, είτε με τη μορφή στήριξης μιας ενδιάμεσης φάσης στην παραγωγική διαδικασία των μεγάλων επιχειρήσεων.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν το κύριο μέσο προώθησης της τοπικής ανάπτυξης, γιατί αναδεικνύουν την τοπική επιχειρηματικότητα και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και επομένως μειώνουν το ποσοστό της ανεργίας και το ποσοστό μετανάστευσης του εργατικού δυναμικού. Συμβάλλουν επίσης, στην εφαρμογή των μέτρων πολιτικής που στοχεύουν στην εισαγωγή καινοτομιών, στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων, στην αναζωογόνηση των παραδοσιακών κλάδων στην περιφέρεια και στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας για την παραγωγή νέων προϊόντων.

Η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον ευρωπαϊκό χώρο υποστηρίζεται από πολλά προγράμματα της Κοινότητας μιας και οι μικρομεσαίες

επιχειρήσεις συμβάλλουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας και προωθούν την οικονομική και κοινωνική συνοχή ανάμεσα στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υποστήριξη της Κοινότητας εκφράζεται κυρίως με ενισχυόμενες δράσεις τοπικής ανάπτυξης και διάχυσης νέων τεχνολογιών, που δημιουργούν καινοτομικό περιβάλλον στις φθίνουσες και καθυστερημένες περιφέρειες.

Στα προηγούμενα κεφάλαια έγινε μια προσπάθεια να παρουσιαστούν οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η απήχηση που έχουν σε αυτές, η συμβολή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην τοπική ανάπτυξη και η πολιτική των κινήτρων στην Ελλάδα.

Τα συμπεράσματα που διεξάγονται δεν είναι και πολύ ενθαρρυντικά για τη χώρα μας. Η συντριπτική πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αγνοεί τον αναπτυξιακό Ν.2801/98, δεν έχει συστηματική ενημέρωση για τις εξελίξεις του προϊόντος που παράγει και αγνοεί πλήρως τα πλεονεκτήματα της μηχανοργάνωσης. Από την άλλη, ο νέος νόμος δίνει ως ορισμό του κατωφλιού για υπαγωγή επενδύσεων νέων μονάδων στα 45 εκατ. δρχ., ποσό που για τα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας είναι πολύ μεγάλο.

Σε κοινοτικό επίπεδο οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν εκμεταλλεύονται όσο θα έπρεπε τα κοινοτικά προγράμματα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη ενημέρωσης, στην έλλειψη τεχνογνωσίας καθώς και στη μη ύπαρξη συγκεκριμένου φορέα για τη διάδοση αυτών. Ο ΕΟΜΜΕΧ, ο οποίος έχει και την ευθύνη της στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με παροχή τεχνικής βοήθειας, χρηματοδότησης, συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, εκπαίδευση, επιμόρφωση και ενημέρωση, στήριξη συνεταιρισμών και κοινοπραξιών και προώθηση των καινοτομιών, παρουσιάστηκε ανήμπορος να ακολουθήσει τις μεγάλες ανακατατάξεις στον χώρο. Για το λόγο αυτό βρίσκεται στο στάδιο εκσυγχρονισμού και αναδιάρθρωσης, μετά από business plan που εκπονήθηκε σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θα διαδραματίσει πλέον ένα ρόλο επιτελικό, ρόλο στρατηγείου για την κατάρτιση πολιτικής και τον συντονισμό, προώθηση και εφαρμογή μέτρων ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και τους φορείς που τις εκπροσωπούν (επιμελητήρια, επαγγελματικές οργανώσεις κ.λ.π.), καθώς και με φορείς του ιδιωτικού φορέα.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικά χρηματοοικονομικά προβλήματα, που φτάνουν συχνά μέχρι και την έλλειψη κεφαλαίων εκκίνησης. Το γεγονός αυτό οφείλεται τόσο στο περιορισμένο αρχικό κεφάλαιο, που συχνά περιορίζεται στις προσωπικές αποταμιεύσεις του επιχειρηματία, όσο και στην κακή οικονομική διαχείριση που οφείλεται στην έλλειψη γνώσεων και εμπειρίας σε αυτόν τον τομέα.

Η κατάσταση επιδεινώνεται ακόμα περισσότερο, αν λάβουμε υπόψη ότι η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά κεφαλαίων είναι περιορισμένη λόγω της ανεπάρκειας εμπράγματων εγγυήσεων, των πολύπλοκων διαδικασιών που δεν είναι εύκολο να αντιμετωπιστούν από τους επιχειρηματίες καθώς και απροθυμία των τραπεζών να ασχοληθούν με τη χρηματοδότηση τους, λόγω του μικρού ύψους και του μεγάλου αριθμού των δανείων, που καθιστούν για τις τράπεζες ιδιαίτερα δαπανηρή τη σύναψη τους.

Όσον αφορά τα κυριότερα αίτια, στον φορολογικό, χρηματοδοτικό και αναπτυξιακό τομέα, που οδήγησαν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στη συρρίκνωση (και έχουν αναφερθεί στο Κεφάλαιο 3) θα μπορούσαμε να προτείνουμε τι μπορεί να γίνει και να μπορέσουν οι Ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις να ξεπεράσουν την κρίση και να βοηθήσουν στην ανάκαμψη της Εθνικής οικονομίας:

1. Στο φορολογικό τομέα

- Να καταργηθεί ο φορολογικός συντελεστής 35% που εφαρμόζεται στις προσωπικές εταιρείες σαν μέτρο ενθάρρυνσης της συνένωσης των επιχειρήσεων.
- Να καταργηθούν τα αντικειμενικά κριτήρια φορολόγησης. Το σύστημα είναι άδικο αφού παραβιάζει την συνταγματική επιταγή να φορολογούνται όλοι οι Έλληνες με βάση τα πραγματικά τους εισοδήματα και όχι με βάση τα πλασματικά.
- Το φορολογικό καθεστώς να ισχύει τουλάχιστον για μια τετραετία, για να μην δυσχεραίνονται ο προγραμματισμός και η δράση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι μικρομεσαίες, στην πλειοψηφία τους, δεν διαθέτουν οργανωμένα λογιστήρια προκειμένου να παρακολουθούν τις φορολογικές μεταβολές.

- Να απαλλάσσονται οι νεοϊδρύνμενες επιχειρήσεις της φορολογίας εισοδήματος τουλάχιστον κατά 50% για τα δυο πρώτα έτη λειτουργίας τους. Είναι άλλωστε γνωστές οι μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους.
- Τέλος να θεσπιστούν φορολογικά και άλλα κίνητρα για την συγχώνευση επιχειρήσεων και την μεταβολή τους σε ισχυρές και ανταγωνιστικές μονάδες.

2. Στον χρηματοπιστωτικό τομέα

Η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες, αφού ζητούνται ακόμη και για μικρά δάνεια μεγάλες εγγυήσεις που φυσικά δεν μπορούν να παρασχεθούν. Το πρόβλημα έχει γίνει ακόμη μεγαλύτερο με την ουσιαστική κατάργηση της 197 απόφασης της Νομισματικής Επιτροπής. Επίσης το κόστος του χρήματος είναι εξαιρετικά υψηλό με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τον εκσυγχρονισμό και την πραγματοποίηση νέων παραγωγικών επενδύσεων.

Παρά τα μεγάλα κέρδη των τραπεζών, τη πτώση του πληθωρισμού και την σημαντική μείωση των επιτοκίων καταθέσεων, οι τράπεζες συνεχίζουν να δανείζουν τις επιχειρήσεις με υψηλά επιτόκια της τάξεως του 15%, πράγμα που δεν συμβαίνει στην Ευρώπη. Για να μπορέσουν λοιπόν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να οδηγηθούν στην ανάπτυξη θα πρέπει:

- α) Να δημιουργηθούν εταιρείες αμοιβαίων εγγυήσεων που θα εγγυούνται την λήψη δανείων από τις τράπεζες.
- β) Να εξασφαλιστούν μακροπρόθεσμα και χαμηλότοκα δάνεια καθώς και επιδότηση στα επιτόκια.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θέλουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας σαν μοχλό ανάπτυξης και ιδιαίτερα τις κρατικές τράπεζες.

3. Στον αναπτυξιακό τομέα

- α) Θα πρέπει να δοθούν αναπτυξιακά κίνητρα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για την συνένωση και την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, ύστερα από την υποβολή μελέτης βιωσιμότητας. Η πραγματοποίηση μιας τέτοιας μελέτης για κάθε επιχείρηση, που θα δείχνει την ανταγωνιστικότητα του παραγόμενου προϊόντος, στην κατεύθυνση της

ζήτησης της αγοράς και εάν η συγκεκριμένη επιχείρηση θα έχει μέλλον, είναι αναγκαία.

β) Η εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα εκσυγχρονισμού, καθώς και των προγραμμάτων κατάρτισης και ειδίκευσης προσωπικού, θα βοηθήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να αναπτυχθούν σύμφωνα με τα κοινοτικά πρότυπα και να ξεπεράσουν τις σημερινές τους αδυναμίες.

γ) Η πραγματοποίηση έργων υποδομής για την εγκατάσταση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όπως τα Βιομηχανικά Πάρκα, οι Βιομηχανικές Ζώνες και τα Εμπορικά Κέντρα, αποτελούν σημαντικές προτεραιότητες.

Όπως αναφέρθηκε οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συμβάλλουν με ουσιαστικό τρόπο στην τοπική ανάπτυξη, η οποία επιβάλλει μετασχηματισμούς στο τοπικό κοινωνικο-οικονομικό σύστημα, αντιδρά στις εξωτερικές προκλήσεις, προωθεί τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και ενεργοποιεί τους τοπικούς παραγωγικούς πόρους. Η διάρθρωση ενός συστήματος μέτρων τοπικής ανάπτυξης εξαρτάται κυρίως από το βαθμό εξειδίκευσης της τοπικής οικονομίας, το μέγεθος των τοπικών επιχειρήσεων, τις παραγωγικές αλληλεπιδράσεις, τη διάχυση των καινοτομιών και τους τοπικούς θεσμούς.

Κύρια χαρακτηριστικά της τοπικής ανάπτυξης είναι ο υψηλός βαθμός αυτονομίας των οικονομικών δραστηριοτήτων και η τάση δημιουργίας των προϋποθέσεων αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η διαδικασία αυτή αρχίζει με την εμφάνιση της τοπικής επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία δικτύων παραγωγικών σχέσεων των τοπικών επιχειρήσεων, την αύξηση των εξαγωγικών επιδόσεων των επιχειρήσεων και τελικά την κυριαρχία της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή.

Ο τρόπος παραγωγής προσαρμόζεται στο πρότυπο της Ευέλικτης Εξειδίκευσης και η παραγωγή προσανατολίζεται πολύ γρήγορα στις απαιτήσεις της ζήτησης, με τη διαφοροποίηση των προϊόντων και την κατασκευή και προώθηση στην αγορά νέων προϊόντων, καινοτομικού κυρίως χαρακτήρα.

Οι φορείς της τοπικής ανάπτυξης μπορεί να ανήκουν στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα. Ο δημόσιος τομέας καλύπτει κυρίως ανάγκες κοινωνικής πολιτικής και ενεργοποιείται από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώ ο ιδιωτικός καλύπτει καταναλωτικές ανάγκες της τοπικής και διεθνούς αγοράς, με φορείς τις τοπικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Η τοπική ανάπτυξη χρησιμοποιήθηκε με επιτυχία στη Νότια Ευρώπη και κυρίως στην περιοχή της Τρίτης Ιταλίας (στην οποία αναφέρθηκα στο Κεφάλαιο 1). Η Κοινότητα έδωσε έμφαση στην ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης, κυρίως με την υποστήριξη μεθόδων διάχυσης της τεχνολογικής προόδου και την οργάνωση και βελτίωση της παραγωγικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Για την άσκηση πολιτικής υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της τοπικής ανταγωνιστικότητας κεντρικό στοιχείο μπορεί να είναι η αυτό-οργάνωση ενός αναπτυξιακού προγράμματος και η επιδίωξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του τοπικού παραγωγικού συστήματος. Συνήθως ένα τέτοιο πρόγραμμα περιέχει μέτρα που αφορούν:

- Την ενίσχυση της τεχνολογικής ικανότητας (υποδομές, έρευνα, μεταφορά τεχνολογίας, κατάρτιση επιχειρηματικών υπηρεσιών, πληροφορική, τηλεματική).
- Την ενίσχυση της διεθνοποίησης (υποδομές εξαγωγικής στήριξης, προσέλκυση επενδύσεων, διεθνείς συνεργασίες, προβολή).
- Την ενίσχυση της τοπικής συνεργασίας και ολοκλήρωσης (δίκτυα, κοινές επιδιώξεις, συμμετοχικές μορφές παραγωγής).
- Την ενίσχυση της ποιότητας του περιβάλλοντος (περιβάλλον, άρση κοινωνικού αποκλεισμού).

Οι στρατηγικές των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσανατολίζονται περισσότερο στην ευέλικτη παραγωγή του προϊόντος, στην καινοτομία και στη διαφοροποίηση στο προϊόν από ότι στην αύξηση της παραγωγικότητας, παρά τη μικρή κερδοφορία που παρουσιάζουν. Η ευελιξία της παραγωγής, με έμφαση στην παραγωγή μικρότερης κλίμακας και οικονομικών στόχου, εξασφαλίζεται με τον κατακερματισμό της παραγωγής και την εγκαθίδρυση εκτεταμένων υπεργολαβιών, δικτύων μικρών επιχειρήσεων ή δικτύων ανάμεσα σε μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις.

Τα παραπάνω δίκτυα είναι είτε τοπικά, με τη διαπλοκή των επιχειρήσεων σε διαφορετικά στάδια της παραγωγής (όπως στην περίπτωση της Τρίτης Ιταλίας) και στη βάση συνεργασιών και μεταφοράς τεχνολογίας, είτε αφορούν διαφορετικές τοποθεσίες και παίρνουν μορφή υπεργολαβιών στη βάση απλής ροής αγαθών με χώρες φτηνής εργασίας

Την προώθηση της υπεργολαβίας βοηθά και η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από τα διάφορα προγράμματα για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Όπως φάνηκε και στο Κεφάλαιο 2, η Ε.Ε. εφαρμόζει μια πολιτική στον τομέα της ανάπτυξης και συνεργασίας των ΜΜΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναπτύξει διάφορες υπηρεσίες και πρωτοβουλίες οι οποίες εξυπηρετούν την ανάπτυξη των συνεργασιών μεταξύ των επιχειρηματικών μονάδων και ενισχύουν τη διαλειτουργικότητα όλων των κοινοτικών ενεργειών και προγραμμάτων. Τα δίκτυα συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων διακρίνονται από μια συμπληρωματικότητα και στοχεύουν στην εξασφάλιση της υψηλής προστιθέμενης αξίας των κοινοτικών πολιτικών υπέρ των επιχειρήσεων ώστε να μπορέσουν οι πολιτικές αυτές να συμβάλλουν στη συνοχή του ευρωπαϊκού χώρου.

Την εποπτεία των δικτύων αυτών την έχει η XXIII Γ.Δ. η οποία απέκτησε τις σημερινές διοικητικές της διαστάσεις και αρμοδιότητες μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Νωρίτερα αρμόδια για την εφαρμογή σποραδικών πρωτοβουλιών ήταν μια υποτυπώδης οργανωμένη task force. Η Γ.Δ. έχει σχέση με την οικονομική ενίσχυση όλων των δραστηριοτήτων και με την έγκαιρη χορήγηση software καθώς και την υποστήριξη τους με στελεχιακό δυναμικό και την παροχή υπηρεσιών κατάρτισης και επιμόρφωσης.

Επίσης η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον τομέα της δημιουργίας επιχειρήσεων καινοτομικού χαρακτήρα. Η γενικότερη βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, έχει ως στόχο να διευκολύνει τη δημιουργία, την διατήρηση και την ανάπτυξη τους. Η διαπίστωση ότι οι επιχειρηματικές δραστηριότητες εξαρτώνται σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης τους από το χρηματοοικονομικό περιβάλλον αναδεικνύει το ευρύ πεδίο παρεμβατικών προγραμμάτων που μπορούν να εκπονηθούν για τη βελτίωση του.

Τα κοινοτικά προγράμματα για να κάνουν αποδεκτή μια πρόταση επιβάλλουν να προέρχεται από ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις προερχόμενες από δύο τουλάχιστον διαφορετικές χώρες, έτσι ώστε να προάγεται όχι μόνο η έρευνα και η τεχνολογία αλλά να μπορούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να αναπληρώσουν τα κενά τους συνεργαζόμενες με άλλες επιχειρήσεις. Επίσης έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν πολύτιμη εμπειρία και τεχνογνωσία, να μοιραστούν τον επιχειρηματικό κίνδυνο και το κόστος της ανάπτυξης νέων προοπτικών στην αγορά, να διαχειριστούν

τεχνολογικά αποτελέσματα και να ενημερωθούν για την εξέλιξη της εφαρμοσμένης έρευνας στο νέο, ευμετάβλητο, διεθνοποιημένο και απαιτητικό περιβάλλον.

Η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων γίνεται μέσω των επιμέρους πολιτικών της, όπως είναι:

- Η περιφερειακή και διαρθρωτική πολιτική περιλαμβάνει τα προγράμματα ADAPT, INTERREG, LEADER, LEONARDO.
- Η πολιτική έρευνας και ανάπτυξης και περιλαμβάνει τα προγράμματα CRAFT και SPRINT.
- Η πολιτική ανταγωνισμού στην οποία περιλαμβάνεται και η πολιτική βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας.
- Η βελτίωση του περιβάλλοντος λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Η ειδική χρηματοδοτική ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που περιλαμβάνει την ETAE, ΕΤΕΠ και SEED CAPITAL.
- Την ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από : BC-NET, BRE, EUROPARTENARIAT, IBEX, ECIP.

Όλες αυτές οι πολιτικές στοχεύουν στην διάδοση της πληροφόρησης και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων, της καινοτομίας, της ευελιξίας, της προώθησης της συνεργασίας με τρίτες χώρες, της αύξησης της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων, της ευκολότερης πρόσβασης στην διεθνή αγορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

4.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως γίνεται κατανοητό στο Κεφάλαιο 2, τα κίνητρα αποτέλεσαν το σημαντικότερο εργαλείο προώθησης της αναπτυξιακής διαδικασίας στην Ελλάδα σε ολόκληρη τη μεταπολεμική περίοδο. Τα κρατικά κίνητρα αποτέλεσαν ένα στήριγμα, που σταθερά παρασχέθηκε στις ιδιωτικές επιχειρήσεις από το Κράτος, προκειμένου να διασφαλιστούν επενδύσεις, εξαγωγές, απασχόληση, μεγέθυνση, αναδιάρθρωση και προσαρμογή στις διεθνείς πιέσεις. Κεντρικό χαρακτηριστικό της πολιτικής των κινήτρων ήταν η μετάβαση από κίνητρα με μεμονωμένους στόχους, όπως επενδύσεις,

ξένες επενδύσεις, εξαγωγές σε πιο σύνθετους στόχους όπως επενδύσεις που να στηρίζουν ταυτόχρονα την τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη, επενδύσεις σε ειδικούς κλάδους, επενδύσεις ειδικού περιεχομένου, όπως εισαγωγή νέων τεχνολογιών, προστασία περιβάλλοντος, κίνητρα για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη κ.α.

Παρόλα αυτά, ο απολογισμός της πολιτικής κινήτρων στη χώρα έχει κριθεί μάλλον φτωχός και δεν είναι λίγοι εκείνοι που ισχυρίζονται ότι μια σειρά από κίνητρα αποτελούν σπατάλη και ότι κατευθύνονται προς δραστηριότητες που δεν συμβάλλουν ιδιαίτερα στην αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας. Η αναποτελεσματικότητα της πολιτικής των κινήτρων, όπως ασκήθηκε για πολλές δεκαετίες, φαίνεται σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό επιδοτήσεων ως προς τη βιομηχανική παραγωγή από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν ταυτόχρονα η βιομηχανία της χώρας και όλη η οικονομία κινούνται για μια εικοσαετία με συγκριτικά φτωχούς ρυθμούς ανάπτυξης. Το βασικό μήνυμα των εμπειριών που αντλήθηκαν μέχρι σήμερα δείχνει ότι τα κίνητρα δεν οδηγούν αναγκαστικά σε αναπτυξιακά αποτελέσματα, αν δεν αποτελούν τμήμα μιας συνολικότερης και αποτελεσματικότερης αναπτυξιακής πολιτικής και αν δεν βρίσκονται σε αντιστοιχία με πραγματικά κενά της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Όσον αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η τεχνολογία, η καινοτομία, οι γνώσεις, το ανθρώπινο δυναμικό αποκτούν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα ως καθοριστικά στοιχεία των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων μιας επιχείρησης. Η τυπική ελληνική επιχείρηση στο σημείο αυτό παρουσιάζει μικρές ικανότητες και ελάχιστες εμπειρίες, οι οποίες οφείλονται στην απουσία πολιτικών για μεγάλο χρονικό διάστημα μεταπολεμικά καθώς και σε διαρθρωτικά στοιχεία όπως η ανεπάρκεια υποδομών και επιχειρηματικών σχημάτων που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών ικανοτήτων τεχνολογικού χαρακτήρα.

Παρόλα αυτά, πρέπει να σημειωθεί ότι, πολλαπλασιάζονται τα παραδείγματα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δείχνουν μια σοβαρή ανταγωνιστική ικανότητα και συγκροτούν το νέο παραγωγικό σύστημα της χώρας, πιο ανταγωνιστικό, πιο ευέλικτο, πιο επιθετικό και ικανό, όχι απλώς να κινείται μέσα στο χώρο της εθνικής αγοράς, αλλά και να επεκτείνεται με επενδύσεις και σε τρίτες χώρες. Τα παραδείγματα αυτά προσανατολίζουν το σύστημα των κινήτρων στη στήριξη των

προσπαθειών αναδιάρθρωσης σε επίπεδο επιχείρησης, στην ενθάρρυνση δραστηριοτήτων που δυναμώνουν την ανταγωνιστική ικανότητα η οποία στηρίζεται στη γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία, το μέγεθος της επιχείρησης, την κατάλληλη επιχειρηματική στρατηγική, τη διασύνδεση με νέες αγορές κ.α. Επίσης ενθαρρύνεται η στήριξη των στοιχείων εκείνων που ενισχύουν τη διεθνοποίηση της ελληνικής επιχείρησης και διευρύνουν τη δυνατότητα της να συμμετάσχει με καλύτερους όρους στην παγκοσμιοποίηση των αγορών και του ανταγωνισμού.

Η πολιτική των κινήτρων έχει ως στόχο τη μείωση των επιχειρηματικών κινδύνων χωρίς να οδηγεί στην πλήρη εξάλειψη της έννοιας του κινδύνου από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που υποστηρίζονται. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι μια οικονομία με υπερβολικά κίνητρα υποδηλώνει σοβαρές παραγωγικές αδυναμίες που τελικά αντανακλώνται σε φτωχές συνολικές επιδόσεις. Ως στόχους, λοιπόν, θα έπρεπε να έχει:

- ⇒ Την βελτίωση των κλασσικών μηχανισμών ενίσχυσης των επενδύσεων, μέσω των κινήτρων του επενδυτικού νόμου και ειδικών φορολογικών απαλλαγών προς ένα ευρύτερο φάσμα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- ⇒ Την στήριξη διαδικασιών έρευνας, τεχνολογικής βελτίωσης και καινοτομίας στις οποίες όλο και μεγαλύτερος αριθμός ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων διακρίνει μια πηγή ανταγωνιστικών ωφελειών και να υποκινήσει τη διασύνδεση τους με ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια.
- ⇒ Την ενίσχυση της κατάρτισης, εκπαίδευσης και ειδίκευσης των εργαζομένων μέσα από ένα επενδυτικό πρόγραμμα.
- ⇒ Την στήριξη της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης μέσα από την παροχή σοβαρών κινήτρων στις μειονεκτικές περιοχές της χώρας.

Η αναπτυξιακή πολιτική λοιπόν, κινείται σε ένα φάσμα ενός ευρύτερου πλέγματος δράσης. Τα μέτρα και οι παρεμβάσεις που αναπτύσσονται θα πρέπει να ξεκινούν από την αντίληψη ότι η ανταγωνιστική ικανότητα της επιχείρησης δεν είναι συνάρτηση ενός ή κάποιων μεμονωμένων παραγόντων αλλά ένα σύνθετο πρόβλημα που προσδιορίζεται από περισσότερα στοιχεία, στα οποία οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρά κενά και η κάλυψη των οποίων αποτελεί ένα συνολικότερο πλέγμα πολιτικής(Γιαννίτσης Τ., 1983).

Στη διαμόρφωση ενός τεχνολογικού καινοτομικού περιβάλλοντος, δηλαδή τη συγκρότηση θεσμών και υποδομών που ευνοούν τη διάχυση και μεταφορά

τεχνολογίας για την καινοτομική ανάπτυξη (όπως ερευνητικά κέντρα, επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, δίκτυα επιχειρήσεων, εκπαίδευση, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική κ.λ.π.) προσανατολίζεται το ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον των διεθνών, ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων και πολιτικών. Το τεχνολογικό αυτό περιβάλλον αποκτά τόσο διεθνικό και οριζόντιο χαρακτήρα, εντάσσεται δηλαδή σε ένα διεθνές πλαίσιο κοινών προβλημάτων και υλοποίησης, και έχει διευρυμένο πλαίσιο εφαρμογών, όσο και τοπικό χαρακτήρα, αν λάβουμε υπόψη τους ιδιαίτερους παράγοντες και δυνατότητες ενός παραγωγικού συστήματος για την ανάπτυξη και ενσωμάτωση του. Κοινή διαπίστωση αποτελεί ότι για την ανάπτυξη καινοτομιών πρέπει να συνδυάζεται η τεχνολογική υποδομή και προσφορά τεχνολογίας με μια εσωτερική δυναμική των τοπικών παραγωγικών συστημάτων. Στις μέρες μας, όλες οι δυναμικές περιφέρειες της Ευρώπης προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον εγκαθιδρύοντας μια περιφερειακή υποδομή, από όπου οι τοπικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση σε ένα ευρύ πεδίο τεχνολογικών υπηρεσιών. Στην Ελλάδα, η συγκρότηση τέτοιων υποδομών φαίνεται να παρουσιάζει σημαντική υστέρηση και αποτελεί μείζονα ανασταλτικό παράγοντα για την εφαρμογή νέων διαδικασιών παραγωγής.

Η δεκτικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για ευελιξία και καινοτομίες, η δικτύωση, η συνεργασία και αλληλεγγύη των επιχειρήσεων, και η μεταφορά και ενσωμάτωση τεχνολογίας δημιουργούνται με μια «εκ των κάτω» πολιτική. Από την πλευρά των επιχειρήσεων και των τοπικών δομών, παρόλη την αδυναμία που φαίνεται να διακατέχει την ελληνική βιομηχανία και τα τοπικά παραγωγικά συστήματα στο να ακολουθήσουν τα δυναμικά παραδείγματα των περιοχών που εμφανίζουν σημαντική διαπλοκή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, πολύμορφες συνεργασίες, εξειδικευμένη και καινοτομική παραγωγή κ.λ.π., οι δυνατότητες χάραξης μιας δυναμικής αναπτυξιακής πολιτικής μπορεί να είναι εφικτή.

Μια τέτοια πολιτική μπορεί να προσανατολίζεται στην ενίσχυση δυναμικών τοπικών παραγωγικών συστημάτων με ετερογενή κλαδική σύνθεση, τα οποία παρουσιάζουν δυνατότητες ανάπτυξης σε διάφορα πεδία. Στις περιπτώσεις αυτές, η πολιτική παρέμβαση αφορά τη συγκρότηση ενός συστηματικού και συνεκτικού εξωτερικού περιβάλλοντος προσφοράς και μεταφοράς τεχνολογίας που θα περιλαμβάνει όλο το παραγωγικό σύστημα. Για το λόγο αυτό η πολιτική αυτή πρέπει να είναι ευέλικτη, δηλαδή να χαρακτηρίζεται από διαφοροποίηση και πολυμορφία

ώστε να συμβαδίζει με τη διαφοροποίηση και πολυμορφία των τοπικών παραγωγικών συστημάτων.

Οι βασικές πολιτικές παρέμβασης που αφορούν την ενδυνάμωση της τοπικής ανάπτυξης είναι:

- Η συνεκτική και συντονισμένη προσπάθεια του συνόλου των τοπικών φορέων.
- Ο εντοπισμός των δυνατοτήτων των τοπικών δομών, των εξειδικεύσεων και της υπάρχουσας ερευνητικής ικανότητας.
- Η ανάληψη πρωτοβουλιών περιφερειακής τεχνολογικής ανάπτυξης.
- Η αξιολόγηση και ο προσδιορισμός κριτηρίων των αναπτυξιακών δράσεων και η εφαρμογή τους.
- Η ενίσχυση των ενδοπεριφερειακών δικτύων ανάμεσα σε φορείς, μικρομεσαίες επιχειρήσεις και έρευνα.
- Η ενίσχυση και δημιουργία ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων.
- Η ανάπτυξη κέντρων μεταφοράς τεχνολογίας και βάσης δεδομένων.
- Η ενίσχυση με ειδικούς φορείς χρηματοδότησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Η εγκαθίδρυση φορέα περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, με συμμετοχή της περιφερειακής και τοπικής διοίκησης, επαγγελματικούς συνδέσμους, επιμελητήρια και τράπεζες, για την παροχή και οργάνωση πληροφοριών και συμβουλών.
- Η δημιουργία εκπαιδευμένου προσωπικού από τοπικές τεχνικές σχολές. Η έλλειψη ειδικευμένου και γενικότερα εκπαιδευμένου προσωπικού, αποτελεί σημαντικό πρόβλημα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε πολλά τοπικά παραγωγικά συστήματα.
- Η χρηματοδότηση, μέσα από μακροπρόθεσμα δάνεια, των τοπικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τοπικές τράπεζες, ιδιαίτερα για τη χρηματοδότηση κοινών E&A προγραμμάτων μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων.
- Η εγκαθίδρυση προγραμμάτων δικτύωσης, μέσα από τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που επιθυμούν να συνεργαστούν μεταξύ τους, για την από κοινού ανάληψη δραστηριοτήτων και επιμερισμού της παραγωγής σε εξειδικευμένες φάσεις και εξειδικευμένα προϊόντα.

Κεντρικό σημείο, όπως μπορεί να γίνει κατανοητό, αποτελεί ο προσανατολισμός της χρηματοδότησης και των κινήτρων, και γενικότερα της πολιτικής παρέμβασης σε νέου τύπου δραστηριότητες και στρατηγικές.

4.3 ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ Κ.Π.Σ.

Το πρόγραμμα της βιομηχανίας επιχειρεί μια στροφή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω του νέου ΚΠΣ της περιόδου 2000-2006 από το οποίο θα ενισχυθεί η βιομηχανία και το εμπόριο. Το πρόγραμμα αυτό είναι από τα ελάχιστα που δεν είδαν τον προϋπολογισμό τους να αυξάνεται εντυπωσιακά, εν όψει του νέου «πακέτου Σαντέρ». Αυτό δεν σημαίνει ότι τα 660 δισ. δρχ. είναι αμελητέα. Άλλωστε, υπάρχει ακόμη ένα μεγάλο υπόλοιπο από το τρέχον πρόγραμμα, που είχε απορροφήσει μέχρι τον περασμένο Μάρτιο μόνο το 53,5% του προϋπολογισμού του.

Οι δυσκολίες που συνάντησε το τρέχον πρόγραμμα στα πρώτα χρόνια της εφαρμογής του, αλλά και η πλήρης εγκατάλειψη ορισμένων μέτρων του, όπως η ενίσχυση μεγάλων κρατικών βιομηχανικών επενδύσεων, αποτέλεσαν τον οδηγό για τη διαμόρφωση του νέου προγράμματος. Ένας άλλος οδηγός, για την κατεύθυνση που επελέγη, ήταν η άνθηση του Χρηματιστηρίου τα τελευταία χρόνια, η οποία προσέφερε στις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις τα κεφάλαια που είχαν ανάγκη για τις επενδύσεις τους. Αντίστοιχη δυνατότητα δεν είχε δοθεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κυρίως όμως, η διαμόρφωση του προγράμματος στηρίχτηκε στην ανάλυση της κατάστασης της ελληνικής βιομηχανίας και των συγκεκριμένων αναγκών της εν όψει της ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνεται στο συνολικό αναπτυξιακό σχέδιο 2000-2006 που έχει προϋπολογισμό 12,5 τρισ. δρχ. και πρόκειται σύντομα να υποβάλει η κυβέρνηση για έγκριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η ανάλυση, που περιέχεται στο πρόγραμμα, αναδεικνύει μια εικόνα δυϊσμού για τη βιομηχανία, με ορισμένες επιχειρήσεις να προηγούνται και να βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους και άλλες- κυρίως μικρότερες- να υστερούν και να παραμένουν στο περιθώριο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης αυτής:

- Παρά την πρόοδο που συντελέστηκε τα τελευταία χρόνια στην κερδοφορία των επιχειρήσεων, δέκα κλάδοι, μεταξύ των οποίων η κλωστοϋφαντουργία, τα ενδύματα και οι βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες είχαν χαμηλές αποδόσεις, ενώ δύο κλάδοι (χαρτί και μεταλλικά προϊόντα) είχαν αρνητικές αποδόσεις. Οι κλάδοι αυτοί αποτελούν βασικές συνιστώσες της βιομηχανικής δομής της χώρας, κάτι που υποδηλώνει ότι πρέπει να γίνουν ακόμα πολλά για την εξυγίανση και την αναδιάρθρωση της μεταποίησης.
- Η βιομηχανική αναδιάρθρωση της χώρας, η οποία βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, έχει πλήξει με ιδιαίτερη οξύτητα ορισμένες περιοχές, όπου χάθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα σχετικά μεγάλος αριθμός θέσεων απασχόλησης. Πρόκειται για μια ακόμη διάσταση του φαινομένου της μη ισόρροπης γεωγραφικής κατανομής της μεταποιητικής δραστηριότητας, το οποίο αποτελεί πηγή πολλών και σοβαρών προβλημάτων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ήπειρος και η Πελοπόννησος έχουν προσελκύσει ελάχιστο ύψος επενδύσεων, παρά τους υφιστάμενους αναπτυξιακούς νόμους.
- Το προϊόν του μεταποιητικού τομέα, όπως μετριέται με τον δείκτη βιομηχανικής παραγωγής, έχει παραμείνει στάσιμο επί 18 χρόνια. Το 1998 η αύξηση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής ήταν μόλις 5,4% σε σύγκριση με το 1980, ενώ σε σύγκριση με το 1989 ήταν μηδενική.
- Ο όγκος των επενδύσεων την τελευταία εικοσαετία ήταν χαμηλότερος ή-στις καλύτερες περιπτώσεις- στο ίδιο επίπεδο με αυτό των αρχών της δεκαετίας του 1970. Πάντως από το 1994 και μετά καταγράφεται μια ανάκαμψη του ρυθμού των βιομηχανικών επενδύσεων.
- Ο βαθμός εξαγωγιμότητας, δηλαδή το ποσοστό της συνολικής παραγωγής που εξάγεται, έτεινε τα τελευταία χρόνια σε σημαντική αύξηση από 22,5% το 1990 σε 28% το 1997.

Χωρίς να εγκαταλείπονται οι μεγαλύτερες μονάδες, το υπό έγκριση αναπτυξιακό πρόγραμμα δίνει έμφαση στην ενίσχυση της πολυπληθέστατης κατηγορίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όχι μόνο γιατί εκεί εντοπίζονται οι μεγαλύτερες αδυναμίες, αλλά και γιατί από εκεί ελπίζεται ότι θα προέλθουν σημαντικές ευκαιρίες για την παραγωγή πρωτότυπων προϊόντων υψηλής ποιότητας. Επιπλέον, οι μικρές μονάδες είναι αυτές που κρατούν σταθερό των αριθμό των απασχολουμένων τους.

Εξάλλου, το σχετικό πρόγραμμα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που περιείχε το προηγούμενο ΚΠΣ έφτασε σε βαθμό απορροφητικότητας 75% τον περασμένο Μάρτιο, ξεπερνώντας κατά πολύ τις μέσες επιδόσεις του προγράμματος της βιομηχανίας. Έτσι, στο σχετικό κεφάλαιο του αναπτυξιακού προγράμματος προβλέπεται ότι από τα 660 δισ. δρχ. ένα μεγάλο μέρος θα κατευθυνθεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για να χρηματοδοτήσει:

- Τη δημιουργία νέων μονάδων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των υφισταμένων.
- Την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ τους.
- Τη δημιουργία υποδομών για τη στήριξη τους. Θα χρηματοδοτηθούν έργα και προγράμματα υποδομών στους τομείς της πληροφορικής, της προώθησης της καινοτομίας και της ποιότητας των προϊόντων.
- Επιχειρηματικές πρωτοβουλίες ώστε να ενισχυθεί η εξωστρέφεια των ελληνικών επιχειρήσεων κυρίως στις αναδυόμενες αγορές των βαλκανικών και παρευξείνιων χωρών.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι προτάσεις όσον αφορά τη δημιουργία ενός προγράμματος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την ίδρυση ενός ινστιτούτου ενημέρωσης και πληροφόρησης των ενδιαφερομένων φορέων καθώς και ποιοι θα έπρεπε να είναι οι στόχοι της πολιτικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

4.4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ

Είναι αρκετές οι ενδείξεις ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όσο και οι μεγάλες δεν αξιολογούν επαρκώς τους παραγωγικούς πόρους. Αυτό σημαίνει ότι μετά την πλήρη ενσωμάτωση της Ελλάδας στην Κοινότητα, είναι επιτακτική η ανάγκη να μετακινηθεί ο «βιότοπος» όλων των επιχειρήσεων σε υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας. Δηλαδή όλες οι επιχειρήσεις, μεγάλες, μεσαίες και μικρές, οφείλουν να πετύχουν χαμηλότερο κόστος και καλύτερη ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών και να προωθήσουν αλλαγές που να δίνουν έμφαση στον οικονομικό εκσυγχρονισμό της χώρας.

Βασικά το περιεχόμενο του προγράμματος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του συνόλου τους, της παραγωγής και εμπορίας αγαθών και υπηρεσιών και να εδράζεται σε ένα πλαίσιο ευνοϊκών προϋποθέσεων ίδρυσης, δράσης και ανάπτυξης, του πλήθους και της ποικιλίας αυτών των επιχειρήσεων.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στις μέρες μας εμφανίζουν αδυναμία τόσο στην αντιμετώπιση των κινδύνων από τις οικονομικές συγκυρίες, από τον σημερινό ασταθή συνδυασμό πληθωρισμού και ανεργίας, όσο και στην έγκαιρη προσαρμογή τους σε μεταβαλλόμενη αγορά. Η αδυναμία τους οφείλεται κυρίως:

- Στο χαμηλό συγκριτικά κεφαλαιουχικό τους εξοπλισμό, που συνδέεται άμεσα με την χρηματοοικονομική τους κατάσταση.
- Στην κατώτερη τεχνολογία που χρησιμοποιείται στην παραγωγή και το σχεδιασμό της, στην εμπορία αγαθών και υπηρεσιών και τις ατέλειες της.
- Στην ελλιπή οργάνωση τους που αντανakλάται στις περιορισμένες δυνατότητες πρόσβασης τους στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού για προμήθειες και πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών.

Έτσι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν ανάγκες δανεισμού τους σε κεφάλαια, σε γνώσεις και ιδέες, όπως και σε οργανωτικά σχήματα ή οργανωτικές μεθόδους. Η κάλυψη των αναγκών αυτών προϋποθέτει την έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση των φορέων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στις αδιάκοπες μεταβολές που σημειώνονται στην οικονομία και την κοινωνία, στην παραγωγή και το εμπόριο και στις ραγδαίες εξελίξεις που παρατηρούνται στην τεχνική και την οργάνωση. Προϋποθέτει ακόμα την κάλυψη των αναγκών, τη σωστή εκτίμηση τους κατά κλάδο και κατά περιοχή, τον καθορισμό προτεραιοτήτων και την ενισχυτική πολιτική του κράτους.

Η αναγνώριση των πλαισιακών αυτών προϋποθέσεων ως εκσυγχρονιστικών, η εκτίμηση της θεραπείας τους ως πρώτης προτεραιότητας και η αναγκαιότητα λήψης των κατάλληλων μέτρων πολιτικής σε συνεργασία με τις αντίστοιχες οργανώσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κρίνονται κινήσεις προς την ορθή κατεύθυνση.

Ωστόσο η στήριξη και η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν είναι απλή υπόθεση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι διαφορετικοί παράγοντες και διαφορετικές δυνάμεις και συνδυασμοί επηρεάζουν την στήριξη και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων αυτών σε διαφορετικές περιοχές και υπό διαφορετικές συνθήκες,

που σημαίνει ότι στο πρόβλημα αυτό δεν μπορεί να δοθεί μονοσήμαντη λύση. Επίσης σημαίνει ότι η στήριξη και η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων απαιτεί έρευνες, αναζητήσεις και αναλύσεις που είναι έργο κυρίως ειδικού Ινστιτούτου. Ένα Ινστιτούτο ερευνών στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αυτό που θα μπορέσει να φωτίσει το πρόβλημα, να ερμηνεύσει τις πολλαπλές μεταβλητές του και να καταδείξει τους παράγοντες, τη σημαντικότητα τους και τους κατάλληλους συνδυασμούς τους ώστε να προκύψει ευεργετικό αποτέλεσμα.

Συνεπώς η ίδρυση και λειτουργία Ινστιτούτου είναι απαραίτητη και για τη διαμόρφωση πολιτικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, για την κατάρτιση ενός συνεκτικού και ρεαλιστικού προγράμματος γι αυτές και επομένως δεν πρέπει να καθυστερεί περισσότερο. Άλλωστε Ινστιτούτα Ερευνών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις λειτουργούν εδώ και καιρό στις αναπτυγμένες χώρες του Κοινοτικού Βορρά. Αυτά είναι που έχουν βοηθήσει και συνεχίζουν να βοηθούν τις αλλαγές και τις προσαρμογές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις μεταβολές που σημειώνονται στην οικονομία και την κοινωνία, είναι αυτά που παρακινούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε τεχνολογικό, καινοτομικό και νεωτεριστικό επίπεδο, είναι αυτά που εγγυώνται την αποδοχή των επιχειρήσεων αυτών από την κοινωνία.

Παράλληλα πρέπει να ιδρυθεί και να λειτουργήσει Κεντρική Υπηρεσία μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας με την κατάλληλη υπαλληλική διάρθρωση και με τη στελέχωση της από πρόσωπα υψηλής ποιοτικής στάθμης, ανεπηρέαστα και ανθεκτικά σε κάθε πειρασμό, πρόσωπα που μπορεί να επιλεγούν από τη δημόσια διοίκηση, τις τράπεζες και τους δημόσιους οργανισμούς.

Ως στόχοι της Κεντρικής Υπηρεσίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μπορεί να αναφερθούν συνοπτικά:

1. Η συμβολή στη χάραξη και την άσκηση αποδοτικής πολιτικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στην κατάρτιση και υλοποίηση των προγραμμάτων στήριξης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων αυτών.
2. Η συμβολή στην αξιοποίηση των ενισχύσεων και των παρεμβάσεων των συνεκτικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
3. Η παρακολούθηση των εξελισσόμενων αναγκών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων κατά τομέα, κλάδο και περιοχή καθώς και η ανάλογη προσαρμογή πολιτικής και μέτρων πολιτικής.

4. Η προώθηση της τεχνολογίας στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της καινοτομίας, των νεωτερισμών και της συνεργασίας σε επαφή με τον EOMMEX.
5. Η συμβολή σε συναινετικές διαδικασίες ανάμεσα στις μεγάλες, τις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις, όπως ανάμεσα στους επιχειρηματίες και τους εργαζόμενους.
6. Η παροχή συμβουλών και ενημερωτικών οδηγιών στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

4.5 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η πολιτική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να έχει ως στόχους της :

- Την ίδρυση νέων μικρομεσαίων επιχειρήσεων, με ενθάρρυνση προς την κατεύθυνση νέων ατόμων με μόρφωση και σύγχρονες αντιλήψεις και για την αναδοχή ή διαδοχή αυτών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που βρίσκονται σε λειτουργία. Είναι πολύπλευρη η ανάγκη προσανατολισμού νέων ατόμων στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Την καθιέρωση προϋποθέσεων και μορφωτικών προσόντων για κάθε τομέα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας με ενθάρρυνση και ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Οι γνώσεις και ο εκσυγχρονισμός των γνώσεων τόσο των μικρομεσαίων επιχειρηματιών, όσο και των εργαζομένων τους (ουσιαστικά συνεργατών τους) αποτελούν αναγκαίο όρο για την ανάδειξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε μεταβαλλόμενη αγορά.
- Τη θεώρηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ισοδύναμων προς παραγωγικές επενδύσεις.
- Την ανακατανομή των πιστώσεων του Κοινωνικού Ταμείου της Κοινότητας και την αύξηση του μεριδίου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για να ευνοηθεί η ανάπτυξη ελαστικών και εκσυγχρονισμένων μεθόδων κατάρτισης και επιμόρφωσης στο χώρο τους.

- Την προσφυγή σε ενημερωτικές εκστρατείες και κατάλληλα εκπαιδευτικά μέσα για την επαγγελματική εκπαίδευση και επιμόρφωση των γυναικών στο πλαίσιο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη η θέση των γυναικών και το θέμα της εκπαίδευσης τους.
- Την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση και ενημέρωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις αδιάκοπες μεταβολές που σημειώνονται στην οικονομία και κοινωνία και στην κατάσταση που επικρατεί στην κοινοτική και διεθνή αγορά. Είναι επιθυμητό και αναγκαίο να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην πληροφόρηση μέσω των τραπεζών, των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και των μέσων ενημέρωσης και να προωθηθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών διάδοσης πληροφοριών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Τη βελτίωση του διοικητικού και τεχνολογικού επιπέδου των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι γνωστό όμως ότι οι επιχειρήσεις μικρού μεγέθους, για τέτοιες βελτιώσεις εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από εξωτερική βοήθεια. Έτσι η εισαγωγή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σύγχρονων τεχνολογικών και οργανωτικών μεθόδων πρέπει να αποτελέσει ένα από τα κύρια καθήκοντα της αναπτυξιακής πολιτικής και πρέπει η σχετική προσπάθεια να καταβληθεί από το κράτος ή από τον ΕΟΜΜΕΧ, τα Επιμελητήρια και τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, της παραγωγής και εμπορίας αγαθών και υπηρεσιών.
- Την ενθάρρυνση και ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την ανάπτυξη και διάδοση της καινοτομίας και των νεωτερισμών στο σύνολο του παραγωγικού πλέγματος.
- Τη συγκέντρωση της προσοχής κυρίως στα μέτρα που ενθαρρύνουν τις νέες τεχνολογίες προσαρμοσμένες στις δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης και στην αξιοποίηση τοπικών πόρων. Οι παρεμβάσεις θετικής προσαρμογής πρέπει να έχουν προτεραιότητα (αναδιάρθρωση, μετατροπή, καινοτομία) ενώ οι παρεμβάσεις προστασίας δραστηριοτήτων παρακμής ή μη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, αν και επιβάλλονται για κάποιο λόγο, πρέπει να αποτελέσουν εξαίρεση και να έχουν όσο γίνεται πιο μικρή διάρκεια.

- Την προώθηση της οικονομοτεχνικής έρευνας και αναζήτησης, παρόμοια με αυτή της παραγωγής νέων προϊόντων. Η προώθηση της έρευνας αποτελεί αναγκαίο όρο για την παρουσία και ανάδειξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε μεταβαλλόμενη αγορά. Έχουν ιδιαίτερη σημασία για την διεύρυνση των ευκαιριών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η απογραφή των πρώτων υλών που είναι διαθέσιμες στον τόπο μας (χωρίς φυσικά κίνδυνο υποβάθμισης του περιβάλλοντος) και οι παραγωγικές δυνατότητες του γεωργικού εδάφους. Έτσι η πολιτική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η πολιτική για το γεωργικό τομέα με την ευρεία του έννοια (γεωργία, δασοπονία, κτηνοτροφία, αλιεία) έχουν στενή σύνδεση, αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση και δεν είναι δυνατό να αγνοεί η μια την άλλη.
- Την αναδιάρθρωση επιχειρήσεων μικρών και μεσαίων μεγεθών. Αυτό σημαίνει συγκέντρωση της παραγωγής και εμπορίας αγαθών και υπηρεσιών σε πλέον αποδοτικές μονάδες και δημιουργία σε αυτές ευκαιριών ώστε να αριστοποιήσουν τη δράση τους και να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους με την έγκαιρη προσαρμογή τους στις συνθήκες που επικρατούν κάθε φορά στην αγορά.
- Την ανεμπόδιστη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς στον ανταγωνισμό. Μπορεί να ενισχυθεί η ανταγωνιστική παρουσία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγορά αν ελέγχονται οι τάσεις συγκέντρωσης κεφαλαίου και διαμόρφωσης κυριαρχικών θέσεων στους τομείς της παραγωγής και εμπορίας και ακόμα αν ισχύσουν κανόνες συμπεριφοράς των πολυεθνικών επιχειρήσεων και των θυγατρικών μονάδων τους.
- Τη συγκράτηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε διασπορά στον εθνικό μας χώρο, με την κατάλληλη περιφερειακή πολιτική, με ρεαλιστικά περιφερειακά προγράμματα και με τη συμμετοχή τους στις χρηματικές ενισχύσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων.
- Την οικονομική προώθηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που θα στηρίζεται κυρίως στην τραπεζική τους χρηματοδότηση, στα περιθώρια πάντοτε των χρηματοπιστωτικών μας δυνατοτήτων. Η κατανομή των τραπεζικών πιστώσεων, μεταξύ των διαφόρων τομέων της οικονομικής δραστηριότητας αδικεί τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Υποχρηματοδοτούνται οι μικρομεσαίες

Και φυσικά η προώθηση του θεσμού αυτού νοείται με ενδυνάμωση των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει και αποδυνάμωση των μειονεκτημάτων του.

- Την οργάνωση και διακίνηση της εμπορίας των αγαθών σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις και τις πρόσφορες μεθόδους. Επιτυχημένη οργάνωση της εμπορίας θα προωθήσει την παραγωγή, θα απωθήσει την εκμετάλλευση, θα ελαττώσει τις φθορές των αγαθών και θα ωφελήσει τον καταναλωτή και τον παραγωγό.
- Την ενθάρρυνση και τη θετική ενίσχυση της συλλογικής δράσης και της συνεργασίας ανάμεσα στις ομοειδείς επιχειρήσεις με την πρόσφορη κατά κλάδο και κατά περιοχή νομική μορφή (εταιρεία, κοινοπραξία, συνεταιρισμός, ομάδα οικονομικού συμφέροντος). Και η συνεργασία των ομοειδών επιχειρήσεων θα υποβοηθήσει τις εξειδικεύσεις στην παραγωγή, θα περιορίσει σε σημαντικό βαθμό τις ανεπάρκειες στη διακίνηση και την εμπορία των αγαθών και θα αμβλύνει τα μειονεκτήματα που οφείλονται στο μικρό τους μέγεθος.
- Τη μεθόδευση της συνεργασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με επιχειρήσεις που λειτουργούν στην περιοχή της Κοινότητας και εκτός αυτής. Σε αυτή τη συνεργασία μπορεί να συμβάλει η Κοινότητα με τα θεσμικά της όργανα.
- Θέσπιση φορολογικών διευκολύνσεων, ελαφρύνσεων ή και απαλλαγών που κρίνονται αποτελεσματικές για την ίδρυση, την επιβίωση και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι σωστό να απαλλαγεί το κεφάλαιο κινήσεως των επιχειρήσεων αυτών από φόρους κληρονομιάς, περιουσίας ή και άλλους που δεν έχουν σχέση με το κέρδος. Φαίνεται σωστή επίσης η ιδιαίτερος προνομιακή μεταχείριση των κερδών και των προσόδων κεφαλαίων από καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και της απόσβεσης των επενδύσεων έρευνας και ανάπτυξης. Ακόμα δεν φαίνεται να είναι λιγότερο σωστή η μείωση, του συμπλέγματος των διατυπώσεων που καταλήγουν πάντα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σε μη παραγωγικές δαπάνες ή και σε απώλεια παραγωγικού χρόνου. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί και στα κίνητρα για επενδύσεις στο χώρο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Την καλύτερη κατανομή των κοινωνικών ευθυνών μέσα στην οικονομία με σκοπό την «ανακούφιση» των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Προς αυτή την κατεύθυνση κρίνεται απαραίτητη η αλλαγή των πηγών από τις οποίες

αντλούνται τα έσοδα για τη χρηματοδότηση των κοινωνικών ασφαλίσεων. Η διατήρηση των ασφαλιστικών εισφορών, εργατικών και εργοδοτικών, που υπολογίζονται επί των αμοιβών της εργασίας, αποδυναμώνει ανταγωνιστικά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις γιατί είναι αυτές που χρησιμοποιούν αφθονότερα την εργασία. Η αποδυνάμωση αυτή αργά ή γρήγορα θα τις εκτοπίσει από την αγορά, πράγμα αντίθετο προς την οικονομική, κοινωνική και πολιτική δεοντολογία.

- Την αποτελεσματική καταπολέμηση της «παραοικονομίας», της «υπόγειας οικονομίας», της «λαθραίας εργασίας» που αποτελεί σημαντικό παράγοντα της πολιτικής για τη στήριξη και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το φαινόμενο της παραοικονομίας έχει γίνει σημαντικό στοιχείο της οικονομίας μας (ξεπερνάει το 40% της φανεράς οικονομίας) και αποτελεί και μια εξήγηση για τη σημερινή θλιβερή οικονομική μας κατάσταση. Δεν βλάπτει μόνο σημαντικά το κοινωνικό σύνολο με τη μορφή της φοροδιαφυγής και της αποφυγής καταβολής κοινωνικών εισφορών αλλά βλάπτει σημαντικά και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε ορισμένες περιοχές υπάρχει ο κίνδυνος πλήρους απορρόφησης από την παραοικονομία των ενδογενών πηγών ανάπτυξης των καταχωρημένων μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Αρκετοί από τους πιο πάνω στόχους της ενισχυτικής πολιτικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όπως λ.χ. η απαλλαγή από φορολογικές, γραφειοκρατικές επιβαρύνσεις, η ανακατανομή των κοινωνικών ευθυνών και της τραπεζικής χρηματοδότησης προς όφελος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτελούν σημαντικά στοιχεία καταπολέμησης της παραοικονομίας.

- Την εκτίμηση της πιθανής σημασίας και των επιπτώσεων, θετικών και αρνητικών, από την απελευθέρωση της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην επιβίωση και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι ανάγκη να καταβληθεί μια προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή από το Ινστιτούτο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και από τον EOMMEX, ώστε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα αν προκύψουν λόγοι. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μέσω της δημιουργίας, της λειτουργίας και δράσης της ενιαίας εσωτερικής αγοράς θα συμβάλει στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και θα αντιστρέψει την τάση προς μια κατευθυνόμενη οικονομία για την καλύτερη και αποδοτικότερη δράση των δυνάμεων της αγοράς.

Συμπερασματικά, μπορεί να προστεθεί ότι έχει επικρατήσει η αντίληψη σε κοινοτική, διεθνή και παγκόσμια κλίμακα, ότι η ύπαρξη πολλών αποδοτικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι υπόθεση οικονομικής προόδου, αποτελεσματικού ανταγωνισμού και υψηλού επιπέδου απασχόλησης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρικοπούλου, Ε. (1995): «Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη συνθήκη της Ρώμης έως το Μάαστριχτ». Αθήνα, Θεμέλιο.
- Βαίου Ν., Χατζημιχάλης Κ. (1997): «Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς». Αθήνα, Εξάντας.
- Βλιάμος Σ. (1995): «Τοπική ανάπτυξη και διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού». Σημειώσεις μαθήματος, Βόλος.
- Γετίμης Π. - Καυκάλας Γ.- Μαραβέγιας Ν. (επιμ.) (1994): «Αστική και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Θεωρία, ανάλυση και πολιτική». Αθήνα, Θεμέλιο.
- Γιαννίτσης Τ.(1983): «Η Ελληνική Βιομηχανία-Ανάπτυξη και Κρίση». Αθήνα, Gutenberg.
- Γιαννίτσης Τ.(1984): «Διεθνής εξειδίκευση και καταμερισμός εργασίας μεταξύ Ελλάδας και νεοανερχόμενων βιομηχανικών χωρών». Αθήνα, ΚΕΠΕ.
- Δερτιλή Β. και Βινιεράτου Μ. (1998): «Νέα στρατηγική για την απασχόληση». Εργασία, σελ. 20-22, Ιούνιος, Αθήνα.
- Δημητρέλης Σ. και Σκούφου Δ. (1999): «Οικογενειακή υπόθεση το 78% των επιχειρήσεων». ΤΑ ΝΕΑ , Απρίλιος.
- Δρακάτος Κ. (1988): «Η Ελληνική Οικονομία σε Κρίση». Αθήνα, Παπαζήση.
- Ελληνικά Προγράμματα τοποθετήσεων και ανταλλαγών 1997 (1998): «Leonardo da Vinci». Αθήνα. Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.
- Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα (1996): «Διεθνοποίηση και μικρομεσαίες επιχειρήσεις». Αθήνα.
- Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα, (1996): «Εφαρμογή της προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης». (Ιανουάριος 1996), Διπλό τεύχος.
- Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα, (1996): «Πρωτοβουλία για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών». (1-15 Δεκεμβρίου 1996), Τεύχος 67.
- Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα, (1997): «Η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση στις επιχειρήσεις». (15-31 Μαΐου 1997), Τεύχος 77.
- Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα, (1997): «Τομέας ΙΙΙ Απασχόληση». (15 Δεκεμβρίου 1996-15 Ιανουαρίου 1997), Τεύχος 68-69.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990): «Η απασχόληση στην Ευρώπη 1990». COM(90) 290 τελικό. Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994): «Ευρώπη 2000+. Συνεργασία για τη χωροταξία στην Ευρώπη». Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1995): «Οδηγός καινοτόμων δράσεων της περιφερειακής ανάπτυξης». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996): «Ετήσια έκθεση του Ταμείου Συνοχής 1995». Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1996): «Μεγιστοποίηση και πλήρης εκμετάλλευση του δυναμικού των ευρωπαϊκών ΜΜΕ για την απασχόληση, την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997): «Η ΟΝΕ και το ευρώ: πως θα μπορούσαν να προσεγγίσουν την αλλαγή οι επιχειρήσεις». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997): «Ετήσια έκθεση του Ταμείου Συνοχής 1996». Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1997): «Πρώτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή 1996». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998): «Οδηγός των κοινοτικών πρωτοβουλιών 1994-1999». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο. Τόμος 2.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1994): «Θεματολογικά δελτία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Κανελλόπουλος Γ. (1998): «Οι ΜΜΕ βασικός παράγοντας ανάπτυξης της Εθνικής Οικονομίας». ομιλία Απριλίου.
- Καυκαλάς Γ. (1992): «Περιφερειακή Ανάπτυξη και Χωρική Ολοκλήρωση». Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής.
- ΚΕΔΟΑ (1992): «Ενεργοποίηση ενδογενούς δυναμικού: προϋποθέσεις προώθησης σφαιρικών επιχορηγήσεων». Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.
- ΚΕΠΕ (1989): «Μικρομεσαίες μεταποιητικές επιχειρήσεις». Εκθέσεις για το πρόγραμμα 1988-1992. Αθήνα.
- Κόνσολας Ν. (1997): «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική». Αθήνα, Παπαζήση.

- Κουτρούκης Θ. (1996): «Μικρομεσαίες επιχειρήσεις: στον αστερισμό της Ευρωπαϊκής αγοράς». Δημόσιος τομέας σελ. 60-61.
- Κωστίτης Ν. (1998): «Η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα σύντομο οδοιπορικό στην ιστορία, τους θεσμούς και τις βασικές πολιτικές της». Αθήνα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή γραφείο στην Ελλάδα.
- Λέκα Σ κ.α. (1998): «Μικρές επιχειρήσεις, έναρξη νέων επιχειρήσεων και επαγγελματικό άγχος». Επιθεώρηση εργασιακών σχέσεων, τεύχος 12, σελ. 31, Αθήνα.
- Λογιάδου Δ. (1998): «Η κοινωνία των πληροφοριών και οι επιπτώσεις της στην απασχόληση». Επιθεώρηση εργασιακών σχέσεων, τεύχος 11, σελ. 22-28, Αθήνα.
- Λυμπεράκη Α. (1991): «Ευέλικτη εξειδίκευση; Κρίση και αναδιάρθρωση στη μικρή βιομηχανία». Αθήνα, Gutenberg.
- Λυμπεράκη Α. (1992): «Η πρόκληση της ανάπτυξης σε μικρή κλίμακα, οικονομική ευελιξία και κοινωνικές δυσκαμψίες». Αθήνα, Παπαζήση.
- Λυμπεράκη Α. και Μουρίκη Α. (1996): «Η αθόρυβη επανάσταση: νέες μορφές οργάνωσης της παραγωγής και της εργασίας». Αθήνα, Gutenberg.
- Μαρκάτου Μ. (1997): «Η ερευνητική και τεχνολογική δομή στο ελληνικό σύστημα καινοτομίας». Διπλωματική εργασία, Λάρισα.
- Μοσχονάς Α. (1986): «Παραδοσιακά μικροαστικά στρώματα-η περίπτωση της Ελλάδας». Αθήνα, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών.
- Παναγιωτόπουλος Ν. (1997): «Πλαίσιο πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα-βιώσιμη ανάπτυξη-απασχόληση-κοινωνική συνοχή». Επιθεώρηση εργασιακών σχέσεων σελ. 77-80, τεύχος 75, Αθήνα.
- Πάντειο Πανεπιστήμιο (1994): «Η συμβολή της ελληνικής δημόσιας διοίκησης στην ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού στην περιφέρεια». Τόμος Α, Ιανουάριος, Αθήνα.
- Παπαδούλης Α. (1997): «Ενισχυτικές πολιτικές της Ε.Ε. για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις». Discussion Paper, Βόλος.
- Παπαδούλης Δ. (1997): «Το παραγωγικό υπόδειγμα της Ευέλικτης Εξειδίκευσης στο νέο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον». Discussion paper. Βόλος.
- Παπαηλίας Θ. (1996): «Ελληνική οικονομία 1948-1995, μύθοι και πραγματικότητα». Αθήνα, Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος.

- Παπανδρόπουλος Α. (1997): «Οι νέες μορφές χρηματοδότησης». Οικονομικός ταχυδρόμος, σελ.73-76, Δεκέμβριος, Αθήνα.
- Παπανδρόπουλος Α. (1999): «Τα κέρδη των επιχειρήσεων και η αμοιβή εργασίας». Οικονομικός Ταχυδρόμος σελ. 107-108, Φεβρουάριος, Αθήνα.
- Παπουτσή Χ. (1998): «Εναρκτήρια ομιλία: Συνέδριο Partnership». Αθήνα, ομιλία Σεπτέμβριος.
- Παπουτσή Χ. (1998): «Η Ευρωπαϊκή Οικονομία στον 21^ο αιώνα: οι προκλήσεις για τις επιχειρήσεις και το εμπόριο». Λάρισα, ομιλία Οκτώβριος.
- Παπουτσή Χ. (1998): «Ομιλία στη Γενική Συνέλευση της ΕΣΕΕ». Αθήνα, ομιλία Ιούνιος.
- Παπουτσή Χ. (1999): «Για την Ευρώπη της Ανάπτυξης και της Απασχόλησης: ο ρόλος των επιχειρήσεων στην εποχή του ΕΥΡΩ». Πάτρα, ομιλία Φεβρουάριος.
- Παπουτσή Χ. (1999): «Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και Κοινοτική πολιτική: μοχλός για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση». Αθήνα, ομιλία Μάρτιος.
- Παπουτσή Χ. (1999): «Το εμπόριο στο επίκεντρο των δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: η Λευκή Βίβλος για το εμπόριο». Αθήνα, ομιλία Μάϊος.
- Πετράκος Γ. κ.α. (1991): «Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η αναζήτηση αναπτυξιακής στρατηγικής σε τοπική κλίμακα: μια εμπειρική προσέγγιση στο Ν. Καρδίτσας». Τόπος, Βόλος.
- Στράτος Ι. (1998): «Τα κίνητρα των αναπτυξιακών νόμων έχουν συμβάλει στην τόνωση των επενδύσεων στην ελληνική βιομηχανία». Επενδύσεις σελ. 14-15, Αθήνα.
- Σφηκάκης Π. (1998): «Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των νέων». Εργασία σελ. 6-8, Ιανουάριος.
- Τζωάνος Γ. (1998): «Οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις και οι υπηρεσίες του εμπορίου και του τουρισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο.
- Τρίγκα Ν. (1996): «Συσπειρώνονται οι μικρομεσαίοι». Οικονομικός ταχυδρόμος σελ.86-87, Νοέμβριος, Αθήνα
- Τσολάκης Σ. (1994): «ΜΜΕ και περιφερειακή ανάπτυξη. Μια εμπειρική προσέγγιση στο Ν. Λάρισα». διπλωματική εργασία, Βόλος.

- Τσοτσάνης Μ. (1995): «Συνθήκη του Μάαστριχτ». Αθήνα, Ελληνική Ομοσπονδία Σύγχρονης Τεχνολογίας.
- Χαϊκάλης Σ. (1997): «Πρόβλημα ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή βιομηχανία». ΤΟ ΒΗΜΑ, Φεβρουάριος.
- Χρυσολωρά Ε. (1996): «Ενιαία πολιτική για τις ΜΜΕ». Ενωμένη Ευρώπη, Βρυξέλλες.
- Χρυσολωρά Ε. (1999): «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις». ΤΑ ΝΕΑ, Σεπτέμβριος.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allen P. (1986) : « Vers une science nouvelle des systemes complexes » in AIDA S. alii, p.p. 307-340.
- Amendola M. et Gaffard J.L. (1988) : « La dynamique economique de l'innovation ». Economica, Paris, 161 pages.
- Blacksell M. and Williams A. (edited) (1994) : « The European Challenge : geography and development in the European Community ». Great Britain, Oxford University Press.
- Carriere J.P. (1994) : « Intustrie textile et developpement local : le cas de la vallee de l'Ave. Reflexions sur l'articulation des facteurs internes et externes des dynamiques territoriales ». in Specialisations sectorielles et espaces mediterranneens, Veme colloque du GRERBAM, Palma de Mallorca, 5-7 mai, 24 pages.
- Carriere J.P. et Demaziere C. (1998) : « Le niveau de decentralisation a-t-il une incidence sur l'evolution des disparites spatiales en Europe du sud ? ». Tours, Universite Francois Rabelais.
- Carriere J.P. et Fontalirand B. (1998) : « Vulnerabilite des systemes productifs locaux en Europe du sud et recomposition de la division internationale du travail ». RERU, V, p.p. 727-748, Paris.
- Cheshire P. and Evans A. (1991) : « Urban and Regional Economics ». Cambridge, University Press.
- Courlet C. et Pecqueur B. (1998) : « Les systemes intustriels localises en France : un nouveau modele de developpement ». Les Regions qui gagnent, Paris, PUF.
- European Regional Incentives (1990), 10th Edition
- Fua G. (1985) : « Les voies diverses du developpement en Europe ». Annales E.S.C., no 3 juin, 29 pages.
- Garofoli G. (1992) : « Endogenous Development and Southern Europe ». Avebury, London, 240 pages.
- Garofoli G. (1998) : « Les systemes de petites entreprises : un cas paradigmaticque de developpement endogene ». Les Regions qui gagnent, Paris, PUF.
- Houssel J.P. (1990) : « L'intustrie spontanee en Italie ». Annales de Geographie, no 554, 20 pages.

- Jackson M. and Petrakos G. (1996): «Regional Problems and SME Development in Transition Countries». Eastern European Economics No2.
- Maillat D. et Perrin J.C. (1992): «Entreprises innovatrices et developpement territorial ». G.R.E.M.I., I.R.E.S.
- Pecqueur B. et Rui Silva M. (1989): «Industrialisation diffuse et developpement ». Estudos de Economia, Vol. IX, no 4.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

«ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ: ΑΡΘΡΟ 130»

ΤΙΤΛΟΣ XIV
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

ΑΡΘΡΟ 130 Α

Η Κοινότητα, προκειμένου να προάγει η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής της συνοχής. Ιδιαίτερως, η Κοινότητα αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών.

ΑΡΘΡΟ 130 Β

Τα κράτη μέλη ασκούν και συντονίζουν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό, μεταξύ άλλων, να επιτύχουν τους σκοπούς του άρθρου 130Α. Η διαμόρφωση και η υλοποίηση των πολιτικών και δράσεων της Κοινότητας καθώς και η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς λαμβάνουν υπόψη τους στόχους του άρθρου 130Α και συμβάλλουν στην πραγματοποίησή τους. Η Κοινότητα ενισχύει επίσης την υλοποίηση αυτή με τη δράση της μέσω των διαρθρωτικών ταμείων (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, τμήμα Προσανατολισμού, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων. Η Επιτροπή υποβάλλει ανά τριετία έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί για την υλοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο έχουν συμβάλει τα διάφορα μέσα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο. Η έκθεση αυτή συνοδεύεται, ενδεχομένως, από κατάλληλες προτάσεις.

Εάν απαιτούνται ειδικές δράσεις, πέρα από τα πλαίσια των ταμείων και με την επιφύλαξη των μέτρων που αποφασίζονται στα πλαίσια των άλλων πολιτικών της Κοινότητας, οι δράσεις αυτές μπορούν να θεσπίζονται με ομόφωνη απόφαση του

Συμβουλίου προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των Περιφερειών:

ΑΡΘΡΟ 130 Γ

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης συμβάλλει στη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισοτήτων στην Κοινότητα, μέσω συμμετοχής στην ανάπτυξη και στη διαρθρωτική αναπροσαρμογή των περιοχών που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη τους καθώς και στη μετατροπή των βιομηχανικών περιοχών που βρίσκονται σε παρακμή.

ΑΡΘΡΟ 130 Δ

Με την επιφύλαξη του άρθρου 130Ε, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, προτάσει της Επιτροπής και μετά από σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, ορίζει τα καθήκοντα, τους πρωταρχικούς στόχους και την οργάνωση των διαρθρωτικών ταμείων, γεγονός που μπορεί να επιφέρει συνένωση των ταμείων. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, καθορίζει επίσης τους γενικούς κανόνες που θα εφαρμόζονται στα ταμεία καθώς και τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους και ο συντονισμός των ταμείων μεταξύ τους και με άλλα υφιστάμενα χρηματοδοτικά μέσα. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, ιδρύει, πριν τις 31 Δεκεμβρίου 1993, ένα ταμείο συνοχής που θα συμμετέχει χρηματοδοτικώς σε σχέδια περιβάλλοντος και διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα της υποδομής των μεταφορών.

ΑΡΘΡΟ 130 Ε

Οι εκτελεστικές αποφάσεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης λαμβάνονται από το Συμβούλιο, που αποφασίζει σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 189Γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Όσον αφορά το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, τμήμα Προσανατολισμού, και

β) προώθηση της συνεργασίας με τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς, στον τομέα της κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης.

γ) διάδοση και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων στον τομέα της κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης.

δ) προώθηση της κατάρτισης και της κινητικότητας των ερευνητών της Κοινότητας.

ΑΡΘΡΟ 130 Η

1. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συντονίζουν τη δράση τους στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, ώστε να εξασφαλίζεται η αμοιβαία συνοχή των εθνικών πολιτικών και της κοινοτικής πολιτικής.
2. Η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, μπορεί να λαμβάνει κάθε χρήσιμη πρωτοβουλία για την προώθηση του συντονισμού που αναφέρεται στην παράγραφο 1.

ΑΡΘΡΟ 130 Θ

1. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 189B και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει πολυετές πρόγραμμα-πλαίσιο στο οποίο περιλαμβάνεται το σύνολο των δράσεων της Κοινότητας. Το Συμβούλιο αποφασίζει με ομοφωνία καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας του άρθρου 189B.

Το πρόγραμμα-πλαίσιο:

- Ορίζει τους επιστημονικούς και τεχνολογικούς στόχους που πρέπει να υλοποιηθούν με τις δράσεις που προβλέπονται στο άρθρο 130Z και τις προτεραιότητες που συνδέονται με αυτούς.
  - Υποδεικνύει τις γενικές γραμμές αυτών των δράσεων.
  - Ορίζει το μέγιστο συνολικό ποσό και τις λεπτομερείς διατάξεις για τη χρηματοδοτική συμμετοχή της Κοινότητας στο πρόγραμμα-πλαίσιο, καθώς και τα αντίστοιχα μερίδια κάθε προβλεπόμενης δράσης.
2. Το πρόγραμμα-πλαίσιο προσαρμόζεται ή συμπληρώνεται, ανάλογα με την πορεία των πραγμάτων.
  3. Το πρόγραμμα-πλαίσιο τίθεται σε εφαρμογή μέσω ειδικών προγραμμάτων εκπονούμενων στο πλαίσιο κάθε δράσης. Σε κάθε ειδικό πρόγραμμα,

διευκρινίζονται οι λεπτομέρειες της υλοποίησης του, καθορίζεται η διάρκεια του και προβλέπονται τα σχετικά μέτρα που κρίνονται απαραίτητα. Το άθροισμα των ποσών που κρίνονται απαραίτητα, τα οποία καθορίζονται από τα ειδικά προγράμματα, δεν μπορεί να υπερβαίνει το μέγιστο συνολικό ποσό που ορίζεται για το πρόγραμμα-πλαίσιο και για κάθε επιμέρους δράση.

4. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει τα ειδικά προγράμματα.

ΑΡΘΡΟ 130 Ι

Για την εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος-πλαισίου, το Συμβούλιο:

- Καθορίζει τους κανόνες συμμετοχής των επιχειρήσεων, των κέντρων ερευνών και των πανεπιστημίων.
- Καθορίζει τους κανόνες που εφαρμόζονται στη διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

ΑΡΘΡΟ 130 Κ

Κατά την εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος-πλαισίου, μπορούν να αποφασίζονται συμπληρωματικά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν ορισμένα μόνο κράτη μέλη, τα οποία και εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση τους, με την επιφύλαξη ενδεχόμενης συμμετοχής της Κοινότητας.

Το Συμβούλιο θεσπίζει τους κανόνες που εφαρμόζονται στα συμπληρωματικά προγράμματα, ιδίως στο θέμα της διάδοσης των γνώσεων και της πρόσβασης άλλων κρατών μελών.

ΑΡΘΡΟ 130 Λ

Κατά την εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος-πλαισίου, η Κοινότητα, σε συμφωνία με τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, μπορεί να προβλέπει συμμετοχή σε προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης που αναλαμβάνονται από περισσότερα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις υποδομές που δημιουργούνται για την εκτέλεση αυτών των προγραμμάτων.

ΑΡΘΡΟ 130 Μ

Κατά την εφαρμογή του πολυετούς προγράμματος-πλαισίου, η Κοινότητα μπορεί να προβλέπει συνεργασία στον τομέα της κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς. Ο τρόπος της συνεργασίας αυτής μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και των ενδιαφερομένων τρίτων μερών. Η διαπραγμάτευση και η σύναψη των συμφωνιών αυτών γίνονται σύμφωνα με το άρθρο 228.

ΑΡΘΡΟ 130 Ν

Η Κοινότητα μπορεί να δημιουργεί κοινές επιχειρήσεις ή οποιαδήποτε άλλη αναγκαία υποδομή για την καλή εκτέλεση των προγραμμάτων κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης.

ΑΡΘΡΟ 130 Ξ

Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει ομόφωνα τις διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 130 Ν.

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189Γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει τις διατάξεις που αναφέρονται στα άρθρα 130 Ι, 130 Κ και 130 Λ. Για τη θέσπιση των συμπληρωματικών προγραμμάτων, απαιτείται η συμφωνία των ενδιαφερόμενων κρατών μελών.

ΑΡΘΡΟ 130 Ο

Στην αρχή κάθε έτους, η επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση η οποία αναφέρεται ιδίως στις δραστηριότητες του προηγούμενου έτους στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και της διάδοσης των αποτελεσμάτων καθώς και στο πρόγραμμα εργασίας του τρέχοντος έτους.

ΤΙΤΛΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΡΘΡΟ 130 Ρ

1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των εξής στόχων:
  - Τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
  - Την προστασία της υγείας του ανθρώπου.
  - Τη συνεχή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων.
  - Την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκοσμίων περιβαλλοντικών προβλημάτων.
2. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Οι ανάγκες στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον καθορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών της Κοινότητας. Στα πλαίσια αυτά, τα μέτρα εναρμόνισης που ανταποκρίνονται στις προαναφερόμενες ανάγκες περιλαμβάνουν, όπου ενδείκνυται, ρήτρα διασφάλισης που εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να λαμβάνουν, για μη οικονομικούς περιβαλλοντικούς λόγους, προσωρινά μέτρα υποκειμένα σε κοινοτική διαδικασία ελέγχου.
3. Κατά την εκπόνηση της πολιτικής της στον τομέα του περιβάλλοντος, η Κοινότητα λαμβάνει υπόψη:
  - Διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα.
  - Τις συνθήκες του περιβάλλοντος στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας.
  - Τα πλεονεκτήματα και τις επιβαρύνσεις που μπορούν να προκύψουν από την δράση ή την απουσία δράσης.
  - Την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Κοινότητας στο σύνολο της και την ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της.

4. Στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συνεργάζονται με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς. Ο τρόπος της συνεργασίας της Κοινότητας μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και των ενδιαφερομένων τρίτων μερών. Η διαπραγμάτευση και η σύναψη των συμφωνιών αυτών γίνονται σύμφωνα με το άρθρο 228.

Το προηγούμενο εδάφιο δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να διαπραγματεύονται στα πλαίσια διεθνών οργανισμών και να συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες.

ΑΡΘΡΟ 130 Σ

1. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποφασίζει τις δράσεις που πρέπει να αναλάβει η Κοινότητα για την υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο άρθρο 130 Ρ.

2. Κατά παρέκκλιση από τη διαδικασία λήψεως αποφάσεως της παραγράφου 1 και με την επιφύλαξη του άρθρου 100 Α, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει:

- Διατάξεις κυρίως φορολογικού χαρακτήρα.
- Τα μέτρα που αφορούν τη χωροταξία, τις χρήσεις της γης, εξαιρουμένης της διαχείρισης των αποβλήτων και των μέτρων γενικού χαρακτήρα, καθώς και τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Τα μέτρα που επηρεάζουν αισθητά την επιλογή ενός κράτους μέλους μεταξύ διαφορετικών πηγών ενέργειας και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού τους εφοδιασμού.

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας υπό τους όρους του πρώτου εδαφίου, μπορεί να καθορίζει τα θέματα της παρούσας παραγράφου, για τα οποία οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία.

3. Σε άλλους τομείς, τα προγράμματα γενικών δράσεων που θέτουν τους επιδιωκόμενους πρωταρχικούς στόχους θεσπίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με τη διαδικασία του άρθρου 189 Β και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας υπό

τους όρους που προβλέπονται στην παράγραφο 1 ή 2, κατά περίπτωση, θεσπίζει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών.

4. Με την επιφύλαξη ορισμένων μέτρων κοινοτικού χαρακτήρα, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση και την εφαρμογή της πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος.
5. Υπό την επιφύλαξη της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», εάν το μέτρο που βασίζεται στις διατάξεις της παραγράφου 1 συνεπάγεται δυσανάλογο κόστος για τις δημόσιες αρχές κράτους μέλους, το Συμβούλιο προβλέπει, στην πράξη με την οποία θεσπίζεται το μέτρο αυτό, τις κατάλληλες διατάξεις υπό μορφήν:
  - Προσωρινών παρεκκλίσεων ή/και
  - Οικονομικής στήριξης από το ταμείο συνοχής που θα ιδρυθεί μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993 το αργότερο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 130 Δ.

ΑΡΘΡΟ 130 Τ

Τα μέτρα προστασίας που θεσπίζονται δυνάμει του άρθρου 130 Σ δεν εμποδίζουν τα κράτη μέλη να διατηρούν και να θεσπίζουν μέτρα ενισχυμένης προστασίας. Τα μέτρα αυτά πρέπει να συμβιβάζονται με την παρούσα συνθήκη, και κοινοποιούνται στην Επιτροπή.

ΤΙΤΛΟΣ XVII

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΑΡΘΡΟ 130 Υ

1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη, η οποία συμπληρώνει την πολιτική των κρατών μελών, ευνοεί:
  - Τη σταθερή και διαρκή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών, και, ιδιαιτέρως, των πιο μειονεκτικών.
  - Την αρμονική και προοδευτική ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή οικονομία.

- Την καταπολέμηση της ένδειας στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- 2. Η Κοινοτική πολιτική στον τομέα αυτό συμβάλλει στον γενικό στόχο της ανάπτυξης και της εδραίωσης της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και στο στόχο του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.
- 3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη σέβονται τις υποχρεώσεις και λαμβάνουν υπόψη τους στόχους που έχουν εγκρίνει στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών και των άλλων αρμόδιων διεθνών οργανισμών.

ΑΡΘΡΟ 130 Φ

Στις πολιτικές που εφαρμόζει και οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες, η Κοινότητα λαμβάνει υπόψη τους στόχους του άρθρου 130 Υ.

ΑΡΘΡΟ 130 Χ

1. Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Γ, θεσπίζει τα απαραίτητα μέτρα για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 130 Υ. Αυτά τα μέτρα μπορούν να έχουν τη μορφή πολυετών προγραμμάτων.
2. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων συμβάλλει, υπό τους όρους που προβλέπονται στο καταστατικό της, στην εφαρμογή των μέτρων που αναφέρονται στην παράγραφο 1.
3. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν θίγουν τη συνεργασία με τις χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, στα πλαίσια της σύμβασης ΑΚΕ-ΕΟΚ.

ΑΡΘΡΟ 130 Ψ

1. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συντονίζουν τις πολιτικές τους στον τομέα της συνεργασίας για την ανάπτυξη και συνεννοούνται για τα προγράμματα σχετικά με την παροχή βοήθειας, μεταξύ άλλων στα πλαίσια διεθνών οργανισμών και διεθνών διασκέψεων, και μπορούν να αναλαμβάνουν κοινές δράσεις. Όταν

χρειάζεται, τα κράτη μέλη συμβάλλουν στην εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων βοήθειας.

2. Η Επιτροπή μπορεί να αναλαμβάνει κάθε χρήσιμη πρωτοβουλία για την προώθηση του συντονισμού που προβλέπεται στην παράγραφο 1.

ΑΡΘΡΟ 130 Ω

Στα πλαίσια των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη συνεργάζονται με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς. Ο τρόπος της συνεργασίας της Κοινότητας μπορεί να αποτελεί αντικείμενο συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και των ενδιαφερομένων τρίτων μερών. Η διαπραγμάτευση και η σύναψη των συμφωνιών αυτών γίνονται σύμφωνα με το άρθρο 228. Το προηγούμενο εδάφιο δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να διαπραγματεύονται στα πλαίσια διεθνών οργανισμών και να συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

«ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΕΝΟΣ
ΤΡΙΤΟΥ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ»

σχετικά με την εφαρμογή ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος υπέρ των ΜΜΕ και της βιοτεχνίας.

3. ότι, στις 29 Νοεμβρίου 1995, η Επιτροπή εξέδωσε έκθεση με τίτλο "Οι ΜΜΕ: μια δυναμική πηγή απασχόλησης, ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση", στην οποία ζητά την εφαρμογή μιας περισσότερο φιλόδοξης πολιτικής υπέρ των επιχειρήσεων, κατά τρόπον ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων από πλευράς απασχόλησης, ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας
4. ότι, στις 16 Δεκεμβρίου 1995, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης κάλεσε την Επιτροπή να υλοποιήσει τους στόχους της έκθεσης της Μαδρίτης για τις ΜΜΕ στα πλαίσια ενός νέου Ολοκληρωμένου Προγράμματος υπέρ των ΜΜΕ και της βιοτεχνίας.
5. ότι το Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υπέρ των ΜΜΕ αποσκοπεί στην παρουσίαση της συνολικής κοινοτικής πολιτικής υπέρ των επιχειρήσεων
6. ότι η παρούσα απόφαση περιορίζεται στην παροχή της νομικής και δημοσιονομικής βάσης για την εφαρμογή των ειδικών συμπληρωματικών μέτρων τα οποία δεν υπάγονται σε άλλες κοινοτικές πολιτικές
7. ότι η Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών εξωτερική έκθεση αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή του τρέχοντος πολυετούς προγράμματος, σύμφωνα με το άρθρο 5 της απόφασης 93/379/ΕΟΚ
8. ότι η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο κατά την τελευταία τριετία σειρά ανακοινώσεων σχετικά με τα μέτρα που σχετίζονται με την απόφαση αυτή (π.χ., έκθεση για τη μελλοντική λειτουργία των δικτύων πληροφόρησης και συνεργασίας και έκθεση σχετικά με τη βιοτεχνία και τις μικρές επιχειρήσεις
9. ότι η παρούσα απόφαση απευθύνεται ιδιαίτερα στις ΜΜΕ, ανεξαρτήτως τον τομέα, της νομικής δομής και της γεωγραφικής θέσης τους, και προβλέπει ειδικές δράσεις για τη βιοτεχνία και τις επιχειρήσεις του εμπορίου και της διανομής

- Απλούστευση και βελτίωση της κοινοτικής νομοθεσίας.
  - Βελτίωση της διαφάνειας και της διάδοσης αποτελεσματικών πρακτικών για την απλούστευση και τη βελτίωση τον διοικητικού και κανονιστικού περιβάλλοντος.
  - Βελτίωση τον πλαισίου για τη διενέργεια διεθνικών συναλλαγών εκ μέρους των ΜΜΕ.
2. Βελτίωση του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.
- Βελτίωση της πρόσβασης σε δανειακούς χρηματοδοτικούς πόρους.
  - Ενίσχυση των προσπάθειών για τη μείωση των προβλημάτων που δημιουργούν οι καθυστερήσεις πληρωμών.
  - Διευκόλυνση της ανάπτυξης ειδικών χρηματοοικονομικών μέσων.
  - Τόνωση της ανάπτυξης κεφαλαιαγορών για ταχέως αναπτυσσόμενες ΜΜΕ.
3. Παροχή υποστήριξης στις ΜΜΕ προκειμένου να δώσουν ευρωπαϊκό και διεθνή προσανατολισμό στις στρατηγικές τους, ιδίως μέσω της παροχής καλύτερων υπηρεσιών πληροφόρησης.
- Ανάπτυξη υπηρεσιών πληροφόρησης.
  - Καλύτερη προβολή των δράσεων της πολιτικής υπέρ των ΜΜΕ.
  - Προώθηση της συνεργασίας μέσω δικτύων αναζήτησης επιχειρηματικών εταίρων.
  - Προώθηση της ανάπτυξης άμεσων επαφών μέσω προγραμμάτων συνεργασίας.
  - Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας στα πλαίσια συμβάσεων υπεργολαβίας.
  - Προώθηση της πρόσβασης σε νέες αγορές και της διεθνούς εξάπλωσης των ΜΜΕ.
4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και βελτίωση της πρόσβασης τους στην ενέργεια, την καινοτομία και την κατάρτιση.
- Αύξηση τον καινοτομικού δυναμικού των ΜΜΕ.
  - Τόνωση της κατάρτισης σε θέματα διοίκησης επιχειρήσεων.
  - Προσαρμογή στις περιβαλλοντικές απαιτήσεις.
5. Προώθηση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και υποστήριξη ειδικών ομάδων-στόχων.

- "Επιχειρηματική κουλτούρα" και επιχειρηματική πρωτοβουλία (επιχειρηματικό πνεύμα).
- Βιοτεχνικές και μικρές επιχειρήσεις.
- Επιχειρήσεις τον εμπορίου και της διανομής.
- Γυναίκες και νεαροί επιχειρηματίες, επιχειρήσεις που ανήκουν σε μειονότητες.

Χάραξη πολιτικής και βελτίωση των γνώσεων για τις ΜΜΕ

Άρθρο 3

1. Για την επίτευξη των στόχων που αναφέρονται στα άρθρα 1 και 2, η Επιτροπή λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα, εφόσον αυτά δεν μπορούν να υλοποιηθούν καλύτερα σε επίπεδο κρατών μελών, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα κάθε ειδικής έκθεσης αξιολόγησης.
2. Με τη διαδικασία του άρθρου 4 θεσπίζονται μέτρα που αφορούν:
  - την έγκριση, πειραματική εφαρμογή ή επέκταση των απαραίτητων σχεδίων που εκπονούνται κατ' εφαρμογή της παρούσας απόφασης,
  - τον καθορισμό τον περιεχομένου, του χρονοδιαγράμματος και της χρηματοδοτικής συνδρομής για τα μέτρα και τις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων,
  - την περιοδική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του κάθε σχεδίου, σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα που προβλέπονται στα ειδικά προγράμματα.
3. Η επιτροπή που αναφέρεται στο άρθρο 4 μπορεί να εξετάσει οποιοδήποτε άλλο θέμα σχετικό με το πρόγραμμα.

Άρθρο 4

1. Η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα, που απαρτίζεται από αντιπροσώπους των κρατών μελών και της οποίας προεδρεύει ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής.
2. Ο αντιπρόσωπος της Επιτροπής υποβάλλει στην εν λόγω επιτροπή σχέδιο των προς λήψη μέτρων. Η επιτροπή διατυπώνει τη γνώμη της για το σχέδιο αυτό εντός προθεσμίας που μπορεί να ορίσει ο πρόεδρος ανάλογα με τον επείγοντα χαρακτήρα του θέματος, προβαίνοντας, εφόσον χρειάζεται, σε ψηφοφορία.
3. Η γνώμη της επιτροπής εγγράφεται στα πρακτικά επιπλέον, κάθε κράτος μέλος δικαιούται να ζητήσει την αναφορά της άποψής του στα πρακτικά.

4. Η Επιτροπή λαμβάνει στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό υπόψη της τη γνώμη της επιτροπής, την οποία και ενημερώνει για τον τρόπο με τον οποίο έλαβε υπόψη τη γνώμη της.

Άρθρο 5

1. Η Επιτροπή υποβάλλει στην επιτροπή που αναφέρεται στο άρθρο 4 ετήσιες εκθέσεις για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης.
2. Η Επιτροπή υποβάλλει σε τακτική βάση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών έκθεση σχετικά με την πρόοδο που επιτελείται όσον αφορά την ένταξη της διάστασης ΜΜΕ σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και προγράμματα.

Άρθρο 6

Η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, το αργότερο έως το τέλος Μαρτίου του έτους 2000, εξωτερική έκθεση αξιολόγησης σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας απόφασης, περιλαμβανομένης αξιολόγησης για τη σχέση κόστους- αποτελεσματικότητας, καθώς και τις προτάσεις που κρίνει αναγκαίες σύμφωνα με την αξιολόγηση αυτή.

Άρθρο 7

1. Στο παρόν πρόγραμμα μπορούν να συμμετάσχουν οι συνδεδεμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, με τους όρους που καθορίζονται στα πρόσθετα πρωτόκολλα των συμφωνιών σύνδεσης που θα συναφθούν με τις χώρες αυτές σχετικά με τη συμμετοχή στα κοινοτικά προγράμματα.
2. Στο παρόν πρόγραμμα μπορούν να συμμετάσχουν η Κύπρος και η Μάλτα με βάση πρόσθετες πιστώσεις και με τους ίδιους κανόνες που ισχύουν για τις χώρες ΕΖΕΣ, σύμφωνα με τις διαδικασίες που θα συμφωνηθούν με τις εν λόγω χώρες.

Άρθρο 8.

1. Η παρούσα απόφαση τίθεται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1997 και καλύπτει την περίοδο έως την 31η Δεκεμβρίου 2000.

2. Η αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή καθορίζει τις πιστώσεις που διατίθενται για κάθε οικονομικό έτος, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές, καλής διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 2 του δημοσιονομικού κανονισμού ο οποίος ισχύει για το γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Άρθρο 9

Η παρούσα απόφαση αντικαθιστά, μόλις τεθεί σε εφαρμογή, την απόφαση 93/379/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

.....

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

«ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ»

Πίνακας: Το εργατικό δυναμικό και τα ποσοστά ανεργίας σύμφωνα με τις ΥΠΑ σε κάθε περιφέρεια

		1993	1994	1995	1996	1997
ΣΥΝΟΛΟ	Εργατικό δυναμικό	4118400	4193400	4248500	4318300	4294400
	Ποσοστά ανεργίας	9,7	9,6	10	10,3	10,3
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Εργατικό δυναμικό	262700	254500	258700	268800	254500
	Ποσοστά ανεργίας	7,8	8,3	10,3	10,5	9,4
Κεντρική Μακεδονία	Εργατικό δυναμικό	698900	721000	756100	752800	772800
	Ποσοστά ανεργίας	9,3	9,2	10,1	9,6	10,2
Δυτική Μακεδονία	Εργατικό δυναμικό	118900	119400	119300	123000	120800
	Ποσοστά ανεργίας	12,3	9,8	15,2	17,2	14,5
Ήπειρος	Εργατικό δυναμικό	109100	112600	114700	111600	110100
	Ποσοστά ανεργίας	9	8,4	8,3	12,5	11,2
Θεσσαλία	Εργατικό δυναμικό	269200	278100	282100	292400	299300
	Ποσοστά ανεργίας	7,9	7,7	8,9	8,4	8,5
Ιόνιοι Νήσοι	Εργατικό δυναμικό	77400	79100	80900	82000	80500
	Ποσοστά ανεργίας	4,5	3,9	5,9	6,2	6,4
Δυτική Ελλάδα	Εργατικό δυναμικό	243200	255500	243000	252200	254200
	Ποσοστά ανεργίας	10,6	11,5	9,7	9,2	8,4
Στερεά Ελλάδα	Εργατικό δυναμικό	189400	185400	184600	190700	184800
	Ποσοστά ανεργίας	10,3	11,2	9,8	11,4	12,8
Αττική	Εργατικό δυναμικό	1531100	1561600	1587600	1600200	1600800
	Ποσοστά ανεργίας	12	11,9	11,7	12,4	12,1
Πελοπόννησος	Εργατικό δυναμικό	229500	239200	237700	246300	225500
	Ποσοστά ανεργίας	6,7	7	7,3	7,3	8,2
Βόρειο Αιγαίο	Εργατικό δυναμικό	58100	56600	58000	64000	59000
	Ποσοστά ανεργίας	5,7	8	5,5	7,7	7,5
Νότιο Αιγαίο	Εργατικό δυναμικό	107000	106600	104200	103100	102500
	Ποσοστά ανεργίας	6,5	3,9	5,3	5,4	4,9
Κρήτη	Εργατικό δυναμικό	223900	223800	221600	231300	229600
	Ποσοστά ανεργίας	4,2	4,3	4,8	3,8	4,6

ΠΗΓΗ: ΥΠΑ

